

71. Tiistaina 10 päivänä lokakuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi lintarkastuskunnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 1784

Hallituksen esitys 75/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 7/1995 vp

2) Hallituksen esitys laiksi valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta .... ..

Hallituksen esitys 53/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1995 vp

3) Hallituksen esitys laiksi maatilatalouden tuloverolain 13 §:n muuttamisesta .... ..

Hallituksen esitys 60/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1995 vp

4) Hallituksen esitys laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta 1785

Hallituksen esitys 66/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 10/1995 vp
Lakialoite 10/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi luottoverolain kumoamisesta ....

Hallituksen esitys 69/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 11/1995 vp

Ensimmäinen käsittely

6) Hallituksen esitys laiksi leimaverolain muuttamisesta 1785

Hallituksen esitys 52/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

7) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholiuomaverosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta 1789

Hallituksen esitys 70/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 14/1995 vp

8) Hallituksen esitys laiksi vartioimisliikelain 2 §:n muuttamisesta 1794

Hallituksen esitys 50/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 2/1995 vp

9) Hallituksen esitys laiksi tapaturmavivastosta annetun lain kumoamisesta 1799

Hallituksen esitys 94/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 8/1995 vp

10) Hallituksen esitys laiksi pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain kumoamisesta ....

Hallituksen esitys 91/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 9/1995 vp

11) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 1799

Hallituksen esitys 95/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 10/1995 vp

12) Hallituksen esitys laiksi yritystuesta annetun lain muuttamisesta 1800

Hallituksen esitys 61/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 15/1995 vp

13) Hallituksen esitys laiksi sähkölain muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys 89/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 16/1995 vp

14) Hallituksen esitys laiksi huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys 90/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 17/1995 vp

L ä h e t e k e s k u s t e l u

15) Hallituksen esitys kansaneläkejärjestelmän uudistamista koskevaiksi lainsäädännöksi ..... ”

Hallituksen esitys 119/1995 vp

16) Hallituksen esitys sairauspäiväraha-järjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista koskevaiksi lainsäädännöksi 1811

Hallituksen esitys 124/1995 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Brax, Elo, Halonen, Helle, Huotari, Ihämäki, Karhunen, Kempainen, Kokkonen, Korteniemi, Koskinen H., Lahtela, Laitinen, Lamminen, Lindqvist, Luhtanen, Mähönen, Mölsä, Nyby, Ojala A., Partanen, Puhjo, Rajamäki, Rantanen, Rehn, Salo, Suhola, Takkula,

Tiuri, Uotila, Veteläinen, Viinanen ja Vuorensola.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Laitinen, Salo ja Suhola.

I l m o i t u s a s i a t :

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Rajamäki, virkatehtävien vuoksi ed. Halonen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Elo, Huotari, A. Ojala ja Rantanen,

tästä ja huomista päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Korteniemi, Puhjo, Viinanen ja Vuorensola sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Mölsä ja Veteläinen,

tämän kuun 12 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Kempainen,

tämän kuun 13 päivään sairauden vuoksi ed. Nyby sekä virkatehtävien vuoksi edustajat Ihämäki, Kokkonen, Luhtanen, Mähönen, Partanen, Rehn, Takkula ja Tiuri sekä

tämän kuun 14 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Helle.

Uudet hallituksen esitykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on 6 päivänä lokakuuta 1995 antanut eduskunnalle hallituksen esityksen n:o 130 vuoden 1995 kolmanneksi lisätalousarvioksi. Esitys on nyt jaettu edustajille.

U-asiat

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että 5 päivänä lokakuuta 1995 päivätyn valtioneuvoston kirjelmän ohella ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 35 ja 36.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asian n:o U 35 osalta liikennevaliokunnan ja asian n:o U 36 osalta talousvaliokunnan on annettava lausunto.

Ed. Saaren ym. väläkysymys hallituksen suunnitelmien sosiaaliturvaheikennysten vaikutuksista

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ed. Saaren ym. allekirjoittama väläkysymys n:o 1 hallituksen suunnitelmien sosiaaliturvaheikennysten vaikutuksista.

Sihteerin lukee:

”Eduskunnalle

Ennen eduskuntavaaleja nykyiset hallituspuoleet lupasivat, että kansalaisten välttämättömään perusturvaan ja peruspalveluihin ei puututa. Monia etuuksia luvattiin jopa parantaa.

Pääministeri Paavo Lipposen hallituksen ohjelmassa luvataan, että ’sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamisesta tehdään kokonaisarviointi ja tarvittavat toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman pikaisesti siten, että ei heikennetä kaikkein heikko-osaimpien turvaa’.

Eduskunta on jo aiemmin edellyttänyt kokonaisarvioinnin tekemistä. Eduskunta sisällytti 20. joulukuuta 1994 antamaansa vastaukseen hallituksen esityksestä laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta seuraavan lausuman: ’Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa sosiaaliturvaa koskevan selonteon vuoden 1995 syyskuun loppuun mennessä. Selonteon tulee käsitellä tulonsiirtojen ja palvelujen kokonaisuus, kehittäminen ja tulevaisuudennäkymät mukaanlukien rahoitus.’

Hallitus on päättänyt 20 miljardin markan säästöistä valtiontalouteen vaalikauden aikana. Leikkauksista puolet toteutetaan jo ensi vuonna. Yli puolet kaikista leikkauksista on kohdistettu sosiaaliturvaan sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Hallitus on päättänyt mittavista ja juuri heikommassa asemassa oleviin kohdistuvista sosiaaliturvan leikkauksista ilman, että se on esittänyt samalla selvitystä niiden kohdentumisesta ja yhteisvaikutuksista. On pelättävissä, että selvitykset saadaan vasta sitten, kun vahinko on jo tapahtunut.

Hallitus toteuttaa vuodelle 1996 mm. seuraavia leikkauksia:

— Lapsilisä on jo leikattu 750 miljoonaa markkaa eli keskimäärin lähes 9 prosentilla; monilapsisissa perheissä leikkaus on merkittävästi suurempi.

— Kotihoidon tukea leikataan kerralla 700 miljoonaa markkaa, mikä on lähes neljäsosa perheiden nyt saamasta kotihoidon tuesta.

— Asumistukea ja asuntolainojen korkovähennysoikeutta pienennetään; nämäkin leikkaukset kohdistuvat eniten lapsiperheisiin.

— Opintotukea on vähennetty viime elokuun alusta lukien vuositasolla 300 miljoonalla markalla.

— Työttömyysturvan leikkaukset kohdistuvat voimakkaimmin pitkäaikaistyöttömiin ja nuoriin työttömiin, kun työmarkkinatukea vähennetään 500 miljoonalla markalla.

— Työssä olevien ja työttömien välistä kah-tiajakoa syvennetään jäädyttämällä työttömyysturvan indeksikorotukset kahdeksi vuodeksi.

— Äitiys-, isyys- ja vanhempainrahan vähimmäismäärää pienennetään 79,40 markasta 60 markkaan päivässä.

— Osalta kansalaisista poistetaan kokonaan oikeus sairausajan vähimmäisturvaan, joka on nytkin vain 65,90 markkaa päivässä.

— Kansanvakuutusta murretaan myös tekemällä kansaneläke kokonaan työeläkevähenteiseksi. Tästä kärsivät eniten pienekköä työeläkettä saavat eläkeläiset.

Perusturvan heikennysten ohella hallitus leikkaa kuntien valtionosuuksia. Ylimoitettu leikkaus vaikeuttaa kuntien sellaisten peruspalvelujen järjestämistä, joista vähävaraiset ihmiset ovat eniten riippuvaisia. Kuntalaisten välinen eriarvoisuus kasvaa.

Asiantuntijat ovat yleisesti todenneet sosiaaliturvan säästöjen kohdentumisen ongelmalliseksi. Mm. sosiaali- ja terveysministeriön alaisen Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämisskeskuksen ylijohtaja Hannu Uusitalo ja tutkimuspäällikkö Matti Heikkilä ovat arvioineet julkisuudessa hallitusohjelman sosiaalipoliittisia vaikutuksia.

Heidän mukaansa eniten menettävien tunnuspiirteenä on tavanomaista suurempi riippuvuus hyvinvointivaltiosta. Tällaisia ovat erityisesti lapsiperheet, varsinkin jos perheessä on useampia lapsia. Menetykset korostuvat, jos samanaikaisesti on työttömyyttä tai sairautta. Kaikkein suurimpia menettäjiä ovat ne tulonsaajat, jotka jo ennestään kuuluvat alimpaan tulonsaajavii-dennekseen.

Monet hallituksen päätökset johtavat kiistatoma-sti tutkijoiden esille tuomiin epäsosiaalisiin vaikutuksiin ja kansalaisten perusturvan murtumiseen vastoin tämänkin eduskunnan yksimielisesti hyväksymän perusoikeusuudistuksen peri-

aatteita. Näillä muutoksilla hallitus samalla murentaa suomalaista, kansalaisuuteen perustuvaa sosiaaliturvan mallia ja tuo sen tilalle eurooppalaista, pelkästään palkkatyöhön perustuvaa sosiaaliturvajärjestelmää. Ansioturvan ulkopuolelle jäävistä yhä useampi on vaarassa pudota harrinnanvaraisen kunnallisen toimeentulotuen vaaraan.

Edellä olevan perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momenttiin viitaten esitämme valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Onko hallitus tehnyt eduskunnan edellyttämän ja ohjelmassaan lupaamansa kokonaisarvioinnin sosiaalisten tulonsiirtojen, maksujen ja verotuksen yhteensovittamisesta ja katsooko hallitus, että sen erityisesti perusturvaan kohdistamat leikkaukset eivät heikennä kaikkein heiko-osaisimpien turvaa?

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1995

Aapo Saari	Anu Vehviläinen
Matti Vanhanen	Esko Aho
Sulo Aittoniemi	Olavi Ala-Nissilä
Juhani Alaranta	Sirkka-Liisa Anttila
Maria Kaisa Aula	Jorma Huuhtanen
Liisa Hyssälä	Tytti Isohookana-Asunmaa
Kauko Juhantalo	Anneli Jäätteenmäki
Timo Kalli	Kyösti Karjula
Mari Kiviniemi	Annikki Koistinen
Armas Komi	Juha Korkea-aho
Markku Koski	Seppo Kääriäinen
Markku Lehtosaari	Johannes Leppänen
Raimo Liikkanen	Eero Lämsä
Hannes Manninen	Kari Myllyniemi
Mauri Pekkarinen	Mikko Pesälä
Aulis Ranta-Muotio	Pauli Saapunki
Mauri Salo	Aino Suhola
Maija-Liisa Veteläinen	Jukka Vihriälä
	Matti Väistö"

P u h e m i e s : Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaan asia on pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle huomenna keskiviikkona pidettävään täysistuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle huomiseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi lintarkastuskunnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 75/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 7/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi valtiokonttorista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 53/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 8/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi maatilatalouden tuloerolain 13 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 60/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 9/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi tupakkaverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 66/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 10/1995 vp
Lakialoite 10/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi luottoverolain kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 69/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 11/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että luottoverolaki silloin, kun se säädettiin, jo säätämisaikana osoittautui varsin ongelmalliseksi ja sitä sovellettaessa havaittiin erittäin paljon tulkintaongelmia varsinkin rajanvedossa luottoveron ja leimaveron välillä.

Täytyy sanoa, että myös leimavero on sinänsä erittäin ongelmallinen. Meillä leimaveron taso on kansainvälisesti katsottuna erittäin korkea ja sen raja-alueiden tulkintaongelmat ovat hyvin vaikeita. Tälläkin hetkellä korkeimmassa hallin-

to-oikeudessa on useampia tulkintakysymyksiä, ja vaikeita perintätapauksia on tällä hetkellä verohallituksen käsiteltävänä.

Täytyy sanoa, että sinänsä olisi oikeudenmukaista ja oikein, että kaikkia luotonottajia kohdeltaisiin yhdenmukaisella tavalla, myös ulkomaista luotonottoa verrattuna kotimaiseen luotonottoon. Tietysti meille syntyy sikäli hankala tilanne, että hyvin helposti voidaan leimaveroa välttää käyttämällä ulkomaista luotonottoa nyt tämänkin muutoksen jälkeen. Tältä osin olisi hyvin toivottavaa, että leimaverolaki saatettaisiin hyvin nopeasti uuteen järjestykseen ja myös arvioitaisiin se taso, mitä voidaan nimenomaan luottojen osalta leimaveron tasona pitää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi leimaverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 52/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. A l a - N i s s i l ä : Rouva puhemies! Hallitus ehdottaa lakiehdotuksessaan, että sekä saamistodisteen että toimituskirjan leimaverosta koskeviin säännöksiin tehtäisiin eräitä melko vähäisiä muutoksia. Kuntien ja kuntayhtymien antamat saamistodistukset ehdotetaan vapauttaviksi leimaverosta ja edelleen Suomen Vientiluoto Oy:lle annettujen velkakirjojen leimaverovapaus ehdotetaan rajoitettavaksi koskemaan vain yhtiön myöntämiä julkisen tuen piiriin kuuluvia luottoja.

Leimaverolain 51 b §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että eräiden muiden yhteisöjen lisäksi siis myös kunta ja kuntayhtymä olisivat vapaat suorittamasta leimaveroa antamastaan velkakirjasta ja muusta saamistodistuksesta. Kuntien laskema leimaveron määrä vuonna 94 oli noin 30

miljoonaa markkaa, ja kun otetaan huomioon kiinnitysvelkakirjan käytön vaikutus, niin nettovaikutus valtion talouteen lienee 15 miljoonaa markkaa.

Ongelma tässä lakiesityksessä on nimenomaan se, että seurakuntia ei hallituksen esityksessä lainkaan mainita. Seurakunnat ovat kuitenkin julkisen sektorin kuntiin täysin verrannollisia paikallishallintoyksiköitä. Nehän hoitavat merkittäviä yhteiskunnallisia tehtäviä, joista voi mainita vaikka hautaustoimen tai väestökirjanpidon jäsentensä osalta, maamme kulttuurihistoriallisesti arvokkaasta rakennuskannasta huolehtimisen, diakoniatyön, lapsi- ja nuorisotyön jne.

Seurakunnan tulorahoitus on aivan saman tapainen kuin kunnillakin, joskin verotulojen osuus seurakunnilla on vielä merkittävämpi. Ensisijaisesti seurakunnat ottavat lainaa — niitten luotonanto on varsin merkittävää — kirkollisten rakennusten korjaamiseen ja hautausmaiden rakentamiseen eli investointikohteisiin. Seurakuntien kokonaislainakanta on hivenen laskenut huippuvuosien lukemasta 500 miljoonasta nyt runsaaseen 350 miljoonaan, mutta on selvää, että suhdanteiden kääntyessä velka on jälleen kääntymässä kasvuun. Seurakunnat ovat säästäneet vaikeina vuosina ensisijaisesti korjausrakentamisessa, joka nyt on vähentynyt dramaattisesti. Nämä korjaukset ovat kuitenkin edesspäin ja seurakuntien luoton tarpeen arvioidaan kasvavan selvästi tämän johdosta.

Arkkipiispa Vikström on lähettänyt kirkkohallituksen nimissä eduskunnalle kirjeen, jossa hän kiinnittää huomiota siihen, että seurakunnat on vastoin yleisiä periaatteita nyt jätetty tässä laissa heikompaan asemaan kuin toiset julkishallinnon paikallisyksiköt, kunnat.

Seurakuntia tulisi edellä esitetyn perusteella kohdella leimaverokysymyksissä aivan samoin kuin kuntiakin. Näin ollen myös seurakuntien ja seurakuntayhtymien velkakirjojen ja muiden saamistodistusten tulisi olla leimaverovapaita. Pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen saamistodisteiden osalta tämän vaikutus olisi valtionaloudessa vain noin 1,5 miljoonaa markkaa. Siis kysymys onkin periaatteesta, ei suuresta rahasummasta.

Tämäkin summa on kuitenkin suhteellisesti suurempi määrä kuin kunnille oma leimaverovapaus merkitsee, mutta on huomattava, että seurakuntien asema on eräissä suhteissa kuntia huonompi. Nimittäin kiinnitysvelkakirjan käyttö ei ole ollut samalla tavalla mahdollista kuin kunnilla. Ensinnäkään seurakunnan kirkko- ja hau-

tausmaakiinteistöt eivät luonteensa puolesta ole vakuuskelpoista omaisuutta.

Toiseksi miltei kaikki muu seurakuntien kiinteä omaisuus on virkatalomaata, joka on maarekisteriin merkitty muun luonteiseksi. Tällaiseen omaisuuteen ei saa lainkaan velkakiinnitystä. Näin ollen seurakunnat ovat käytännössä joutuneet maksamaan leimaveroa suhteellisesti enemmän kuin kunnat.

Kirkkohallitus on vedonnutkin eduskuntaan, että evankelisuterilaisen ja ortodoksisen seurakunnan seurakuntayhtymät ja seurakunnat rinnastettaisiin tässä kysymyksessä kuntiin ja kuntayhtymiin. Näinhän on tähän saakka aina tehty. Kylläkin pääoma- ja yhteisöverouudistuksen yhteydessä oli suunnitelmia valtiovarainministeriön verojaostolla jättää seurakunnat pääomaverohyvityksen ulkopuolella. Kuitenkin tämä asia hallituksessa viime vaalikaudella korjattiin tasavertaiseksi kuntien ja seurakuntien osalta.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä on tärkeä periaatteellinen kysymys. Kuntia ja seurakuntia paikallishallinnon yksikköinä tulee kohdella samalla tavalla. Sen takia toisessa käsittelyssä tämän lakiesityksen 51 b §:ää tulisi tältä osin korjata.

Ed. Laitinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ala-Nissilä totesi, että kysymys ei ole niinkään paljon rahasta kuin periaatteesta, ja ed. Ala-Nissilän puheenvuorosta kävi myöskin ilmi, että tämän fiskaalinen vaikutus on ainoastaan 1,5 miljoonaa markkaa. Eli jos vapautetaan seurakunnat, seurakuntayhtymät ja ortodoksinen kirkko, niin valtio menettää korkeintaan 1,5 miljoonaa markkaa vuodessa. Valtiovarainministeriön perustelut sopivat kyllä yhtä hyvin kirkon vapauttamiselle leimaverosta. Kyllä seurakunnilla ja ortodoksisella kirkolla on kaikki mahdollisuudet menetellä niin kuin kunnatkin, eli jos ne omistavat yhdenkin kiinteistön, niin ne voivat kiinnittää sen ihan miten suuresta summasta hyvänsä, vaikka monesta miljardista, ja käyttää sitten kiinnitettyjä velkakirjoja jatkossa velan vakuutena. Eli tämä, että veron kiertämisen syystä vapautetaan nyt kunnat leimaverosta, sama perustelu sopii myöskin seurakunnille, seurakuntayhtymälle ja ortodoksiselle kirkolle.

Kun verotuksessa kunnat ja seurakunnat ovat yleensä kulkeneet yhtä jalkaa, niin olisi aika har-

vinaista, jos tässä tapauksessa kunnat ja seurakunnat asetettaisiin eri asemaan. Jopa arkkipiispakin on vedonnut kansanedustajiin, ettei nyt mentäisi semmoiselle tielle, missä seurakunnat erotetaan kunnasta juuri verotuksessa. Toivonkin, että tämä, mistä ed. Ala-Nissilä puhui, 51 §, yksityiskohtaisessa käsittelyssä muutettaisiin.

Edustajat Salo ja Suhola merkitään läsnä oleviksi.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hieman ihmettelen ed. Ala-Nissilän tyytymättömyyttä tähän esitykseen. Olihan ed. Ala-Nissilä viime kaudella verojaostossa, joka nimenomaan oli muotoilemassa valtiovarainvaliokunnan ja myöhemmin sitten eduskunnan kantaa, jonka mukaan juuri tällainen järjestely kuntien saamistodistuksiin pitäisi saada aikaiseksi. Tämä esitys juontaa siis juurensa tästä eduskunnan tahdosta. Tuossa yhteydessä ymmärtääkseni ei viitattu seurakuntiin. Mutta tässä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä sen sijaan on ehdotus siitä, että tämä kysymys, jonka edustajat Ala-Nissilä ja Kallis ottivat esiin, selvitettäisiin.

Kun asiaa tiedusteltiin valtiovarainministeriöltä, niin verojaosto sai viittauksen, että seurakunnat pitäisi rinnastaa muihin uskonnollisiin yhteisöihin. Itse en pidä tätä perustelua sinänsä minään kovin vahvana argumenttina. Katson, että tässä on nyt toteutettu aikaisemmin eduskunnan ilmaisemaa tahtoa, ja tietyn menorajauksen puitteissa raja on nyt pistetty tähän.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. U. Anttilan puheenvuoron johdosta haluan todeta, että kyllä viime vaalikaudella pidettiin tiukasti huoli siitä, että seurakuntia, jotka huolehtivat myöskin monista julkishallinnon tehtävistä, kohdellaan samalla tavalla kuin kuntia verojaostossa. Hallituksessahan tästä oli kädenvääntöä pääomaverouudistuksen yhteydessä, mutta tiedän, että keskustaministerit nimenomaan silloin huolehtivat tasapuolisuudesta. Tämä on nyt ensimmäinen kerran, kun meillä seurakunnat ja kunnat erotetaan verolainsäädännössä, ja mielestäni se on tärkeä periaatteellinen kysymys, joka ei ole hyväksyttävissä.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä ed. Ala-Nissilän ja ed. Kalliksen

perusteluihin, joilla he esittävät muutosta hallituksen esitykseen. Haluan jatkaa esitysten perusteluja sillä periaatteellisella linjauksella, joka omaksuttiin muun muassa viime vaalikaudella, kun merkittäviä verouudistuksia tehtiin. Pääomaverotusta ja yhteisöjen verotusta uudistettiin, arvonlisäverojärjestelmää uudistettiin. Niissä yhteyksissä, myönnän että hieman konstikkaasti ja mutkikkaasti mutta kuitenkin, päädyttiin ratkaisuun, jossa kaikkia veronsaajia, julkisia ja julkisyhteisöllisiä veronsaajia, kohdellaan kuta kuinkin samalla tavalla, niin valtiota, kuntia kuin myös kirkkoa.

Minusta olisi tavattoman tärkeää, että tästä periaatteesta kyettäisiin pitämään nyt myös tässä verotusta koskevassa lainuudistuksessa kiinni. Näillä perusteilla ed. Ala-Nissilän nostama ajatus mainitun 51 §:n muuttamiseksi on mielestäni täysin perusteltu.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! On syytä todeta, että asia ei ole aivan ongelmaton. Nimitäin kuntien luonteeseen kuuluu pakkojäsenyys. Jokainen kunnan jäsen on oman kuntansa jäsen. Sen sijaan seurakuntien osalta tilanne on se, että niiden jäsenyys on vapaaehtoista. Meillä on myös muita seurakuntia kuin evankelis-luterilainen ja ortodoksinen, joihin voi kuulua. Tietysti ongelmallista on se, pitäisikö verovapaus pelkästään rajoittaa ortodoksiseen ja evankelis-luterilaiseen seurakuntaan, vai pitäisikö myös muut seurakunnat saattaa tämän helpotuksen piiriin.

Kun otetaan nämä kaikki ongelmat huomioon, on tarkoituksenmukaista, että tässä yhteydessä eduskunta ei ryhdy sorvaamaan tältä osin pykälää, vaan valiokunnan mietinnössä onkin lähdetty siitä, että valtiovarainministeriössä nyt selvitettäisiin tilanne seurakuntien osalta ja katsottaisiin, onko syytä myöhemmin tehdä tältä osin muutosesitys.

Haluan korostaa, että kuntien osalta eduskunnan lausuman pohjalta ryhdyttiin valmistelutoimenpiteisiin ja nyt lakia muutetaan. Mutta tärkeätä on, kun tässä on tiettyjä ongelmia, että valmistelu tehdään riittävän huolellisesti.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! On totta, mitä ed. Sasi sanoi, että rajankäynnit ovat tietyllä tavalla hieman vaikeita. Periaatteessa rajankäynnit kertaalleen jo viime vaalikauden aikana käytiin. Silloin perusteluista ja reuna-uhmautuksista huolimatta päädyttiin siihen lopputulokseen, että tämän tapaisissa asioissa kuntia

tai seurakuntia kohdellaan samalla tavalla kuin muita julkisyhteisöjä, muun muassa kuntia.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Haluan liittyä niiden edustajien joukkoon, jotka ovat toivoneet muutosta, joka vastalauseessa on esitelty. Haluan kiinnittää siinä vielä huomiota siihen, että kysymys on todella paikallisista seurakunnista, joita varmasti voidaan rinnastaa paikallisiin kuntiin hallintoyksikköinä. Arvelen, että monella kansanedustajalla voi olla sellainen kuva kirkosta kokonaisuutena kirkkolaitoksena, että se on niin varakas yhteisö, että sillä on varaa maksaa tällaisia maksuja. Sehän pitää paikkansa, mutta jos asia viedään paikalliselle tasolle, niin silloin tämä vastalause tuntuu kyllä hyvin perustellulta.

Arvoisa puhemies! Vielä kiinnitän huomiota siihen, että erilainen kohtelu kuntien ja seurakuntien välillä ei ole aivan ainutlaatuista. Eduskunnalla on tietäkseni käsiteltävänään hallituksen esitys sosiaaliturvamaksuista sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja siellä kirkkoyhdistäntäjän sairausvakuutusmaksu on 7,85 prosenttia, kun se kunnilla on 2,85 prosenttia. Toivottavasti tämä logiikka, mitä tässä esitellään, siirtyy siihenkin lakiin.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Ed. Sasin puheenvuoron johdosta haluan todeta, että tämä on ehkä uusi linjaus myös kokoomuksen suunnasta, että seurakuntia ollaan asettamassa eriarvoiseen asemaan. Toivoisin kokoomukselta ja myös vasemiston suunnalta, ed. Kukkoselta tai muilta, että he kantaisivat huolta siitä, miten kansankirkkoa ja toisaalta muita veronsaajia kohdellaan.

Totean ed. Sasille, että ei ole mitään ongelmaa tehdä kuntien ja toisaalta ortodoksisten ja evankelis-luterilaisten seurakuntien ja muiden uskonnollisten seurakuntien osalta eroa, koska tässä on selkeät erot veronsaajien osalta olemassa.

Arvoisa puhemies! Totean lopuksi, että tässä on nyt pään avaus sille, että seurakuntia aletaan meillä kohdella eri tavalla kuin muita julkishallinnon paikallisia yksiköitä. Se on tärkeää tässä yhteydessä todeta. Mielestäni tärkeää on myös lakiesityksen toisessa käsittelyssä korjata tämä eriarvoisuus.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Kuuluessani valtiovarainvaliokunnan jäsenenä eri jaostoihin — valitettavasti en tähän jaostoon, johon olisin halunnut kuulua ja osallistua kes-

kusteluun — voin todeta, että asia ei ole ihan itsestään selvä. Tässä ei ole selvitetty niitä raho-osuuksia, joita valtio joutuisi menettämään seurakuntien kohdalla. Saamieni selvitysten mukaan, joita yritin tehdä aamupäivällä, ne ovat kuitenkin yli miljoonan.

Mielestäni jaoston työskentelyssä ja myös valtiovarainvaliokunnan enemmistö on aivan oikein päätenyt siihen, että selvitetään asia perusteellisesti. Voidaanko tosiaan päätyä siihen, että leimaverosta annetaan vapaus myös ortodoksille ja evankelis-luterilaiselle seurakunnalle? Jos se on mahdollista, niin se on ihan hyvä asia.

Olen itse myös sellainen edustaja, joka näkee laajapohjaisesti näitä asioita, ja toivoisin, että myös tämän selvittelyn yhteydessä voitaisiin selvittää muidenkin vapaiden suuntien kohdalla nämä kysymykset, että nämäkään eivät sitten jäisi ulos. Tällä perusteella, arvoisa puhemies, mielestäni valtiovarainvaliokunnan ehdotus selvittelyn osalta on aivan oikean mukainen ja oikean suuntainen.

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Esiin noussut asia on perustavaa laatua siinä mielessä, jos me olemme julkishallintoa ja valtion kirkkoa erottamassa toisistaan tässä käsittelyssä. Näkisin, että näitä asioita ei pidä eriyttää, vaan pitää jatkaa sillä linjalla, että valtion kirkolla on samat edut kuin muullakin julkishallinnolla.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Tietenkin voi asioita lykätä pyytämällä, että niitä selvitetään. Mutta kyllä väittäisin, että on aika hyvin selvitetty, paljonko on tämän fisikaalinen vaikutus valtiolle. Seurakunnat ottavat lainaa ensi vuonna kolmisensataa miljoonaa, ja 1,5 prosenttia on noin puolitoista miljoonaa markkaa, mitä menee leimaveroihin. Osassa tapauksia käytetään kiinnitettyjä velkakirjoja jo velan vuokutena eli silloin ei mene mitään uutta leimaveroa. Todellisuudessa tämä vaikutus on noin 1—1,5 miljoonaa markkaa.

Minä vain pelkään, että kun näitä ruvetaan selvittämään, niin siinä istuu työryhmiä hyvinkin kauan, ja kyllä nekin maksavat aika paljon. Eli kysymyksessä on periaate ja tahto. Jos halutaan erottaa seurakunnat kunnista tässä verotuksessa, äänestämme, niin kuin hallitus on esittänyt, mutta jos halutaan pysyä vanhassa linjassa, silloin me teemme muutoksen 51 b §:ään.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Täällä ovat opposition puhujat ed. Ala-Nissilä

ym. ottaneet kansankirkon suojelijan roolin, vaikka suurista summista ja suuresta asiasta ei tässä ole kysymys. (Ed. Ala-Nissilä: Periaatteesta!) Periaatteessa on muistettava, että viime eduskuntakaudella, jolloin ed. Ala-Nissiläkin tässä salissa jo istui, suoritettiin kirkkolain muutos, joka hyvin huomattavilta osiltaan siirsi siihen asti valtiolle ja eduskunnalle kuulunutta päätösvaltaa seurakunnille eli kirkkohallinnolle ylhäältä alas saakka. Se vähensi valtiovallan mahdollisuuksia puuttua seurakuntien elämään. Toisaalta se lähensi muita kirkkokuntia evankelis-luterilaiseen sekä ortodoksiseen kirkkoon. Monet muut seurakunnat tai uskonnolliset yhteisöt omistavat huomattavia maaomaisuuksia ja kiinteistöjä, jotka joutuvat myös leimaveroa maksamaan siinä kuin nyt edellytetään myös valtion- tai kansankirkoilta.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Olen ehdottomasti sitä mieltä, että kuntien ja kirkon on oltava tässä asiassa samalla viivalla. En voi ymmärtää esimerkiksi ed. Tykkyläistä, kun hän kertoo, että tätä asiaa tarvitsisi vielä selvittää ja tutkia. Tässä tiedetään verotulojen menetys hyvinkin tarkkaan. Ed. Kallis mainitsi sen, että 1—1,5 miljoonaa. Tällä on tänäkin päivänä useita esityksiä, joissa ei todellakaan tiedetä vaikutuksia eteenpäin, mutta tässä asiassa tiedetään. Emme me tarvitse mitään tutkimuksia enää, vaan tehdään selvä päätös, joka tekee oikeutta nimenomaan kirkolle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholi-juomaverosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 70/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 14/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelu:

Ed. S a a r i o : Arvoisa rouva puhemies! Näyttää siltä, että suomalainen yrityspolitiikka yhä edelleen perustuu poliittisten almujen jakeluun ja toisaalta suomalainen alkoholipolitiikka

jakomielisyyden ylläpitämiseen. Mitään muuta perustetta ei voi keksiä tälle laille, laille, jonka tarkoituksena on muuttaa alkoholi- ja alkoholi-juomaverosta annettua lakia siten, että ns. pienpanimot voisivat tulla hieman yleistä alhaisemman verotuksen kohteeksi.

Äkkiä katsoen tämän näyttäisi erittäin kau尼ilta. On ystävällistä ja mukavaa olla pienille hyvä, ja pienyritysten puolesta käytetään paljon enemmän puheenvuoroja kuin tehdään tekoja, mutta hyvä, että edes puheet ovat alkanet yleistyä.

Mutta lähtökohta on aivan toinen. Suomessa peritään Euroopan korkeinta olutveroa. Se on niin keskeinen hinnanmuodostustekijä, että se on osaltaan johtanut siihen, että suomalainen panimoteollisuus on keskittynyt, ja suomalainen panimoteollisuus on osin keskittynyt myös siksi, että meidän maassamme vallitsevat markkinat ovat määrällisesti sellaiset ja asettautuneet siten, että on varsin ymmärrettävää, että panimotoinnin kaltainen tuottaminen on viisainta toteuttaa mahdollisimman suurissa ja mahdollisimman pitkälle erikoistuneissa yksiköissä.

Nyt näyttää siltä, että tässä on sekotettu toisiinsa muutama asia. Pienyrittäjyyden edistäminen tapahtuu, mikäli sitä haluttaisiin hoitaa, aivan erilaisin keinoin kuin siten, että ensiksi tehdään verotuksella mahdolltomaksi pienten yksiköiden toiminta ja pakotetaan yritykset mahdollisimman massiivisiin tuotantolaitoksiin, yksinkertaistamaan jakelujärjestelmää, tehostamaan markkinointia. Sitten ykskaks huonon omantunnon putkahtaessa esiin päätetään, että milloin tätä toimintaa, jota siis ei kannata harjoittaa taloudellisesti muutoin kuin suurissa mitoissa, tehdäänkin pienissä yksiköissä, ja tästä perittävä vero olisi oleellisesti alhaisempi.

Tähän saakkahan meillä on ollut vallalla sellainen laki, joka on tarjonnut mahdollisuuden alle miljoona litraa tuottaville panimoille päästä alhaisemmalla verolla. Tämä vaikuttaa varsin perustellulta sen vuoksi, että nuo miljoonan litran verran tuottavat yritykset ovat todella pieniä ja niiden jakelupiiri varsin usein kattaa ainoastaan lähialueen, mutta nyt halutaan poliittista almunjakoa laventaa ja saattaa tilanne toiselle tolalle, sillä se esitys, joka hallitukselta eduskunnalle on annettu, merkitsisi sitä, että verohelpotukset tulisivat mukaan aina kuuteen miljoonaan litraan saakka. Tähänhän sisältyy eräs mielenkiintoinen ajatus, joka hieman pidemmälle menevän pohdiskelun jälkeen paljastuu. Tällä menettelytavalla haluttaisiin, että pienyritykset py-

syvätkin pieninä, koska siitä kuudesta miljoonasta litrasta eteenpäin mentäessä lähdetäisiin taas korkean veron piiriin.

Minun on hyvin vaikeata tätä ymmärtää, ja jos olen ymmärtänyt oikein kuulemiani puheenvuoroja, jotka eivät tosin muuttuneet lopulliseksi tekstimuotoiluksi valiokunnan mietintöön, muutamat muutkin edustajat ovat pitäneet hyvin yllättävänä tämän kaltaista lähtökohtaa, jonka perusteet eivät olleet sitä paitsi valtiovarainministeriössä vaan budjettiriihessä ikään kuin, voisiko sanoa, poliittisten intohimojen tai ainakin poliittisten halujen tyydyttämiseksi, jos tällaista ilmaisua saatetaan käyttää. Tämä ei edistä suomalaista panimoteollisuutta. Tämä synnyttää muutaman julkisella vetoavulla toimivan yrityksen. Samanaikaisesti se helpottaa hiukan tuontioluiden tilannetta, sillä tämähän EU-markkinoilla merkitsee myös sitä, että tuontioluet joutuvat samanlaisen kohtelun piiriin. Mutta ennen muuta tämä merkitsee kilpailutilanteen oleellista vääristymistä, ja on minusta aika yllättävää, että kun kilpailuvirastoa varsin usein on vakavuudella kuunneltu, tässä tapauksessa kilpailuviraston näkemykset jätettiin kokonaan vaille huomiota.

Arvoisa rouva puhemies! On erinomaisen vaikeata olla tukemassa tätä esitystä, olkoonkin että valiokunnassa saatiin aikaan jonkinlainen kompromissi siinä, että hallituksen esittämä 6 miljoonan litran raja alennettiin yhtä mielivaltaiseksi 5 miljoonan litran rajaksi.

Rouva puhemies! Jos Suomessa haluttaisiin todella, kuten tässä on perusteltu, edesauttaa sitä, että tänne tulisi osaavaa, toimeentulevaa, kannattavaa pienyritteliäisyyttä, niin se tapahtuu aivan toisella tavalla. Se merkitsee sitä, että silloin on puututtava itse peruskysymyksiin, niiden raskaiden palkkasidonnaisten kustannusten taakan keventämiseen, jotka faktisesti estävät sen, että suomalaiset pienyritykset kykenisivät työllistämään. Tällä operaatiolla saadaan aikaan keinotekoisesti parinkymmenen ihmisen työpaikat kilpailua oleellisesti vääristämällä.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Nytpä olen aika ihmetyksen vallassa kuultuani ed. Saario puheenvuoron ja toisella kotimaisella kai pitäisi sanoa, että häpnad on aika suuri. Nimitäin ei tässä mitään poliittisia intohimoja ole. Olen vain ajatellut, kun 12 vuotta eduskunnassa olen istunut ja 13. vuosi menossa, että kunnioitan eduskunnan lausumia. Eduskunta itse vuosi sitten edellytti, että hallitus selvittää, miten pienpa-

nimotoiminnan edellytyksiä Suomessa voitaisiin muun muassa veroalennusten kautta tukea. Nyt kun tällainen ehdotus eduskunnan toivomusten mukaisesti täällä on, kuulen tällaista. Hämmästys on suuri!

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saario tunnetaan pienyrittäjyyden puolestapuhujana. Kyllä nyt väkisininkin tulee mieleen kysymys, onko se suurpanimon varjo liian suuri Lahden seudulla, kun kuuntelen näitä äänenpainoja hänen puheenvuorossaan.

Todellakin eduskunta edellytti viime vaalikaudella, että huomioidaan pienpanimoiden tilanne. Toki tämä kompensatio on jossain määrin mittava siinä mielessä, kun meillä on liian korkea olutvero.

Mutta mitä tulee esimerkiksi Oy Alko Ab:n asiantuntijalausuntoon — ja he ovat alan miehiä ja naisia niin kuin tiedämme — he nimenomaan totesivat, että tällä parannetaan kilpailuasemaa, jotta meille syntyy pienpanimotoimintaa, jotta meille syntyy olutkulttuuria myöskin tällä pienemmällä tasolla yli miljoonan litran tuohon viiteen miljoonaan litraan saakka. Verojaosto tätä hieman alensi, sitä voi pitää sinällään hyvänä.

Ed. Saario, jos me puolustamme pienyrittäjiä se pitää tehdä myös käytännössä sillä tavalla, että luodaan mahdollisuuksia tähän maahan, jotta syntyy terveellä tavalla uutta aluskasvillisuutta, kilpailua esimerkiksi olutkulttuurin alalle, jota meidän alan miehinä kannattaa täällä puolustaa.

Ed. J o e n p a l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä olenko jäävi käyttämään puheenvuoroa, koska olen forssalaisen olutseuran jäsen ja siinä seurassa me nimenomaan olemme erikoistuneet nauttimaan näistä pienten panimoiden erinomaisista tuotteista. Me olutseuran väki olemme iloisia siitä, että hallitukselta on saatu taas kerran eduskunnalle hyvä ehdotus, joka turvaa yhden sinänsä pienen, mutta miellyttävän asian toteutumisen.

Tämä ei ole yrittäjäpolitiikkaa ed. Saario, vaan tämä on uuden olutkulttuurin turvaamista Suomessa. Sen nämä pienet panimot nimenomaan takaavat. Kun ne toimivat, me alan miehet ja naiset saamme uusia erinomaisia tuotteita, joita me voimme joissakin sopivissa tilaisuuksissa nautiskella. Tämä pitää nähdä nimenomaan olutkulttuurin turvaamiskysymyksenä, ei suurten panimoiden teurastamisena, koska tämä ei

niille merkitse yhtään mitään, pakottaapahan tekemään parempaa olutta. Toisekseen tässä ei pienyrittäjyyttä sinänsä suosita vaan olutkulttuuria, ja tässä mielessä lain eteenpäinvieminen on mitä perustelluinta.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä mietintö muistuttaa edellistä siinä mielessä, että molemmat lakiesitykset ovat saaneet alkunsa edellisen eduskunnan tahdonilmauksista, joten siinä mielessä ed. Saarion ei pitäisi olla tästä esityksestä kovinkaan hämmästynyt.

Mitä tulee kysymykseen, jota ed. Saario ihmetteli nimittäin korkeaan alkoholiverotukseen, en voi todeta muuta kuin, että tilanteessa, jossa hyvin suuri osa alkoholipolitiikan säätelystä on EU-poliittisista syistä vähenemässä, verotuksella, tutkimuksella ja tiedotuksella on entistä suurempi merkitys. Tietenkin markkinayhteyksien kasvaessa verotuksenkin merkitys vähitellen vähenee ja sitäkin on ajan oloon tarkasteltava, pysyykö Suomi pitämään korkean alkoholiveronsa niin korkeana kuin tähän asti on pitänyt.

Itse pidän tätä esitystä perusteltuna. Näen, että kilpailuviraston esittämä näkemys kilpailusta on liian suppea, kun otetaan huomioon se, että suomalaiset olutmarkkinat ovat keskittyneet. Sinänsä olen iloinen, että tämän esityksen kannalla ovat myös keskustalaiset. Keskustahan viime kaudella toimi aika jyrkästi tilaviinejä vastaan.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olin kovasti ällistynyt ed. Saarion puheenvuorosta. Olen pitänyt häntä raudanlujana pk-miehenä ja nyt hän yks kaks hypääkin monopolin alueelle sellaisella intohimolla, joka tuntuu vähän kummalliselta, kun kuitenkin on kyseessä nimenomaan pienyritystoimintaan liittyvä kulttuurinen, painotan sanaa kulttuurinen, kysymys.

Mitä sitten tulee tähän, että asia täällä nyt tässä muodossa muun muassa on, niin luen hallituksen esityksestä seuraavaa, ed. Saario: ”Eduskunta edellytti hallituksen selvittävän, mitä voidaan pitää pienpanimotoiminnan tarkoituksen mukaisena rajana ja veronalennuksen määränä tarkoituksena pienpanimotoiminnan edistäminen.”

Ed. Ala-Nissilän kanssa kovin harvakseltaan olen yleensä samaa mieltä mistään asiasta. Tässä minä hiukan kyllä jaan hänen epäilyksensä, että ei kai nyt vain eräs lähes monopolin omaava

virvoitusjuomateollisuuden yritys vaikuttaisi tässä ed. Saarioon, joka sattuu sijaitsemaan asuinpaikkansa osalta maantieteellisesti suurin piirtein samalla seudulla.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Puheenvuoroni jälkeen käyty keskustelu kertoo paitsi siitä, että oluenpano on kiihottavaa hommaa, myös siitä, että kun näytät sormella kuuta, niin varmuudella valtaosa katsoo sormeaa. Tähän sormeen ovat nyt iskeneet silmänsä kovin monet edustajat sekä oppositiosista että hallituspuolueista. Annettakoon se heille anteeksi.

Ministerille toteaisin sen, että olisihan se kummallista, jos ei hallitus tällaiseen vastaisi, mutta eihän eduskunta pyytänyt hallitukselta tyhmää vastausta, vaan eduskunta pyysi hallitukselta vastauksen siitä, millä tavalla tänne luodaan itsestään toimeen tulevaa bisnestä. Eihän tällainen bisnes koskaan kannata, jonka te ehdollistatte toimivan ainoastaan siten, että sille annetaan poikkeuksellinen veroetu. Minä pyydän, arvoisa rouva puhemies, täällä huolestuneita pienpanimoiden kannattajia kiinnittämään huomiota siihen, että yksinkertaisin tapa on alentaa tässä maassa oluen aivan sairasta verotusta. Se merkitsee sitä, että silloin kannattava toiminta pääsisi täällä oikeuksiinsa.

Minä kannatan pienyritystoimintaa vain silloin, kun pienyritystoiminta kannattaa. En kannata letkuruokintabisneksiä, mutta niihinhan keskustalaiset ovat tietysti erityisen innostuneita. Ihmettelen, miten ed. Kekkonen on tähän samaan suohon pudonnut, mutta ehkä oja on vedetty tällä kertaa niin leveällä kuokalla, ettei huomattu varoa.

Ed. P a a s i l i n n a : Arvoisa puhemies! Tässä on oikeastaan kysymys siitä, että suurpanimoissa on kehitetty sellainen käymistekniikka, joka ei ole pienpanimoissa mahdollista. Tästä syntyy se ero ja tätä ollaan nyt hyvittämässä. Lisäksi on tietysti toivottavaa ja hyvä, että meillä on muitakin oluita kuin eräitä, joita varmasti on perusteet ed. Saariolla kannattaa. Siis tämä veronalennus ei anna lisäetua, vaan tasoittaa teknologista eroa, ja tätä ajatellen aina tulee uusia pieniä yrittäjiä tukea.

Minusta valtiovarainvaliokunnan mietintö on sikäli ongelmallinen, että valiokunta on kuullut aika kapean asiantuntijajoukon ja pudottanut hallituksen esitystä yhdellä miljoonalla litralla. Se on aika ratkaisevaa ja saattaa johtaa siihen,

että ainakin yksi pienpanimo tämän ansiosta lopettaa toimintansa. Näin ollen esittäisin kyllä, että palattaisiin hallituksen esitykseen, joka on varmastikin perusteltu. Tämä siis ei ole poliittinen almu, jollaisia yritystuen joukossa varmasti-kin voi olla, vaan teknologisen epätasapainon korjaamisasia.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Tosiasia on se, että meillä oluentuotanto on poikkeuksellisen keskittynyttä myös kansainvälisesti katsottuna ja viimeisten vuosikymmenien aikana pienpanimot ovat tyystin hävinneet tästä maasta. Tätä kehityssuuntaa ei voi pitää kovinkaan tyydyttävänä. Jos katsomme Keski-Eurooppaa, niin olutkulttuurin rikkaus johtuu aika pitkälti siitä, että siellä on pieniä paikallisia panimoita. Siitä syystä on tarkoituksenmukaista, että meilläkin pyritäisiin monimuotoisuutta edistämään. Tästä syystä eduskunta aikoinaan lausui, että pyritäisiin edistämään pienpanimotoimintaa ja myös käyttämään tässä suhteessa verotuksellisia keinoja.

Jo tuolloin hyväksyttiin sellainen lähtökohta, että aivan pienimmille panimoille, joiden tuotanto on alle miljoona litraa, kevennys on 20 prosenttia. Nythän hallitus esittää, että jos määrä on 1—6 miljoonaa litraa, niin kevennys on 10 prosenttia.

Kun EU sallii, että verokevennys saa olla 50 prosenttia, niin tietysti täytyy muistaa se, että Keski-Euroopan maissa olutveron taso on huomattavasti alhaisempi kuin se on meillä. Tietysti tämä merkitsee sitä, että kun verokevennys on Saksassa 12 penniä ja Hollannissa 9 penniä litralta, se meillä esityksen mukaan tulee olemaan 76 penniä litralta. Pennimäärässä se on erittäin suuri, vaikka prosenttimäärässä se onkin suhteellisen pieni. Kun selvityksiä on tehty, niin tämän pitäisi nyt suurin piirtein tuotanto- ja jakelukustannuksista aiheutuvat erot kattaa niin, että pienpanimot olisivat samalla lähtöviivalla suurten panimoiden kanssa.

Mutta on totta, kuten kilpailuvirasto sanoo, että tässä on tietty tukielementti ja se saattaa jossain määrin vääristää kilpailua. Siitä syystä on kyllä syytä kiinnittää huomiota, niin kuin valiokunta toteaa, että tarkkaillaan sitä, aiheuttaako tämä kilpailuvääristymiä. Tältä osin on tärkeätä, että syksyn 96 tai kevään 97 aikana pyritäisiin arvioimaan tilanne ...

P u h e m i e s : Pyydän siirtymään puhujakrokkeelle!

P u h u j a (korokkeelta): ... missä määrin tällaista vääristymää ylipäättänsä esiintyy. Uskon, että kilpailuvirasto tuolloin voi katsoa, onko kevennyksen pennimäärä oikea. Jos vääristymää on, niin prosenttilukua ja sitä kautta pennimäärää voidaan varmasti jonkin verran tarkistaa niin, että luonnolliset tuotannon mittakaavasta aiheutuvat ero kyettäisiin kompensoimaan.

Myös valiokunta on tehnyt sen muutoksen, että tuotannon enimmäismäärää on pudotettu 5 miljoonaan litraan 6 miljoonasta litrasta. Tällä hetkellähän Nokialla oleva Pirkanmaan uusi panimo tuottaa vähän vajaa 2 miljoonaa litraa ja Lappeenrannassa oleva panimo tuottaa noin 3 miljoonaa litraa ja kummallakin panimolla on aika suuret mahdollisuudet vielä kasvattaa tuotantoaan. Kyllä meidän arviomme oli se, että jos mennään yli 5 miljoonan litran, niin silloin kilpailuvääristymiä voi entistä enemmän syntyä. Mutta nykyisillä tuotantomäärillä ja pienellä kasvatamismahdollisuudella kuitenkin pidetään huolta siitä, että pienimuotoinen tuotanto voisi näissä olosuhteissa selviytyä.

Mielestäni tärkeätä on myös se, että seuraavien vuoden kahden aikana katsotaan, syntykö tähän maahan uusia pienpanimoita. Jos niitä syntyy, voidaan sanoa, että laki on toiminut tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos niitä ei synny, tietysti pitää miettiä muita kuin verotuksellisia keinoja siinä tilanteessa pienten panimoiden syntymisen edistämiseen.

Vielä haluaisin korostaa sitä, että tärkeätä on, että pienissä panimoissa ymmärrettäisiin se, että ei tule kilpailla täysin samanlaisilla tuotteilla kuin suuret panimot tällä hetkellä tuottavat, vaan tulisi pyrkiä löytämään omia markkinarakoja, omia erityyppisiä tuotteita, joista kuluttajat ovat valmiita ehkä tarvittaessa maksamaan jonkin verran enemmän, koska vain se rikastaa olutkulttuuria eikä se, että pyritään samantyyppisillä tuotteilla kilpailemaan suurten panimoiden kanssa.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Tästäkin asiasta on enemmän kysymys periaatteesta kuin rahasta. Hallitus lähtee siitä, että pienpanimoita halutaan tukea, koska ne työllistävät paremmin kuin suurpanimot. Lähinnä työllisyysnäkökohdista ollaan esittämässä verohelpotusta. Markkamääräisesti tämä merkitsee noin 25—30 penniä olutpulloa kohti. Se ei varmastikaan siirry kuluttajalle. Pienpanimon kannattavuus jonkin verran paranee. Valtion kannalta fiskaali-

nen vaikutus lienee 5—6 miljoonan markan kiepeillä, eli kovin suurta merkitystä sillä ei ole myöskään valtiolle.

Ed. Paasilinna puhui teknologisista eroista. Pitää muistaa, että tämä ei koske ainoastaan panimoalaa, vaan oikeastaan koko yrityskenttää. Toivon, että valtiovarainministeri Alho antaisi esityksiä, jotka tukevat ihan tämän linjan mukaisesti pienyrityksiä, jotka toimivat muilla aloilla.

Tähän liittyy myöskin yksi pieni vaara. Se on se, että kun panimon vuosituotanto lähentelee 5 miljoonan litran rajaa, siinä kyllä mietitään kahdesti, ylitetäänkö muutamalla sadalla litralla, ehkä miljoonalla litralla. Jos ylitetään, silloin menetetään huomattava veroetu, lähes 4 miljoonaa markkaa. Tämä myöskin voi johtaa siihen, että tuotantoa rajoitetaan tällä uudistuksella. On edullisempaa pysyä alle 5 miljoonan litran tuotannossa kuin ylittää muutamalla sadalla miljoonalla. Ilmeisesti suurempi tuotanto myöskin jonkin verran enemmän työllistäisi. Näin ollen eräissä tapauksissa tällä voi olla myöskin kielteisiä vaikutuksia.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kun huomaan, että nyt on ensisijaisesti kysymys hallituksen sisällä tavallaan jäsenten välisestä otelusta, (Ed. Saario: Sekaan vain!) tähän tietysti välttämättä ei tarvitsisi puuttua. Mutta kun nyt sattuu olemaan sellainen asia, jossa voi yhtyä hallituksen esitykseen, kernaasti käyttää sitä tilaisuutta hyväksi. Toki toivoisi, että vähän isommissa asioissa voisi yhtyä hallituksen esitykseen. Tämä on pieni asia sittenkin, mutta kerran sitä voi pieniäkin totta kai tukea.

Haluaisin ed. Saarion puheenvuoron johdosta vain vielä tuoda sen lisänäkökohdan esille täällä jo sanotun lisäksi, että kun hän sanoi, että olutvero pitäisi yleensä laskea ja sitä kautta löytyisi ratkaisu, niin näinhän se ei ole. Pienten panimoiden suhteellinen etu ei siitä korjaannu ed. Saarion mainitsemalla tavalla juuri syystä, minkä ed. Paasilinna otti puheenvuorossaan esille. Jos halutaan todellista markkinoilla menestymisen ja pysymisen keinostoa hakea, tässä on yksi konsti, mitä hallitus on esittänyt, sellainen konsti, joka mielestäni on yksi käyttökelpoinen. Niitä on toki muitakin keinoja, mutta tämä kuitenkin on käyttökelpoinen.

Mitä muuten tulee suurten puolesta pienten pelkäämiseen, mikä ilmiselvästi on ed. Saarion puheenvuoron ponnin, muutama hassu pieni yritys tuottaa tällä hetkellä promilleluokan mit-

taisen määrän Suomen kulutuksesta, eivätkä varmaan tämän helpotuksen jälkeenkään nouse mainittua tasoa juurikaan korkeammalle tasolle.

Mitä tulee ulkomaalaisten tänne tulemiseen ... (Ed. Saario: Ne ovat täällä!) — No, ne ovat, mutta tölkkivero tai mikä se nyt onkin pitää huolen siitä, että tämän myötä ne eivät kyllä markkinoille tämän jälkeenkään tule.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Vaikka asia on varmaan rahallisesti pieni, mielestäni periaatteessa kuitenkin iso. On jotenkin murheellista ja surkuhupaisaa, että pienyritystoiminnan helpotuskeinot aloitetaan tässä ajassa tällaisesta päästä. Siinä mielessä voimielelläni yhtyä niihin ajatuksiin, joita ed. Saario esitti.

Minusta tämä on myöskin periaatteellinen siinä mielessä, että kaikki tällaiset keinot lisäävät vain alkoholipitoisten juomien käyttöä ja kulutusta, mitä kautta yhteiskunnalle koituu kyllä entistä suurempia laskuja jossain muualla maksettavaksi. Siksi toivon ja odotan, että ed. Saario tai joku muu tekisi lakiesityksen kolmannessa käsittelyssä hylkäsesityksen, niin että voisin sitä kannattaa.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Haluan ed. Alarannan puheenvuoron johdosta vain todeta sen, että ed. Saarion täällä esittämä kanta ei suinkaan, ed. Alaranta, merkitse sitä, että hänen kannallaan päädyttäisiin pienempään oluenkäyttöön tässä maassa tai että haitat olisivat jollakin tavalla olennaisempia. Ed. Saarion kannan todellinen tähtäin, mihin hän kannallaan pyrkii, on ihan jokin toinen, vaikuttaminen nimenomaan alan suurempien tuottajien kontra pienempien tuottajien väliseen tilanteeseen eikä mitään muuta. Näin näen henkilönä, joka itse on tippaakaan olutta juo.

Ed. Saario: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkariselle vielä motiiveista. Olen huolissani siitä, että eduskunnan tasolla pienyritystoiminta käsitetään jotenkin sellaiseksi, että sen menestys on mahdollista ainoastaan sellaisin poikkeavin tavoin, että se ei voisi ikään kuin laadullisesti lähteä kehittämään itseään alusta pitäen. Eivät sellaiset yritykset koskaan menesty, jotka eivät tuo mitään uutta jalostusarvoa, uutta osaamista, uutta palvelua. Emme me sellaisessa yritystoiminnalla pääse muuta kuin siihen, että meillä jatkuvasti ajetaan kymmeniä miljardeja yritystukea eri tavoin onnellisten tai onnettomien saajien

kasseihin. Meidän on pidettävä huoli siitä, että rohkaisemme yrityksiä vaurastumaan, annamme niille mahdollisuuksia. Ei se, kun ollaan alalla, jossa tuotetta kannattaa tehdä vain suurissa yksiköissä — näin valitettavasti on — pelasta pienyrityksiä, että me luomme keinotekoisen verotusjärjestelmän, joka ikään kuin antaisi paremmat mahdollisuudet.

Pyydän vielä kiinnittää huomiota siihen, että milloin valmistetaan 5 miljoonaa litraa, ollaan jo suurin piirtein prosentin luokkaa Suomen kokonaisvalmistusmäärästä. Se ei enää ole välttämättä kovin pientä.

Mitä sitten tulee työpaikan hintaan, joka tällä operaatiolla tehdään, niin se on 250 000 markan tuki. Minä toivon, että näistä työpaikoista, joita tällä tulee, tulisi pysyviä, mutta minä vahvasti pelkään ja ennen muuta pelkään sitä, että jos te luulette, että tällä tavoin tuulimyllyilyllä selvittää suomalaisesta elinkeinoelämän kehittämisestä, niin erehdys on kammottava, paha ja Suomen kannalta tuhoisa.

Ed. P a a s i l i n n a : Arvoisa puhemies! On se hauskaa, että olutkeskustelu menee tällaiseksi, että se olisi Suomen kannalta tuhoisa. Voi olla jonkun käyttäjän kannalta, jos liikaa käyttää, tuhoisa, mutta tuskin puheena olevalla esityksellä Suomen kansan tuhoon päädytään.

Kuten sanoin on kysymys kahden eri mittasuhteen teknologiasta, joka pienemmässä panimossa ei ole mahdollista. Tätä yrittää hallitus aivan oikein korvata, että maahan ei syntyisi karmeata monopolia, joka maassamme eräillä sektoreilla vallitsee, ja vallitsisi tilanne, jossa todellista kilpailua ei ole.

Toiseksi minusta 6 miljoonaa litraa on oikea taso, jotta yritykset voisivat kehittyä ja tarjota työpaikkoja ja yrittämisen kynnyks olisi tässä mielessä riittävän alhainen.

Lopuksi on vielä muistettava, että alahan ei ole mikään letkusyöttöala, kuten ed. Saario niin kauniisti viittasi, vaan se maksaa ankaraa veroa. Siis tämä ala tuottaa. Jos se kirjavaittaa tuotevalikoimaa, sitä pystyvempiä me olemme ulkomaisen kilpailun edessä. Tässä mielessä tämä kaikki tulee myös ed. Saarion hyväksi ja hän innolla lippua kohottaa silloin, kun tälläkin alalla vallitsee moniyritystoiminta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys laiksi vartioimisliikelain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 50/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 2/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä on hallituksen esitys vartioimisliikelain muuttamiseksi. Tämä esitys liittyy Euroopan yhdentymiskehitykseen. Hallitus esittää, että vartioimisliikelain edellyttämä luvan myöntäminen liitettäisiin elinkeinolain 1 §:n 1 momentin perusteisiin.

Valiokunta on katsonut, että hallituksen esitys on perusteltu, vaikka ehdotus mahdollistaakin elinkeinoluvan myöntämisen myös muille kuin Eta-kansalaisille. Valiokunnassa heräsi epäilyä ja kysymyksiä, laajentaako lain muutos luvan myöntämistä liikaa ja mitä mahdollisia epäkohotia tähän saattaa liittyä. Toisaalta valiokunnassa pohdittiin, miten vartioimisliikkeen luotettavuus ja toiminnan ammattitaitoisuus voidaan jatkossa turvata.

Valiokunta katsoi, että ehdotus ei vaarantaisi vartioimisliiketoiminnan luotettavuutta, koska asetuksella, jonka luonnoksen valiokunta sai käyttöönsä, tultaisiin varmistamaan erityisten edellytysten voimassaolo myös jatkossa. Luvan saamisen edellytyksiä olisivat muun muassa vartioimisliikelainsäädännön tuntemus, elinkeino- ja työläinsäädännön tuntemus, samoin edellytettäisiin käytännön kokemusta, säädöstuntemusta ja myös tosiasiallista kielitaitoa.

Arvoisa puhemies! Valiokunta kiinnitti huomiota asuinpaikkaperusteeseen. Nyhän lakiesityksen perusteluissa todetaan myös se seikka, että asuinpaikkaperusteet antavat paremmat mahdollisuudet arvioida luvan saamisen erityisiä edellytyksiä kuin pelkkä kansalaisuus.

Hallituksen esityksessä ehdotetun muutoksen toteutuessa vartioimisliiketoimintaa saisi Suomessa harjoittaa myös Suomessa sivuliikkeen rekisteröinyt ulkomainen yhteisö ja säätiö. Yhteisöjen ja säätiöiden sijoittumisoikeuden osalta hallituksen esitystä pidettiin valiokunnassa myös perusteltuna. Sen sijaan vastoin asiantuntijakuulemisessa esiin tuotua näkemystä valiokunnan käsityksen mukaan on valvonnallisista syistä pe-

rusteltua estää Eta-alueen ulkopuolisten yritysten sivuliikkeiden tulo vartioimismarkkinoille.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo muutenkin, ettei hallituksen esityksen johdosta ole tarpeen antaa pelkästään ulkomaisia vartioimisliikkeitä koskevia erityissäännöksiä, koska mahdollisesti syntyvät ongelmat arvioidaan voitavan ratkaista vartioimisliikelupaa myönnettäessä ja toimintaa valvottaessa.

Esille nousi valiokunnan käsittelyssä yleisempi ongelma suomalaisista osakeyhtiöistä, niitä ohjaavasta lainsäädännöstä ja siitä, ketkä tai kuka omistajana käyttää valtaa. Valiokunta kiinnittikin tässä yhteydessä laajemmin kuin vartioimistoiminnan osalta huomiota siihen seikkaan, että tulevaisuudessa voitaisiin osakeyhtiön tiedonantovelvollisuutta laajentaa siten, että omistajan valtaa käyttävät tahot olisivat viranomaisten ja laajemminkin tiedossa.

Vartioimisliiketoimintaa valvovat sekä lääninhallitukset lupaviranomaisina että poliisi. Valvonnan osalta on syytä todeta edelleen, että vartioimisliikkeillä tulee olla vähintään yksi lääninhallituksen hyväksymä vastaava hoitaja. Hänen tulee täyttää hyväksymisehdot, ja mikäli rikeitä ja väärinkäytöksiä tapahtuu, lupa on peruutettava. Varsinaisen vartioimistehtävän osalta voidaan todeta, että vartioimisliikeasetus sisältää vartijaksi hyväksymisen edellytykset mukaan lukien vartijan henkilökohtaiset ominaisuudet ja koulutuksen.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta kiinnitti erityistä huomiota koulutukseen, ja mietintöön sisältyy tätä koskeva valiokunnan lausuma. Siinä valiokunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että ensi tilassa ryhdytään toimenpiteisiin vartioimisalan koulutuksen kehittämiseksi ja uudistamiseksi varsinkin varsinaisia vartioimistehtäviä hoitavien henkilöiden osalta.

Valiokunta sai opetusministeriön selvityksen niistä toimenpiteistä, miten vartioimisalan koulutusta aiotaan jatkoissa kolmiportaisena järjestää. Peruskoulutustasollahan olisi vartijan perustutkinto. Se korvattaisiin vartijan peruskursilla ja annettaisiin valmiudet toimia vartijan tehtävissä. Syventävällä tasolla, joka olisi ammattitutkinto, annettaisiin valmiudet toimia vaativissa vartijan tehtävissä ja työnjohtajina. Korkein taso, erikoisammattitutkinto, pitäisi sisällään sen, että koulutuksessa annettaisiin valmiudet toimia liikkeenharjoittajina ja vastaavina hoitajina.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta katsoi yksimielisesti, että hallituksen esitys siinä maini-

tuista syistä ja valiokunnan saaman selvityksen perusteella on perusteltu.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan arvoisa puheenjohtaja tietysti erittäin perusteellisesti ja tyyliin uskollisella tavalla pienet finessitkin kertoi siitä työstä, mitä valiokunnassa asiassa tehtiin. Mutta kiinnittäisin huomiota siihen, että vaikka säätely onkin niin perusteellista kuin valiokunnan arvoisa puheenjohtaja kuvasi, kysymys on kuitenkin sellaisesta lainsäädännöstä, jonka toteutuma käytännön tasolla määräytyy muutamien virkamiehen valppaudesta, asianomaisen kyvystä hoitaa asioita ja kyvystä nähdä, että yritys tai yksittäinen henkilö, joka yrittäjäksi pyrkii, vastaa valmiuksiltaan ja odotuksiltaan sitä, mitä lailla ja sen mietinnön perusteluilla on haluttu sanoa. Nimittäin tällaisessa on aina se vaara, että maailmassa, jossa rikollisuus lisääntyy ja järjestäytyneet rikollisuus aivan erikoisesti, myös tälle alalle voi sellaista tulla mukaan. Suomi ei voine olla tässä poikkeus eurooppalaisten valtioiden joukossa.

Ed. Aittomies: Rouva puhemies! Nyt käsiteltävä laki ei ollut tietysti niin tärkeä kuin seurakuntien leimaverot tai pienpanimoiden mahdollinen kilpailukyky, mutta kun ed. Väistö valiokunnan puheenjohtajana ansiokkaasti kävi asettamassa tietynlaisen suojanokituksen jo puhujakorokkeelta, se entistä enemmän pani minut epäilemään, että asiassa on jotakin pielessä.

Vartioimisliikelain 2 §:n muutos on sinällään rutiinia, koska sillä laajennetaan vartioimisliikkeen perustamista koskevat oikeudet Euroopan unionin jäsenmaihin Eta-alueelle elinkeinoelämän säännösten mukaisesti ja yrittämisen vapautta koskevan säännösten mukaisesti. Laissa on kuitenkin eräitä asioita, jotka kannattaa nyt ottaa huomioon. Virhe, joka on tehty, on se, että vastoin sitä, mikä olisi ollut välttämätöntä, hallintovaliokunta on laajentanut yrittämisoikeuden myös sellaisille henkilöille, jotka eivät ole Eta-maiden kansalaisia vaan pelkästään omaavat asuinpaikan kyseisessä maassa.

On aina mahdollista, kun tällainen oikeus annetaan, että Viron ja Venäjän mafiosot, vaikka tämä on tietysti kaukaa haettu, tietyssä tarkoituksessa ja järjestelmällisesti hakeutuvat asuinpaikaltaan Eta-maahan, sen jälkeen yrittäjiksi Suomeen erityisesti, kun monta kertaa, vaikka ed. Väistö väitti, että asuinpaikan perusteella on helpompi selvittää yrittäjäksi pyrkivän henkilön

taustat, se ei ole tällä tavalla vaan Eta-kansalaisuus on tietysti huomattavasti pidemmän prosessin tulos kuin pelkkä asumisoikeus, joka syntyy silloin, kun laillisesti muuttaa maahan ja ilmoitautuu siellä osoitteen omaavaksi ja on kirjoilla. Tätä kautta saattaa olla, että suomalaisen vartioimisliiketoimintaan tulee henkilöitä, joiden alkuperäisenä tarkoituksena onkin olla tietynlaisena avunantajana rikollisessa toiminnassa. Jos tällaista pääsee pesiytymään vartioimisliikkeiden toimintaan, sillä on hyvin huolestuttavat seuraukset. Jos vartioimisliike ja sen työntekijä ovat avunantajina rikoksissa, kuten joissakin harvoissa tapauksissa ovat olleet jo tänä päivänä suomalaisessa yhteiskunnassa, silloin olemme todella vakavan ongelman edessä.

Vartioimistoiminta on nimittäin sellainen liikeala, joka on Suomessa lyhyellä ajalla laajentunut aika paljon ja tulevaisuudessa sekä yrittäjien lukumäärän että myös toiminnan kannalta muuten laajenee, sillä poliisi ei tulevaisuudessa pysty enää turvaamaan ihmisten omaisuuden säilymistä oikeissa käsissä eikä myöskään ihmisten turvaa ruumiillisen koskemattomuuden puolelta. Näin ollen yhä useammassa paikassa omaisuutta vartioivat vartioimisliikkeet, kun poliisi ei enää ehdi partioimaan. Myös ns. turvapalvelut ihmisen henkilöllisen tuen takaamiseksi tulevat lisääntymään. Jos tälle alueelle pesiytyy sellaisia yrittäjiä, joiden tarkoituksena on avustaa rikollista toimintaa sekä omaisuuden että henkilöllisen suojan rikkomisessa, niin silloin olemme edenneet hyvin huolestuttavalle tasolle.

Tätä lakia ei olisi pitänyt laatia sillä tavalla, että sellainen henkilö, joka on tullut mistä hyvänsä ja jolla on pelkkä asuinpaikka Eta-alueella, on mahdollista perustaa liikeyritys, vaan olisi tullut tiukasti pitää velvoite siinä, että henkilö on Eta-kansalainen, toisin sanoen jonkin Euroopan unionin ja Eta-alueen maan kansalainen. Silloin asia olisi saattanut pysyä helpommin käsissä. Nyt se avaa rajattomat mahdollisuudet ulkopuolelta tietyssä tarkoituksessa tulevien mafiosojen toiminnalle. Ottaen huomioon, kuinka tärkeätä työtä vartioimisliikkeet tulevaisuudessa ihmisten omaisuuden ja ruumiillisen koskemattomuudenkin puolelta tulevat tekemään, tällä aikaansaadaan huolestuttava tilanne suomalaisessa yhteiskunnassa pidemmällä aikavälillä katsoen.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Aittoniemen näkemukseen siinä, että yksityinen turvallisuusala tulee kasva-

maan paitsi perinteisen omaisuuden ja aluevartiointiin osalta myös henkilöön ja tietoturvallisuuteen liittyvien kysymysten alalle.

Se, mitä ed. Pulliainen edellä totesi, täydensi oivalla tavalla sitä, mihin myös ed. Aittoniemen epäily liittyy. Kyllä tässä tietenkin asetetaan aikamoiset velvollisuudet niille, jotka valvovat tämän järjestelmän toimivuutta ja lupahallintoa.

Valiokunta sai asiasta selvityksen hyvin perusteellisesti ja se kaiken aikaa epäili juuri samoin kuin ed. Pulliainen, voiko Eta-kansalaisuus olla peruste vai olisiko sittenkin ilmeisesti tarpeen sekä Eta-kansalaisuus että myös asuinpaikkaperustelu. Meille, ed. Aittoniemi, kyllä todettiin, että Eta-kansalaisuus on hankalammin valvottavissa, koska Eta-kansalainen voi olla, vaikka ei ole edes koskaan asunut Eta-alueella.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä jaan tässä tapauksessa ed. Aittoniemen huolen tästä kasvavasta bisneksestä. On aivan totta, että yksityisessä vartiointitoiminnassa ja yksityisissä turvapalveluissa pesii mahdollisuus sen kaltaiseen toimintaan, joka ei ole toivottavaa missään, kaikkein vähiten Suomessa.

Mutta en usko, että Suomi pystyy tässä suhteessa olemaan oma saarekkeensa. Oletan kehityksen kulkevan juuri siihen suuntaan, että tämän tyyppiset palvelut kasvavat. Aivan kuten ed. Pulliainen erinomaisen hyvin sanoi, valvoville viranomaisille jää valtava vastuu, aivan tavaton vastuu. Tässä suhteessa heille täytyy vain toivoa paljon järkeä ja viisautta ja myös resursseja tätä valvontatyötänsä tehdä. Nimittäin pelkästään maan rajojen sisäpuolelle me emme tätä bisnestä voi sijoittaa. Se on aivan selvää niiden ratkaisujen jälkeen, mitä me kansakuntana olemme tehneet.

Ed. Aittoniemi, kun nyt näin kovin paljon olen kanssanne samaa mieltä, niin pienen varauksen tähän asetan. En erityisemmin voi allekirjoittaa sitä näkemystänne, että vain Suomessa nämä palvelut ovat hyvissä käsissä ja kaikki ulkomailta tulevat tämän alan tekijät olisivat mafiojoja, kuten te sanoitte.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen äskeisestä puheenvuorosta saattoi saada sen kuvan, että ikään kuin hallintovaliokunta olisi mennyt esittämään isolle salille hallituksen esityksen tarkoitaman maa-alueen laajentamista. Mutta näinhän ei ole tapahtunut eikä tapahtumassa, vaan kysy-

mys on siitä, että hallituksen esityksen mukaisesti, hallituksen esitystä muuttamatta, tämä esitys esitetään hyväksyttäväksi.

Sitten tullaan juuri siihen, mitä ed. Kekkonen jo ehti sanoa, että tässä pitää olla aika hyvä seuranta. Luulen, että tässä on järjestys oikeastaan nyt aivan oikea. Tämä on nyt laajan kaavan mukaan. Jos kokemukset sitten kansallisesti osoittavat, että tämä ei näyttäisi olevan hallinnassa, niin sitähan on helppo supistaa. Ainakin Eta-rajoihin sitä on helppo supistaa sen jälkeen.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuorosta sai kyllä sellaisen juonen, josta voisi kirjoittaa varmasti tulevaisuutta ajatellen melkoisen dekkaritarinan mafiosoineen. Kieltämättä kun tätä asiaa valiokunnassa käsiteltiin, niin esille tuli asioita ja näkemyksiä, joitten mukaan voisi ajatella, että tässä nyt leväytetään tilanne varsin laajalle, kun Eta-alueella asuinpaikan omaava henkilö voi olla tällä alalla toimimassa meidän maassamme. Mutta kuitenkin saamamme selvityksen mukaan, ed. Aittoniemi, tässä tuli sellaisia rajoituksia, joiden uskoisin olevan merkittäväällä tavalla kaventamassa tätä mahdollisuutta, joka on olemassa esimerkiksi itärajan takana tai muualla sellaisella alueella, jolla kyllä suomen kielen taitoakin tietysti löytyy. Tämä on otettava vakavasti huomioon tässä tilanteessa. Kuitenkin uskon, että tässä on sellaiset rajoitukset olemassa, jotka ehkäisevät jo ennalta tämän tapahtumisen. Mutta on todella korostettava, niin kuin täällä kuulumme, valvonnan tärkeyttä ja valvonnan resurssien tärkeyttä. Se on eduskunnankin vastuulla, kun tällaisen lain säädäminen.

En nyt pelkää ihan mafiosojen tuloa, mutta toki tämä ala on sellainen, joka laajenee väistämättä ja tuo lähelle sellaiset toiminnot ja tavat hoitaa asioita, jotka ovat hyvin arveluttavia.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan oikein, ed. Pulliainen, hallituksen esitykseenhän tämä sisältyy, mutta tämä hallitus antaa niin huonoja esityksiä, kuten on nähty ja tullaan vielä tänä päivänä keskustelussa huomaamaan, että eduskunnalla ja sen valiokunnilla on erityinen velvoite seurata hallituksen antamia esityksiä ja tässä tapauksessa hyväksyä hallituksen esityksessä vain se välttämätön, joka velvoittaa meitä antamaan tämän oikeuden Eta-alueelle, ja pitää poistaa silloin mahdollisuudet, että sen ulkopuolelta tulevat henkilöt voisi-

vat saada lupia vartioimisliikkeen ylläpitämiseen.

Mitä tulee valvontaan, niin kuka näitä ehtii valvoa? Ei kukaan. Siinähan olisi valtava järjestelmä, jos tätä pystyttäisiin tulevaisuudessa valvomaan. Kyllä täytyy perustamisvaiheessa huolehtia siitä, vaikka virheitäkin tulee luvan myöntäjille, että mahdollisuus siihen, että saaja käyttäisi lupaa väärin, olisi mahdollisimman vähäinen. Suomessa saattaa helposti tulevaisuudessa, jos ajatellaan, mikä tapa on Virossa ja Venäjällä, tulla samanlaisia vartioimisliikkeitä kuin eilen illalla katsotussa Robert de Niron elokuvassa, mikä sen nimi nyt olikaan, en osaa sitä lausua, ed. Kekkonen osaisi sen nimen lausua. Siinä myös vartioimistoimintaa harrastettiin putken pätkillä ja kettingeillä, ja saattaa olla, että se tulee myös Suomeen, jos virolaiset pääsevät hoitelemaan näitä asioita sillä tavalla kuin he haluavat vartioimisliikettä pitää.

Ed. B r e m e r : Arvoisa puhemies! Nimi varmaan eilisessä filmissä oli Cape Fear, eikös se ollut niin? Siinä oli vinha perä, ja ed. Aittoniemen tapaan jaan sen huolestumisen, jota hän tässä lausuu. Edustajille Pulliaiselle, Kankaanniemelle ja Kekkoselle sanoisin, että siihen on täysi syy. Jos me katselemme taaksepäin 30-vuotista vartioimisalan historiaa Suomessa, se on hyvin ikävää historiaa. Siihen kuuluu meidän ylimmän poliisijohtomme omistautuminen yksityisten vartioimisliikkeiden johtotehtäviin, siihen kuuluu yksityisten poliisimiesten sivubisneksenä vetämää vartioimisliiketoimintaa, jossa poliisilaitokselta on suositeltu yksityisen poliisimiehen vartioimisliikkeen käyttämistä. Siihen kuuluu suuria varkausskandaaleja. Mainitsen vain Maxin ja Autonovon esimerkkinä, joita takavuosina selveltiin pitkään. Siihen kuuluu laittomia pidätyksiä, laittomia kuulusteluja, siihen kuuluu koirilla purettamisia, yömajavartijoita, siihen kuuluu ehdollisessa vapaudessa olevia vartiomiehiä, siihen kuuluu asusteiden hankintaa poliisin varustevalvostolta, kaikkea tällaista siitä huolimatta, että poliisi kaiken aikaa on valvonut tätä toimintaa.

Ed. Aittoniemi on täysin oikeassa siinä, että yrittämisoikeus ohi Eta-kansalaisuuden on askel liian pitkälle valvomattomaan alueeseen. Kun puhutaan Virosta ja Viron yritystoiminnasta tai mahdollisuudesta hoitaa yritystoimintaa Suomessa Virosta käsin, kysyn, onkohan tämä eduskunta ollenkaan tietoinen — on oikein mukavaa, kun täällä on kauppa- ja teollisuusministerikin

paikalla -siitä yritysosta, joka tänä kesänä on tapahtunut Helsingistä. Kolmessa kuukaudessa on pitkälle toistasataa helsinkiläistä pienyritystä paennut veroparatiisiin Tallinnaan, ja siitä huolimatta voidaan hoitaa liiketoimia täysin mutkattomasti sieltä, liiketoimia, joiden keskuspaikka ja toiminta-alue on Suomi.

Koska näyttää siltä, että paluu korttelipoliisin aikaan on ohi — sellainen turvallisuustekijä, jonka korttelipoliisi muodosti, on poissa meiltä — turvallisuuspalveluista tulee yhä tärkeämpi asia sekä yksityiselle kansalaiselle että yritystoiminnalle. On todella merkittävää ja tärkeää, että kun tehdään laki vartioimisliikkeiden toiminnasta ja vartioimisliikkeistä, ehdot pidetään riittävän tiukasti käsissä ja määritellään myös valvonta hyvin tarkkaan ja kaikilla kokemuksen antamilla tiedoilla vältetään se häpeällinen historia, joka vartioimisliikkeillä tähän asti Suomessa on ollut.

Ed. M i k k o l a : Arvoisa puhemies! On valitettavaa, että ed. Aittoniemi meni pois salista. Olisin vastannut hänelle siihen väitteeseen, että nykyinen hallitus antaa huonoja lakiesityksiä.

Asia on sen takia mielenkiintoinen, että vartioimisliikkeitten toimi on luvanvarainen toimi, jonka harjoittamiseen tulee saada lupa. Kun hallitus nyt on antanut tämän esityksen, tähän liittyy EU-lainsäädäntöön, tässä on viittaus, kuka voi saada luvan vartioimisliikkeen harjoittamiseen. Siinä viitataan vain elinkeinolain 1 §:ään eli elinkeinolain 1 §:ssä on mainittu yleinen määritelmä. Mielenkiintoista on, että viittaus on elinkeinolain 1 §:ään siinä muodossa kuin se on muutettu 19 päivänä helmikuuta 1993 annetulla lailla. Edellinen hallitus antoi juuri tämän elinkeinolain 1 §:n muutoksen, johon nyt viitataan, ja kun tämä hallitus hoitaa kauhean huonosti politiikkaa ja lakiesityksiä, muutoksen antoi juuri se hallitus, jossa päähallituspuolueena oli Suomen keskusta, joka ilmeisesti sitten on antanut huonot lakiesitykset. (Ed. Pulliainen: Ed. Aittoniemi ei ollut silloin kekulainen!) — Ei ollutkaan, varmaan johtuikin siitä tämä koko homma, mutta ei kannattaisi ihan aina uskoa populismin suurinta astetta, pitäisi ottaa vaikka toiseksi suurin aste tässä kohtaa käyttöön, niin sekin monta kertaa riittäisi. Tämä on ainoastaan viittaus siihen ja tämä on yleinen säännös.

Nyt täällä on kauheasti voivoteltu sitä, että tässä annetaan Eta-kansalaisille oikeus. En olenkaan vähättele tätä. Olen samaa mieltä, että tämä on hyvin tarkka paikka ja hallintovalio-

kunta hyvin tarkkaan tätä mietti. Mutta jos rikolliset tulevat tänne hoitamaan tätä hommaa, niin eivät he tule hakemaankaan ollenkaan vartioimisliikelupaa varsinaisesti omista nimissään, jos tällaista epäillään. Meillähän on vaikka kuinka monta osakeyhtiömuodossa harjoitettua vartioimisliikettä, ja jos halutaan tulla sisälle niin se tapahtuu niin, että ostetaan vartioimisliikkeen osakekanta, senhän voi ostaa kuka tahansa, sitä ei rekisteröidä millään tavalla. Meillä ei ole osakeiden rekisteröimispakkoa, ja tämän kautta päästään koska tahansa tänne sisälle; Eta-kansalaiset, minkä maan kansalaiset tahansa. Me emme voi ollenkaan estää omistamasta vartioimisliikettä eli sitä kautta pääsemästä valitettavasti valvontaan. Eli nyt kun kiinnitettiin kauheasti huomiota tähän Eta-kansalaisuuteen niin maali on vähän sivussa jos puhutaan todellisesta ongelmasta. Todellinen ongelma on se, että sinne voidaan tulla aivan eri kautta sisälle. Tämä on meidän suuri lainsäädännöllinen ongelmamme, että osakeyhtiölainsäädännössä ei vaadita rekisteröimistä, kuka käyttää todellista valtaa yhtiössä, kuka osakekannan omistaa. Tämä on paljon suurempi ongelma minun mielestäni, en vähättele tätä toistakaan ongelmaa.

Nyt kaikki valvonta, mihin se erikoisesti pitäisi kohdistaa sekä lääninhallituksien että poliisin toimesta kun vartioimisliikettä nämä valvovat, tulisi erikoinen valvontahuomio kiinnittää vastuunalaisen hoitajan pätevyyteen ja vastuunsa-laisen hoitajan ammattitaitoon, rehellisyyteen, taustoihin samoin kuin varsinaista vartiotoimintaa harjoittavien henkilöitten taustoihin. Täällä on se todellinen valvonnan paikka sen ohella, että tietysti omistajallakin, kuka käyttää omistajavaltaa, on suuri merkitys. Mutta omistajavalan valvonta meillä niin kauan kuin osakeyhtiölakia ei ole muutettu ei ole kunnossa. Omistajavalta on sisäänpääsyä paljon helpommin kuin ehkä se, että ulkomaalaiset perustavat näitä yhtiöitä.

Mutta tämä problematiikka on tietysti moninainen. Tämä vaatii, niinkuin esimerkkejä on mainittu, tarkkailua tämän suhteen, koska vartioimisliiketoiminta on laajenemassa ja sen merkitys tulevaisuudessa kasvaa. Nimenomaan vastuunalaisen hoitajan ja käytännön työtä tekevien osuutta on tässä kohtaa erityisesti korostettava. Valiokunta kiinnittikin huomiota nimenomaan koulutusmääräyksiin ja valvontaan tässä suhteessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Hallituksen esitys laiksi tapaturmavirastosta annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 94/1995 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö 8/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Hallituksen esitys laiksi pienyrittäjän vuosilomarahasta annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 91/1995 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö 9/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Hallitus esitti tämän asian yhteydessä, että pienyrittäjien vuosilomarahasta annettu laki kumottaisiin. Kuitenkin sosiaali- ja terveystoimikunnassa olimme asiasta eri mieltä ja saimme yksimielisen mietinnön, joka sisältää evästyksen hallitukselle, jossa hallitus selvittäisi, miten järjestelmää kehitettäisiin ja siitä saataisiin toimivampi kuin nykyinen järjestelmä. Tämä työ tulisi tehdä yhdessä yrittäjäjärjestöjen kanssa.

Edelleen vuosilomarahoitusta on ollut tietty ongelma. Samassa yhteydessä myöskin tämä asia tulisi selvittää. Asian käsittely osoitti, että oppositiolla ja hallituspuolueilla on joissakin asioissa mahdollista löytää toisensa, ja tässä mielestäni hyvässä asiassa näin kävi.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä asia, että sosiaali- ja terveystoimikunta on löytänyt tässä pienyrittäjien kannalta tärkeässä kysymyksessä yksimielisyyden. Se, että järjestel-

mä nyt on edelleen lepotilassa, on kuitenkin parempi, kuin, että järjestelmä olisi kokonaan kumottu. Pienyrittäjät ovat varmasti edelleenkin tämän tyyppisen vuosilomajärjestelyn tarpeessa ja se on koettu aikanaan, kun se on luotu, hyväksi. Nyt kun valiokunta esittää, että tehdään perusteellinen selvitys, niin mielestäni tämä on oikea lähestymistapa. Silloin tietysti on syytä selvittää myös järjestelmän rahoitus jatkoa ajatellen. Olennaista tässä on kuitenkin juuri se, että järjestelmän voimassaolo sinällään jatkuu.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmällä ei valitettavasti ole sosiaali- ja terveystoimikunnassa varsinaista jäsentä, vain varajäsen, joka ei ole ollut ilmeisesti mukana, kun tätä asiaa on käsitelty valiokunnassa. Mutta totean, että olemme hyvin tyytyväisiä siihen, että valiokunta on päätenyt siihen, että pienyrittäjien vuosilomarahasta annettua lakia ei kokonaan kumota niin kuin hallituksen esitys oli.

Mielestäni hallituksen esitys oli huono. Siksi on ihan paikallaan ilolla tervehtiä sitä, että tässä on valittu tällainen tie. Annetaan asian olla uinussa, mutta ei tuhota sitä. Tässä yhteydessä sanoisin, että yksityistieavustuksia koskevalle laille pitäisi tehdä vähintään samoin. Tietysti siihen pitäisi varata myös määrärahoja, mutta kokonaan tuhoaminen, järjestelmien kumoaminen hallituksen esityksen mukaisesti, on huonoa politiikkaa. Se ei rakenna oikeudenmukaista yhteiskuntaa.

Esimerkiksi pienyrittäjien osalta on syytä, niin kuin täällä on tullut esille, järjestelmän toimivuutta ja sitä yleensä mieltä nyt tässä väliaikana, kun tämä laki on voimassa, sen jälkeen kun se on hyväksytty niin, että pienyrittäjiä ajateltaisiin, vähän muitakin kuin vain pienpanimosta, joista täällä kyllä huolta kannettiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Hallituksen esitys laiksi rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 95/1995 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö 10/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Hallituksen esitys laiksi yritystuesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 61/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 15/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys laiksi sähkölain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 89/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 16/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Hallituksen esitys laiksi huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 90/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 17/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys kansaneläkejärjestelmän uudistamista koskevaiksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 119/1995 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu jatkuu:

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Paavo Lipposen hallitus määrittelee yhteiskuntamme suurimmaksi ongelmaksi työttömyyden. Tämän ongelman ratkaisemiseksi hallitus on laatinut nk. säästölakeja. Säästölakeja sanotaan laaditun oikeudenmukaisesti mutta ei niin, että ne kohdentuisivat sinänsä oikeudenmukaisesti tasaisesti koko väestöön. Tämän hallitus on valittavasti nyt kokenut mahdottomaksi. Sitä vastoin hallitus toteaa, ettei se nk. leikkaa epäoikeudenmukaisesti. Tällaista ilmeisesti olisi myös hallituksen mielestä saman etuuden poistaminen kahteen kertaan.

Jos nyt käsittelyssä oleva lakiesitys toteutetaan esitetyllä tavalla, tapahtuu kansaneläkkeen perusosan leikkaaminen kahteen kertaan noin 70 000—100 000 kansalaisen kohdalla. Heiltä on jo aikaisemmin kansaneläkkeen perusosan veran pienennetty työeläkettä. Tämä ongelma todetaan lakiesityksessä, mutta se sivuutetaan sillä, että ongelman poistaminen on teknisesti vaikeaa. Selitys on huono eikä hyväksyttävissä.

Toisaalta hallituksen esitys naulaa yli 65-vuotiaat ikään kuin alempaan luokkaan. Ihmisten täyttyessä 65 vuotta astuvat he ikään kuin maagisen rajan ylitse. Tällaisen ihmisen elämässä tapahtuu muutos. Hän ei enää tarvitse samalla tavalla palveluja. Hänen ei tarvitse enää käydä samalla tavalla kaupassa. Makutottumuksetkin muuttuvat halvemmiksi. Yksinkertaisesti hänen eläkettään määrittävä indeksiluku voitaisiin esityksen mukaan tehdä sellaiseksi, että se ei todellisuudessa vastaa kaikkia yhteiskunnassa tapahtuvia hinnan nousuja ja ansiokehitystä. Onkin perusteltua kysyä lakiesityksen perustuslaillisuuden perään, kuten tässä salissa on jo tehty.

Asiaa esittelevä ministeri on todennut, että vuonna 96 eivät eläkeläisten käytettävissä olevat tulot vähene. Tässä ministeri onkin oikeassa. Kun eläkkeensaaja saa kuluvana vuonna brutto 8 000 markkaa kuukaudessa, tulee brutto vuon-

na 96 olemaan tasoa 8 077 markkaa. Vastaavasti käytettävissä oleva tulo tänä vuonna on 5 242 markkaa tällä tulonsaajaryhmällä ja ensi vuonna 5 409 markkaa. Näin ollen eläke nousisi reaalisti noin 167 markkaa eli kolmisen prosenttia. Vastaavasti 4 000 markan kuukausieläkkeellä käteen jää vuonna 96 60 markkaa enemmän, joka on vain 1,7 prosenttia. Tietysti 3 000 markan kuukausieläkeläisillä reaalin rahausumma on pienempi, mikä on vielä tietysti myös negatiivista. Ikään kuin poliittista on se, että prosentuaalisesti se on myös pienempi.

Mutta miten sitten vuonna 97? Tuolloin kansaneläkkeen perusosan eläkevähenteisyys jatkuu. Vuonna 96 eläkkeiden reaalisen ostovoiman nousun takaa kansaneläkemaksun poistaminen. Vuonna 97 ei tätä ole enää poistettavaksi. Kuitenkin pitää noin 77 markkaa eläkkeistä vähentää.

Eläkeratkaisujen suuria kysymyksiä ovat kohtuullinen ja oikeudenmukainen eläkekatto. Samoin eläkejärjestöillä ja eläkeläisten edustajilla tulisi todella olla mahdollisuus päättää ja vähintäänkin olla lausumassa mielipiteensä päätöksistä ja ehdotuksista, jotka koskevat heidän omaa elämäänsä. Käytännön kysymyksenä ja ehdotuksena haluan painottaa sitä, että valiokunta paneuduttuaan nk. taitetun indeksin ongelmaan olisi valmis poistamaan sen sisällä olevan epäoikeudenmukaisuuden.

Myöskään kansalaisten mahdollisuus päästä oikeudenmukaisella ja järkevällä tavalla työkyvyttömyyseläkkeelle olisi turvattava. Tähän saakka nimenomaan Kansaneläkelaitoksen osuus näissä järjestelyissä on selvästi ollut myönteisempi kuin yksityisen eläkejärjestelmän.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusanen käytti asian tiimoilta muutama viikko sitten samassa salissa puheenvuoron, jossa hän lupasi palata tähän myöhemmin, kun lakiesitykset tulevat saliin, ja arvioida silloin kriittisesti hallituksen esitystä. Hallituksen esitys on täällä. Tiusanen on puheenvuoronsa pitänyt ja tehnyt sen tavalla, joka täyttää ne tunnusmerkit, mitä hän lupasi, ollen kriittinen sen suhteen, mitä hallitus tässä nyt esittää.

Haluan vielä sen seikan tuoda esiin ed. Tiuasanen täällä sanoman lisäksi, että tilanteessa, jossa reaalisesti aika pientä eläkettä saavien kansalaisten eläketulo on jäädytetty käytännössä vuonna 96, samaan aikaan kuitenkin vähän enemmän eläkettä saavien kohdalla käteenjäävän eläkkeen määrä nousee hyvinkin tuntuvasti. Se nousee

hyvinkin tuntuvasti nimenomaan niiden eläkeläisten kohdalla, joilta poistuu samaan aikaan kelamaksu ja jotka pääsevät myöskin verotuksen pienistä kevennyksistä osallisiksi jnp. Tässä selvä eriarvoisuus eri tulotasoilla olevien eläkeläisten kohdalla on tapahtumassa ja nimenomaan niinpäin, että parhaimmassa asemassa olevia kohdellaan helläkätisesti ja hieman heikommassa asemassa olevia kovakätisesti.

Eryteisesti ed. Tiuasanen katsahtaminen vuoteen 97 oli perusteltua, koska hallituksen esitystä luettaessa näyttää siltä, ettei silloin todella enää tällaista vastaavaa kompensatiota ole ainakaan tällä hetkellä tiedossa, mikä nyt vuodelle 96 kuitenkin on tässä kokonaisuudessa tulossa, kun verotus otetaan huomioon. Toivoisinkin, että ed. Tiuasanen kriittisyys yltää niihin päiviin asti, kun tässä salissa aikanaan äänestetään hallituksen esityksestä.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Tiusanen käsiteli asiaa aivan oikein, analyttisesti. Hän päätyi jo vuodelle 97 siihen murheelliseen lopputulemaan, joka kertoo, että eläkeläisten eläketulot laskevat useissa tapauksissa. Kun hän kuitenkin esittää ns. hurskaan toivomuksen, että asia saataisiin eduskunnassa vielä kuntoon, voin hieman kauemmin täällä olleena todeta, että se on erityisen vaikeaa. Eryteisesti tämän hallituksen aikana, kun pakottamisjoukot ovat liikkeellä, muutoksia hyvin vähän saadaan.

Olen kuitenkin ed. Tiuasanen kanssa samaa mieltä, että hankalasta asetelmasta huolimatta tässä tulee tehdä yritys, että voisimme korjata epäoikeudenmukaisuuden, joka kyllä liittyy taitetun indeksin problematiikkaan kaikkein kovimpana. Syntyy uusia erikoisia jakoja eläkeläisten keskuudessa. Toisilla indeksit nousevat paremmin ja toisilla huonommin. Tätä kautta myöskin eläketulojen kehitys käy hyvin sattumanvaraiseksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minäkin omalta osaltani yhdyn ed. Tiuasanen näkemykseen, jonka mukaan valiokunnassa pitäisi nostaa erityisen huomion kohteeksi juuri se, että 65 vuotta täyttäneiden eläkkeitä aiotaan tulevaisuudessa tarkistaa huonommalla indeksijärjestelmällä kuin alle 65-vuotiaiden eläkeläisten.

Kaiken kaikkiaan lakiesitys on varsin kyseenalainen. On todettava, että vasemmistoliitto ja sen edeltäjät aiemmin yhdessä keskustapuolueen

kanssa toimivat parinkymmenen vuoden ajan siihen suuntaan, ettei tällaista eläkevähenteistä eläkejärjestelmää kyetty Suomessa ottamaan käyttöön. Kun vasemmistoliitto meni hallitukseen vaikuttamaan, nyt tällainen 20 vuotta torjuttu järjestelmä on tullut hallituksen esityksenä eduskunnan käsittelyyn. (Ed. Pekkarinen: Kaadetaan se!)

Mehän vitsailimme, eikä se valitettavasti ollut edes vitsi, viime hallituksen aikana siitä, että Ahon hallitus pani hautaamisen verolle. Mielenkiintoista on se, että Lipposen hallitus aikoo viedä hautausavustuksenkin pois. Lakiesitykseen nimittäin sisältyy se, että kansaneläkejärjestelmään nyt kuuluvasta hautausavustusjärjestelmästä, puolisoliasästä ja myös lapsikorotusjärjestelmästä luovutaan vuoden 96 alussa kokonaan.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kansaneläkejärjestelmän uudistamisen lähetekeskustelu on edennyt vähän pätkittäin, niin kuin Uuno Turhapuron muisti. Tänäpäin on ehkä viimeinen nytkähdys ja saadaan asia valiokuntaan.

Minä en ole mikään eläkeasioiden erikois-tuntija. Vaikka ottaa huomioon korkean ikäni, mikä näkyy selkeästi myöskin ulkomuodosta — minuahan luullaan eduskunnan vanhimmaksi kansanedustajaksi, vaikka se ei pidä paikkaansa — en tunne eläkeasioita erityisen hyvin, mutta ei tarvitsekaan. Minä olen kuunnellut keskustelua näiden nytkähdysten aikana ja luonut asiasta ihan oman kuvani, joka on varsin mustavalkoinen. Se ei ole kovin teoreettinen eikä hienostunut. Se on tällaisen maalaismiehen näkemyksiä.

Nimittäin tämä Lipposen hallituksen tekemä esitys on suoraan sanoen vuosisadan huijaus eläkeläisiä kohtaan, jos ajattelee, minkälaisena sitä on eläkeläisille markkinoitu ja minkälainen se todellisuudessa on. Totuushan on se, että edellisen hallituksen aikana, myöskin keskustan ollessa hallituksessa, eläkeläisten ostovoima jäi pahasti jälkeen palkansaajien ja muiden kansalaisten ostovoimasta siitä johtuen, että indeksit oli jäädytetty ja eläkeläisiä räsitetiin myöskin ylimääräisillä maksuilla, niin kuin varsin hyvin tiedetään. Asiahan on tunnustettava. Siitä ei pääse mihinkään. Ed. Pekkarinen on tietysti eri mieltä ja tietysti korjaa, mutta en minä viitsi puhujakorkeelle tulla valehtelemaan. Se olikin sitten perusturvaa kohtaan ainoa loukkaus, joka koski nimenomaan eläkeläisiä ja juuri tällä tavalla, että indeksit oli jäädytetty ja eläkeläisiin kohdistettiin

tiettyjä ylimääräisiä maksuja, niin kuin eläkeläiset varsin hyvin tietävät ja ovat siitä protestoineet.

Lipposen hallitus mainosti, että nyt kun hyvä hallitus tulee valtaan tässä maassa, nämä asiat korjaantuvat. Toisin sanoen indeksit palautetaan jälleen voimaan ja näitä ylimääräisiä maksuja eläkeläisiltä poistetaan tai vähennetään.

Mitä todellisuudessa tapahtuu, nähdään esityksen esittelystä etusivulta aivan selkeästi. Siinä sanotaan vain, että kenenkään eläketulot eivät tule vähenemään, toisin sanoen pysyvät entisellään. Miten se on mahdollista? Jos indeksi otetaan uudelleen käyttöön ja maksuja poistetaan, pitäisihän kansaneläkkeiden ja yleensä eläketulojen silloin nousta. Ne eivät nouse siitä syystä, että tiettyjä etuuksia poistetaan ja nimenomaan indeksiin suhteutettuna keskeinen vaikutus on tällä kansaneläkkeen eläkevähenteisyydellä, toisin sanoen pohjaosan asteittaisella poistamisella.

Nämä indeksikorotukset ja erilaisten maksujen poistamiset korvaavat sen, mitä kansaneläkkeen pohjaosan asteittainen vähentäminen vie toisaalta pois. Toisin sanoen tilanne ei muutu miksikään. Eläkeläisten tulot eivät nouse, paitsi korkeammassa eläkkeessä. Siellä indeksi toki vaikuttaa enemmän. Kun prosentti lasketaan suuresta summasta, on pienempi vastavaikutus kansaneläkkeen pohjaosan poistamisella. Jälleen kerran suurta eläkettä saavat saavat lisää tuloihinsa, pientä eläkettä saavat eivät saa. Päinvastoin pienet eläkkeet tulevat alenemaan.

Nyt, kun palkkakehitys tuporatkaisun myötä on maassa selvästi kehittynyt myönteisesti, toisin sanoen kansalaisten ostovoima ainakin jossain määrin on nousemassa, eläkeläisten, erityisesti pieneläkeläisten osalta suuntaus on toisenlainen. Eläkeväästö jää yhä enemmän jälkeen, niin kuin on jäänyt tietysti edellistenkin neljän vuoden aikana valitettavasti. Indeksikorotus ja maksujen poistaminen hukkuvat niihin poistoihin, mitä tapahtuu kansaneläkkeen pohjaosan tekemisessä eläkevähenteiseksi. Se on plus miinus nolla ja huijausta koko juttu.

Tämän lisäksi tulevat tietysti lapsikorotuksen poistaminen, puolisoliasän poistaminen ja hautausavustuksen poistaminen. Toisin sanoen sellainen ihminen, joka on koko ikänsä maksanut maksuja kansaneläkkeestä, ei tule saamaan siitä markkaakaan, niin kuin on tietyllä tavalla jo edesmenneenä saanut tähän saakka, kun on saanut tämän hautausavustuksen.

Yksi asia on vielä se, että tietyllä tavalla kahden kertaan erältä eläkeläisiltä otetaan pohja-

osan poistaminen. Sillähän on aikanaan työeläkkeiden osalta tehty tilaa, jotta se on sinne sopinut. Nyt kun se otetaan pois, se on kahteen kertaan poistamista.

Ed. Tiusanen, tämä on kovin yksinkertaista esitystapaa, ja yleensä te vasemmistolaiset tiedätte varsin hyvin, mihin ollaan menossa. Ei kyse ole yksinomaan siitä, että tällä lailla romutetaan kansanvakuutus, joka on ollut suomalaisen yhteiskunnan tietyn asteinen kunnia ja vahva perusturva. Tämä merkitsee eläkeläisten suurta huijausta, erityisesti pieneläkeläisten osalta, kun suurta eläkettä saavat tulevat samaan jonkun verran korjausta. Minä en jaksa uskoa, ed. Tiusanen, että vasemmistoliitto onnistuu. Täällä esimerkiksi ed. Laakso on todennut muistaakseni, että yhdessä keskustan kanssa on tätä järjestelmää luotu viimeiset vuosikymmenet. Nyt, kun te pääsette hallitukseen, te romutatte koko järjestelmän, ja kun te olette luoneet pieneläkeläisille joitakin helpotuksia, päinvastoin menee pois entistä enemmän.

Tämä on uskomatonta ja minä haluaisin nähdä ja totta kai näenkin, kun aikanaan näistä asioista keskustan tekemien vaihtoehtojen pohjalta täällä äänestetään, miten vasemmistoliitto käyttäytyy, äänestääkö vasemmistoliitto periaatteidensa vastaisesti ja huijauksen puolesta, jota Lipposen hallitus tässä asiassa toteuttaa.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen hyvään puheenvuoroon tietysti voisi kommentteja eri näkökulmista esittää. Yhden ainoan näkökulman otan tässä esille. Se on se, että ed. Aittoniemi sanoi, että suurempia eläkkeitä saavat saavat indeksin ansiosta vähän enemmän käteen. Suurituloisempien eläkeläisten etuus tavallaan — puheenvuorosta sai tällaisen käsityksen — olisi vain indeksin tuotossa, mutta näinhän, ed. Aittoniemi, ei asianlaita ole.

Nimittäin suurituloisilta eläkeläisiltähän ei tämä pohjaosan poisottaminen vie ensimmäistäkään penniä, näiltä tämä järjestely ei vie ensimmäistäkään penniä. He saavat täyden indeksikorotuksen. Mutta näiltä, joiden eläkepalkka sijoittuu jonnekin 6 000—12 500 markan välille kuuksaudessa eli joiden eläke käytännössä on runsaat 3 000— vajaan 6 000, jotain siltä väliltä, näiltä tämä järjestelmä ottaa, toisin kuin todella suurituloisempien kohdalla.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että myös edellinen

hallitus talouden vaikeassa tilanteessa joutui tekemään ratkaisuja, jotka eivät eläkeläisten kannalta olleet täysin perusteltuja, mutta ed. Aittoniemi antoi aika murheellisen kuvan siitä vertailusta, mitä eläkeläisille tapahtui noina laman vuosina. Kun vertailua tehtiin eräisiin muihin ryhmiin, muun muassa lapsiperheisiin nähden, eläkeläisten selviytymiskeinot olivat paremmat kuin lapsiperheiden, joissa oli työttömyyttä, sairautta, korkeita päivähoitomaksuja jne.

Tämän sanon vain siksi, että kaikilla on ollut hieman vaikeaa, mutta nyt kun talous on lähtenyt elpymään ja meillä on liikkumavaraa enemmän, voitaisiin jälleen ottaa käyttöön eläkemasatuksessa oikeudenmukaiset mallit, joissa myös indeksitarkistukset näyttelevät aivan keskeistä osaa, kun ajattelemme eläkekehitystä vuosiksi eteenpäin.

Eräs kysymys, johon ed. Aittoniemi ei varmasti ehtinyt puuttua, oli se, että ne eläkkeelle siirtyvät henkilöt, jotka ovat maksaneet kansaneläkevakuutusmaksua vuosia ja vuosikymmeniä, tuntevat itsensä varmaan täysin petetyiksi, kun he eivät ensi vuoden alusta tiettyyn tuloryhmään liittyen saa ollenkaan vastinetta maksulleen, ja tätä pidän myöskin hyvin kielteisenä asiana.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle toteaisin, että kyllä ed. Aittoniemi taas reväytti laidasta laitaan, kun hän sanoi, että koko Kansaneläkelaitoksen romahduttamisesta on kysymys. Siitä todellakaan ei ole kysymys, ja uskon, että eduskunnan enemmistön on kyllä Kelan säilyttämisen ja tukemisen kannalla. Kansaneläkelaitoksen johdossa olevat eduskunnan edustajat ovat jo tämän kertaalleen todenneet.

Toteaisin myös sen, että olen valmis puolustamaan todellakin sitä, että taitettu indeksi palautettaisiin normaaliksi siten, että niin palkka- kuin kustannusindeksi samalla tavalla otettaisiin huomioon eikä tehtäisi 65-vuotiaita ja vanhempia ihmisiä jollakin tavalla vähemmän rahaa tarvitseviksi.

Se palkan markkamäärä, mihin te, ed. Aittoniemi, viittasitte, on 7 000—14 000, jota väliä kokonaiseläketulon muutokset koskevat, jos koko kansaneläke olisi työeläkevähenteinen. Eli tämä on se ansaittu palkkaväli, mitä tämä koskee. Mutta tietysti rajansa populismillakin on, ed. Aittoniemi. Tarkoitin nyt tällä koko Kelan romahduttamisajatusta. Kelaa olemme tukemassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

—————

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on niitä lakiesityksiä, joissa välttämättömyksienkin ymmärtäjällä on vaikeuksia, ja erityisen koville ottaa kysymys pohjaosan kahteen kertaan poistamisesta. Minä sanoisin käytyyn keskusteluun viitaten, että minimivaatimus on se, että esityksen perusteluina ei voi käyttää sitä, että niitä edunsaajia on vähän, joilta tämä etu poistuu, ja vielä vähemmän sitä, että kyseessä ovat teknilliset mahdollisuudet. Aikana, jolloin ihminen on käynyt kuussa ja Suomi on siirtymässä tietoyhteiskunnaksi, se ei käy perusteluksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Tiusanen lähti pois, niin antaa armon käydä oikeudesta. Todetaan vain se, että en minä ollut kaatamassa puheenvuorollani kai Kansaneläkelaitosta vaan kansanvakuutusta erältä perustavilta osin. On ihan selvä asia, jos katsotaan tätä kehitystä tältä pohjalta pidemmältä eteenpäin, että näin tulee käymään.

Mitä tulee ed. Pekkarisen huomautukseen, minä pidin vain muutaman minuutin puheenvuoron, koska katson, että viidessä minuutissa pystyy puhumaan ummet ja lammet, ja minä esitin kovin mustavalkoisia esimerkkejä teorioimatta sillä tavalla kuin ehkä monissa muissa puheenvuoroissa. Minä lähdin vain siitä, että isotuloisilla indeksi vaikuttaa, pienituloisilla ei vaikuta. Eli toisin sanoen alapäässä saavat takkiinsa, yläpäässä saavat pussiinsa ja se on sillä siisti.

Mitä tulee sitten edellisen hallituksen aikaan, se on itsestään selvä asia, että näin on, ei sitä miksikään muuta: Indeksit oli jäädytetty, eläkeläisiä rasiitettiin tietyn asteisilla maksuilla, mikä oli välttämätöntä. Se olikin sitten ainoa kohta, jossa osoitettiin rasitteita tietyllä tavalla perusturvan eli eläkeläisten suuntaan. Missään muussa ei niin tapahtunut. Nyt tapahtuu tällä hetkellä sekä tältä osin että kaikilla alueilla perusturvan osalta. Se on kokonaan toinen asia. Mutta kyllä ne asiat täytyy myöntää, mitä menneisyydessä on. Turha niitä on salailla.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Minulla ei ollut tilaisuutta perjantaina osallistua keskusteluun, joka tästä aiheesta jo aloitettiin, mutta koska koen tämän asian tiimoilta monta huo-

len aihetta, niin ajattelin kuitenkin nyt osallistua keskusteluun.

Pohjaosan poistaminen on suuri järjestelmäkysymys myöskin. Se on suuri periaatteellinen kysymys. Kansaneläkkeen saattamisessa eläkevähenteiseksi saavutetaan aika merkittäviä säästöjä hallituksen esityksessä olevan arvion mukaan, 400 miljoonaa markkaa, joten voidaan tietysti ajatella, että jos sitten täytyisi keksiä jokin muu keino, jolla sama 400 miljoonaa saavutettaisiin säästöinä eläkeläisiltä, niin se ei ole mitenkään helppoa. Tätä keskustelua tosin on hyvin vähän käyty.

Haluan tuoda erään näkökulman, joka minua pohjaosan leikkauksessa tosiaan huolestuttaa. Kun meillä on työeläkkeiden tavoitetaso 60 prosenttia, niin meillä on tosiasiallinen tilanne esimerkiksi yksityisellä sektorilla tänä päivänä, että työeläkkeet ovat alle 50 prosenttia. Sitten jos katsotaan kokonaiseläkejakautumaa tänä päivänä, niin siellä on eräitä huolen aiheita, jotka liittyvät pohjaosakeskusteluun väkisin.

Meillä on esimerkiksi naisten kokonaiseläke tässä maassa, silloin on työ- ja kansaneläke laskettu yhteen, 4 209 markkaa, miehillä 5 825 ja koko eläkeläisporukalla 4 875 markkaa. Voidaan syystä sanoa, että nimenomaan naisväelle, joka on ollut pienipalkkaista ja jolla on siten ollut matalat eläkkeet, pohjaosa on ollut erittäin tärkeä raha. Minä haluankin saada tietooni, mitkä tulonjaolliset vaikutukset pohjaosan poistamisen seurauksena tulevat olemaan miesten ja naisten eläkkeiden välillä. Arvaus on tietysti jo olemassa, mutta varmasti sen ekspertit pystyvät myöskin laskemaan.

Minusta on aika huolestuttavaa, että pohjaosa leikataan kokonaisuudessaan jo sellaisen eläkkeen tasolla, joka on riippuen olosuhteista 4 488 markkaa, siis jo siinä tasossa, joka alittaa tänä päivänä keskimääräisen kokonaiseläkkeen tason, jolloin se tarkoittaa sitä, että jos puhutaan keskimääräisistä luvuista ja uusista eläkkeensaajista, joita tämä heti koskee täysimääräisesti, niin pahimmillaan pudotus on, se näkyy keskiarvoluvuistakin, suunnilleen 11 prosenttia. Tässä asiassa koen suoraan sanoen surua.

Kuitenkin jos ryhdytään katsomaan asian vähän valoisampaa puolta eläkeläisten toimeentulon kannalta, niin olen saanut käyttööni valtiovarainministeriön laskelmia, mutta myös Stake-sin laskelmia siitä, miten eläkkeensaajia on kohdeltu lähimenneisyydessä ja miltä heidän kohtelunsa tulisi näyttämään vuoden 1996 talousarvion toteutuessa. Silloinhan emme puhu pelkäs-

tään pohjaosan vaikutuksesta, vaan puhumme kaikesta muustakin, mitä budjetti pitää sisällään, muun muassa kansaneläkevakuutusmaksun poistamisesta, verohelpotuksista ym.

Siinä mielessä voi nyt olla tavallaan hyvillä mielin, että kun kaikkia tulonsaajaryhmiä verrataan keskenään, näyttävät ainoastaan eläkkeensaajat kokonaisuena ryhmänä pääsevän hyödyn puolelle ensi vuoden aikana. Kaikki muut eli palkansaajat, maatalousyrittäjät ja muut yrittäjät joutuvat kärsimään miinusta. Mutta kaikille näille ryhmille on yhteistä, siis myös eläkkeensaajille, että hyödyt ja haitat kohtelevat ryhmän sisällä väkeä eri tavoin.

Niin kuin täällä tulikin jo esille, kaikkein pienituloisimmat eläkeläiset hyötyvät näistä järjestelyistä markkamääräisesti kaikkein vähiten. Totta kai, koska pelataan prosenteilla, joka tuli jo ed. Aittoniemenkin puheenvuorossa esiin. Esimerkiksi valtiovarainministeriön paperissa todetaan, että ensimmäisessä tuloviidenneksessä olevat eläkkeensaajat saavuttavat vuoden 1996 aikana kokonaista 100 markan hyödyn koko vuoden aikana, mutta ylimässä tulokymmenyksessä olevat saavuttavat saman hyödyn joka kuukausi. Tässä tulee se suuri ero esille ja minä kannan huolta kyllä tästä kysymyksestä. On sitten tietysti vaikeuksia aikaansaada sellaisia ratkaisua, jotka estäisivät tämän tyyppisen lopputuloksen. Silloin meidän tulisi pelata pelkästään markkamääräisillä ratkaisuilla ja se on aika vaikeata.

Stakes on selvittänyt lähimenneisyyttä eläkkeensaajien kohdalta. Täytyy myös sanoa, että jo Ahon hallituksen aikana tuli esiin eräitä seikkoja, jotka kannattaa mainita. Vuoteen 1992 saakka tuloerot eivät kehittyneet eriyttävään suuntaan, mutta sen jälkeen, jo Ahon hallituksen aikana, ihan samoista ongelmallisista syistä johtuen, ettei voitu tehdä vain markkamääräisiä päätöksiä, vaan tehtiin prosenttipäätöksiä, tapahtui sillä tavalla, että tuloerot kääntyivät nousuun. Kaikkein vähätuloisin kymmenys on koko ajan pystynyt suunnilleen ulosmittaamaan saman prosenttiosuuden bruttokansantuotteesta ja ylin kymmenys on myös pitänyt hyvin pintansa, mutta se kärsivä joukko on ollut 80 prosenttia keskellä, ja tällä tavalla tuloerot ovat kyllä kasvaneet.

Nyt arvio Stakesista on se, että tämä voi näyttää pahemmalta kuin valtiovarainministeriön ajatuksissa tuotiin esille, kun oli laskettu markkamääriä, mitä eläkeläiset esimerkiksi hyötyvät, kun hyötyvät. Se ongelma, mikä Stakesin puolel-

ta halutaan nyt tuoda esiin, on kunnallisten sosiaali- ja terveyspalvelujen radikaali heikkeneminen. Määrällisesti ja myös maksupolitiikan kannalta siellä tulee asioita, on tullut ja tulee lisää, jotka heikentävät mahdollisuuksia pärjätä esimerkiksi avohoidossa, johon lisääntyvässä määrin myös vanhuksia on siirretty. Näin ollen tulevaisuudessa ei välttämättä nettovaikutus ole niin ruusuinen kuin valtiovarainministeriön laskelmassa näkyy. Tämä aiheuttaa sen, että meidän pitää kyllä seurannalle esittää hyviä vaatimuksia, että mitään haavereita ei pääse tapahtumaan.

Ed. Tiusanen toi esiin eläkekattoajatuksen. Ymmärsin, että hän olisi sitä kannattamassa. Itsekin näen, että keskustelu pitäisi aloittaa uudelleen, vaikka tiedän, että eläkeläisjärjestöt ja eläkepamput vastustavat sitä. Perustelen sitä lähinnä sillä syyllä, että kun meillä on kautta linjan, ei vain eläkepuolella, tehty heikennyksiä sosiaaliturvaan, niin epävarmuus on lisääntynyt ja se on jo aikaansaanut turvautumista yksityisiin järjestelmiin niissä tuloluokissa, joissa se on ollut mahdollista. Ettemme me nyt puhu siitä asiasta, että meillä olisi jokin nollatilanne yksityisten lisäeläkkeiden tai lisäturvan suhteen, se on jo olemassa ja aika aggressiivistakin myyntityötä tehdään.

Ne, jotka tuntevat kiinnostusta oikeudenmukaiseen tulonjakoon — meitä on täällä aika runsaasti, uskon niin — kysyvät ehkä myös erään yksityiskohdan perään. Kun nyt kansaneläkkeen määrä tulee eläketulovähenteiseksi, herää kysymys, miksi se ei sitten samantien olisi tullut tulovähenteiseksi. Miksi otetaan huomioon vain pelkät eläketulot, jos halutaan saada vastaus siihen, että tulonjako olisi mahdollisimman tasapuolinen? Tämähän jättää koskemattomuuden suojaan sellaiset ihmiset, joilla ei ole työeläkettä kenties mutta joilla on suuria omaisuuksia ja omaisuustuloja.

Olen ankarasti miettinyt, että kun hallitusohjelmaa yön tunteina kirjoitettiin, tapahtuiko tällainen kirjoitusvirhe, vai onko se ollut asiavirhekin. Toivoisin, että tähän kysymykseen voitaisiin palata. Kun on arvioitu, miten suurta markkamäärää se voisi edustaa säästöissä, jos tämä otettaisiin huomioon, niin ne arviot ovat olleet aika huomattavia, muistaakseni on heitetty jotain 400 miljoonan luokkaa, mitä voitaisiin saavuttaa säästöjä, jos otettaisiin omaisuuspuoli mukaan tähän kysymykseen.

Tämä asiahan ei ole uusi. Meillä on vuoteen 1983 saakka tällainen systeemi ollutkin, mutta sitä nyt vastustetaan sillä asialla, että tulee tarve-

harkintaa. Itse kyllä olen edustamassa tässä vaikeana aikana sitä mielipidettä, että mieluummin kuin lopetetaan etuuksia kokonaan ja tykkään, mennään tuloharkinnan kautta lopetukseen eikä oikopäätä. Minua nyt valiokuntatyön vaiheessa jää kiinnostamaan omaisuustulon selvittäminen. Joka tapauksessa haluan siihen vastauksen oikeudenmukaisuusnäkökulman taita.

Sitten, arvoisa puhemies, aloitinkin jo toistaa systeemin muutosta, mikä sisältyy tähän esitykseen. Sen merkitystä ei minusta sovi vähätellä. Me olemme semmoista fraasia täällä toistaneet jatkuvasti, kuinka me menemme viemään suomalaista sosiaaliturvamallia Eurooppaan, mutta esimerkkinä tämä yksityiskohta, että poistamme pohjaosan ja teemme kansaneläkkeen eläketulovähenteiseksi, on yksi rasti ruutuun, me sammutamme järjestelmäämme yhdeltä tietyltä osin. Me sammutamme tässä kerta kaikkiaan valot. Me emme sitten ainakaan tätä mallia voi enää viedä Eurooppaan.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja pohdiskeli tulerojen problematiikkaa ja päätyi pohdinnassaan siihen, että tuloerot lähtivät kasvamaan vuonna 92. Näin todella tapahtuikin, enkä ole varmasti paljon väärässä, jos väitän, että suurin syyllinen siihen on juuri työttömyys ja ansiotasojen lasku työttömyyden kautta, ja se näkyy tietysti koko tämän laman ajan. Nyt sen sijaan erittäin vahvat tulonsiirtolikkaukset ja toisaalta palkka- ja veroratkaisut ovat nopeuttamassa tätä tulerojen kasvua, ja tässä mielessä olemme kiihtyvässä kierteessä.

Mitä tulee ed. Vehkaojan vaatimukseen seurannasta niin tulonsiirtojen kuin palkkojen suhteen, siinä voimmekin olla yhtä mieltä. Eduskunta oli varmasti vakavissaan viime vuoden joulukuussa, kun se edellytti hallitukselta selontekoa syyskuun loppuun mennessä tänä vuonna näistä asioista. Hallitushan lähti liikkeellekin omassa ohjelmassaan siitä, että tämä selvitys olisi tehty, mutta tavallaan muutti linjaansa siten, että leikkaukset tehtiin, nehan ovat markkamääräisesti erittäin kovat, ja varsinainen selvitystyö on vasta lähtenyt käyntiin ja valmistunee sitten milloin valmistuu, mutta siitä ei ole hyötystä enää sitten oikeudenmukaisille leikkauksille.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vehkaoja epäili, että hallitusneuvotteluissa yön tunteina olisi mahdollisesti ta-

pahtunut kirjoitusvirhe, kun eläkkeet päätettiin tehdä eläkevähenteisiksi, mutta ei tulovähenteisiksi. Oma käsitykseni on se ja vähän tietokin, että kysymys ei ollut kirjoitusvirheestä, vaan hyvin määrätietoisesta tavoitteellisesta ratkaisusta, joka heijasti sitä, että valtiovarainministeriön esitys tässäkin kysymyksessä meni sellaisenaan lävitse.

Valtiovarainministeriöhän hallitusneuvotteluiden yhteydessä varoi kaikkea sellaista, missä olisi astuttu suuria tuloja saavien varpaille, toisin sanoen varottiin kaikkia sellaisia leikkaus- ja säästötoimia, jotka olisivat kohdistuneet varakkaisiin. Tästä syystä myöskään eläkkeitä ei päätetty tehdä tulovähenteisiksi, vaan päätettiin todellakin viedä pohjaosa pois.

Mitä sitten tulee eläkekattoon, tämä veruke, jolla torjutaan eläkekatto, on, kuten ed. Vehkaojakin mainitsi, juuri se, että varakkaammat siirtyisivät omaeläkkeisiin. Mielestäni hallitus voisi tässä yhteydessä ryhtyä toimenpiteisiin, joilla esimerkiksi tällaisten omaeläkejärjestelmien verovähennysoikeudesta luovuttaisiin. Se olisi yksi tapa estää tällaisten järjestelmien synty. Ennen kaikkea verotuksella voitaisiin tietenkin pitää huolta siitä, että liian suuria eläkkeitä leikattaisiin. Mutta ei ole todellakaan pelkoa, että nykyinen hallitus sellaiseen suuntaan politiikkaa veisi.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vehkaoja varmasti hyvin vakavasti ja sydämestään toi esille nämä huolet, mitä sisältyy tähän kokonaisuuteen, joka nyt käsittelyssä on. Tämä on todella aika merkittävä kokonaisuus. Kansanvakuutusjärjestelmän uudistaminen ja sen perusteittenkin horjuttaminen sisältyy tähän. Tämäkin peruspäätös todella tehtiin, uskon, hallitusneuvottelujen alkuvaiheessa jo, mielestäni aivan liian aikaisin. Eli silloin te, jotka nyt olette hallituksessa ja eduskunnassa hallituspuolueissa, olette asetetut tosiasioiden eteen, ja käy sääliksi, kun näin epäoikeudenmukaisia päätöksiä joudutaan sitten täällä viemään eteenpäin.

On tosiasia, että ensi vuonna eläkkeensaajat ovat ainoa ryhmä, joka näyttää jäävän plussan puolelle toteutettavan talouslinjan leikkausten tilanteessa. Mutta esimerkiksi juuri naisten ja miesten väliset erot ovat hyvin vakava kysymys. Miten niiden käy, sitä en osaa arvioida, mutta pelkään pahoin. Yleensä tämä tva eli tulovaikutusten arviointi pitäisi saada kyllä paljon, paljon terävämmin mukaan näihin uudistuksiin ja toimenpiteisiin, joita viedään eteenpäin, kuin nyt

on. Tämä on jälkikäteistä ja tuottaa paljon ongelmia meille ja varmasti erityisesti teille, jotka joudutte puolustamaan tällaisia esityksiä.

Tässä tuli esille monia ongelmia. Täytyy sanoa, että tähän sisältyy paljon epäoikeudenmukaisuutta ja valitettavasti hallituksen esitys tällaisenaan vain lisää epäoikeudenmukaisuutta sekä eläkkeensaajien sisäisesti että myös eri väestöryhmien osalta. Tältä osin tätä täytyy korjata.

Ed. K u o p p a : Herra puhemies! Mielestäni keskustelu eläkekatoista tulisi ottaa vakavasti ja eduskunnan tulisi todella pyrkiä sellaisiin ratkaisuihin, että eläkekatto tähän maahan syntyisi, ja leikata suurista eläkkeistä ja jättää pienet eläkkeet rauhaan.

Tätä eläkeuudistusta on perusteltu muun muassa sillä, että kansaneläkkeen leikkauksista käteen jäävä osuus ei pienene ja kansaneläkkeen leikkaukset koskevat ainoastaan suurituloisia, yksikään pientä eläkettä saava ei häviä. Tämä on hyvin populistinen kanta, koska pitemmällä tähtäyksellä näin ei tule tapahtumaan. (Ed. Pekkari- nen: Eikä lyhyelläkään!) — Eikä lyhyelläkään tähtäyksellä kaikissa tapauksissa.

Nykyisillä eläkkeensaajilla pohjaosan poistaminen kylläkin kohdistuu tilastollisesti keskimääräistä suurempaa eläketuloa saaviin. Uusissa eläkkeissä menetykset kohdistuvat keskituloisiin, mutta parhaassa asemassa ja vakaassa työsuhteessa olleet aivan tai lähes täysitehoisen työeläkkeen ansainneet eivät häviä mitään, kun työeläkkeen pohjaosan yhteensovituksista luovutaan. Sen sijaan noin 21 000 eläkkeensaajalla lapsikorotusten poistaminen 1.1.1997 lukien viides- sä vuodessa kohdistuu esimerkiksi noin 10 000:een lisäosaa saavaan ja myös kaikkein pienituloimpiin, noin 2 500:aan pelkän kansaneläkkeen varassa elävään ja useimmiten työkyvyttömiin yhden tai useamman lapsen huoltajiin. Heillä eläketurvan nimellinenkin taso voi alentua jokaisena vuotena 1997—2001.

Jos inflaatio-oletuksena pidetään nyt arvioitua 2:ta prosenttia, pelkän kansaneläkkeen vuotuinen korotus on 42—50 markkaa kuukaudessa. Lapsikorotuksen vuotuinen alenema, 20 prosentin alenema siis, 262 markasta on noin 52 markkaa yhdestä, 105 markkaa kahdesta ja 157 markkaa kolmesta lapsesta kuukaudessa. Elikkä tämä hallitus on kuin saalistava kotka, joka iskee heti, kun lapsille tai lapsiperheille tulevia etuuksia on näkyvissä. Ei edes kansaneläkeuudistus jätä lapsikorotuksia rauhaan, vaan ne tullaan poistamaan.

Lapsikorotuksia ei enää myönnettäisi uusiin eläkkeisiin 1.1.1996 lukien. Maksussa olevia lapsikorotuksia alettaisiin leikata siis 1997 alkaen 20 prosentilla vuodessa, joten lapsikorotukset poistuisivat kokonaan 1.1.2001. Siirtymäkautena niihin ei maksettaisi indeksikorotuksia.

Lapsikorotuksia saa, kuten jo totesin, noin 21 000 eläkkeensaajaa. Runsaasta 31 000:sta alle 16-vuotiaasta lapsesta lapsikorotus on 262 markkaa kuukaudessa tänä vuonna. Sitä voidaan maksaa ilman lasten lukumäärää koskevia rajoituksia. Suurin lasten määrä on tilastoissa kai 13 lasta. Jos molemmat puoliset saavat kansaneläkettä, lapsikorotusta maksetaan erikseen kummankin eläkkeeseen, ja lapsikorotus on veroton- ta tuloa.

Kansaneläkelain mukaiseen lapsikorotukseen oikeutetuista on noin 90 prosenttia työkyvyttömyyseläkkeen saajia, jotka nykyisin saavat lapsikorotusta yhteensä noin 28 000 lapsen perusteella. Kun kaikista kansaneläkkeen saajista lapsikorotusta saa vain noin 2 prosenttia, työkyvyttömyyseläkkeissä osuus on yli 8 prosenttia. Lapsikorotusta saavista työkyvyttömyyseläkeläisistä noin 46 prosentilla eläkkeissä on myös lisäosa. Ainakaan tämä osa työkyvyttömistä lapsikorotuksen saajista ei ole kovin suurituloisia. Noin 12 prosenttia heistä saa eläkkeensaajien asumistukea.

Noin 13 prosentilla kaikista lapsikorotuksen saajista eli noin 2 500 henkilöllä on eläkkeessään täysimääräinen lisäosa. Pääosa kyseisistä lapsikorotukseen yhdestä tai useammasta lapsesta oikeutetuista täyden lisäosan saajista on sellaisia työkyvyttömyyseläkkeen saajia, jotka 16 ikävuo- den täyttämiseen saakka saivat lapsesta lapsen hoitotukea, tai muita hyvin nuorena työkykynsä menettäneitä, joille ei ole kertynyt lainkaan työeläkeoikeutta.

Täyttä lisäosaa saavien työkyvyttömiä eläke- turva muodostuu koko eliniän ajaksi noin 2 100—2 500 markan suuruisesta kansaneläkkeestä, ja tätä ei ole vuoden 1984 jälkeen reaali- sesti korotettu, sekä kansaneläkkeen mahdollisista lisistä, kuten juuri lapsikorotuksesta ja eläkkeensaajan asumistuesta tai hoitotuesta.

Lapsikorotuksen pois jättäminen 1.1.1996 sekä jo myönnettyjen lapsikorotusten leikkaaminen vuodesta 97 lukien kohdistuu siis pääasiassa sellaisiin lapsiperheisiin, joissa ainakin toinen huoltajista on työkyvytön. Menetykset kumuloituvat monilapsisissa perheissä ja pahiten silloin, kun molemmat puoliset ovat eläkkeellä.

Lisäksi on otettava huomioon lapsilisän samalla tavoin monilapsisiin perheisiin kohdistettu leikkaus 1.7.1995 alkaen ja muiden lapsiperheiden etuuksiin sekä esimerkiksi sairaanhoitokorvauksiin jo tehtyjen tai tulossa olevien heikennysten yhteisvaikutus. Lapsiperheiden aseman useilla eri toimenpiteillä toteutettava heikentäminen tuskin perheen kannalta lievenee sen toteamisella, että todella monilapsisia perheitä on melko vähän.

Kansaneläkkeeseen liittyvää lapsikorotusta voidaan työkyvyttömälle maksaa teoreettisesti 16 vuoden iästä miten pitkään hyvänsä sellaisena aikana, jolloin eläkkeensaajan huollettavana on yksi tai useampia lapsia, joista joku on alle 16-vuotias. Esimerkiksi sairauspäiväraha poiketen kyseessä on siten pitkäkestoinen, normaalityöntilanteissakin usean vuoden ajan maksettava etuus. Nuorten työkyvyttömiä eläketurvassa on tähän saakka yleisesti nähty olevan puutteita ja kehittämisen tarvetta eikä heikentämisen tarvetta, kuten nyt ollaan tekemässä.

Sitten muutama sana hautausavustuksesta. Täällähän jo ed. Laakso vastauspuheenvuorossaan totesi, että edellinen hallitus pisti hautausavustuksen verolle ja nyt ollaan poistamassa hautausavustus. Entinen työkaveri totesi, että kuoleminen on kallista, vaikka ruumis on itseltä. Tässä ollaan tekemässä sitä entistä kalliimmaksi. Hautausavustuksia ei 1.1.1996 jälkeen myönnettäisi.

Hautausavustus on 4 435 markkaa vuonna 95, ja sen sai runsaat 6 000 leskeä tai kuolinpesää. Hautausavustus on myönnetty eräänlaisena vakuutusmaksujen palautuksena leskelle tai kuolinpesälle silloin, kun vainaja ei ollut ehtinyt saada lainkaan kansaneläkettä tai sai sitä enintään vuoden ajalta. Hautausavustuksen lakkauttaminen merkitsee sitä, että osalle vakuutetuista ei synny mitään vastiketta vuosikymmenten vakuutusmaksuille. Vakuutetun vakuutusmaksu on tosin tarkoitus 1.1.1996 lukien poistaa, mutta siihen mennessähän sitä on maksettu vuosikymmenet.

Hautausmenoihin liittyviä kustannuksia katetaan vastaisuudessa toimeentulotuella esimerkiksi silloin, kun kyseessä on työtön, lapsi tai muu henkilö, joka ei kuolinhetkellään ole vastaavan muunlaisen vakuutuksen, kuten työpaikan ryhmähenkivakuutuksen, piirissä. Toimeentulotuen saaminen hautausmenoihin vaihtelee suuresti kunnittain. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla kustannusten on jäätävä alle 1 500 markan, eli täällä on haudattava todella halvalla, kun joissakin kunnissa avustus on vastannut Kelan hautaus-

avustuksen määrää. Eli myös kuolemassa ja sen jälkeen ihmiset tehdään tällä lakiesityksellä eriarvoisiksi.

Parasta, mitä tälle lakiesitykselle voisi valiokuntakäsittelyssä tapahtua, on, että se hylättäisiin.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuoppa vertasi hallitusta saalistavaan kotkaan, kun se näitä leikkauksia tekee. Minä haluaisin muistuttaa, minkä vuoksi näitä leikkauksia tehdään. Valtion velka on tänään valtiovarainvaliokunnassa saamani ministeriön tiedotteen mukaan 350 miljardia markkaa. Se on kasvanut viimeisten neljän ja puolen vuoden aikana 300 miljardia markkaa. Valtionvelan korot ovat 28 miljardia markkaa. Lainanotto ensi vuodelle on lähes 50 miljardia markkaa. Näiden vuoksi, ed. Kuoppa, joudutaan näitä leikkauksia tekemään.

Jos tästä eduskunnan keskustelusta jotakin päätelisi, niin mistään niistä, joista hallitus nyt esittää, ei saisi leikata. Mutta minusta olisi hyvä, jos vaihtoehtoiset leikkausmallit tuotaisiin eduskuntaan, jos kerran ollaan sitä mieltä, että valtion talous on saatettava kuntoon. Velat ja velan korot eivät ole poistuneet mihinkään valtiolta vaan päinvastoin kasvavat.

Sitten hautausavustuksesta, josta yksityiskohdasta ed. Kuoppa, ja ed. Laaksokin mainitsi aikaisemmin. Onko sitten oikein se, että esimerkiksi 10 000—15 000 markkaa kuussa ansaitseva saa hautausavustusta puolison kuoltua tai läheisen kuoltua mutta pelkän kansaneläkkeen varassa ehkä 5—10 vuotta elänyt ei saa? Näitä eriarvoisuuksia voidaan katsoa myös näin päin eikä aina vain negatiivisesti.

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keskustelu on saanut aika määkärejä sävyjä aika lailla sattumanvaraisesti tähän saakka maksetun hautausavustuksen poistamisesityksen myötä. Kokonaisuus on selvästikin unohtunut populistisessa kiihkossa.

Eläkepaketti solmittiin sen turvaamiseksi, että suurilla ikäluokilla ja sitä nuoremmilla ikäluokilla ylipäänsä olisi toivo lakien takaamasta eläketurvasta, sen maksamisesta tulevana vuosikymmeninä ja että meillä olisi toivoa siitä, että pystytäisiin uusia työtilaisuuksia avaamaan eikä rokotettaisi 5—6 prosentin eläkemaksun korotuksilla virkoavaa kansantaloutta. Tällaiset peruskysymykset halutaan unohtaa.

Koko eläkeratkaisusta olivat sopimassa työ-

markkinaosapuolet, mukana myös esimerkiksi maatalouden työnantajat MTK taustalla, keskustaa lähellä olevat viiteryhvät, ja hyvin laajalla konsensuksella solmittiin tällaista ikään kuin sukupolvisopimusta, jolla pystyttäisiin turvaamaan ennen kaikkea pienten eläkkeiden maksu täysimääräisenä mutta myös normaaleiden työeläkkeiden maksu tulevaisuudessa. Tämän turvaamiseksi tehdään säästötoimenpiteitä, jotka kohdistuvat paljon voimakkaammin suuriin eläkkeisiin kuin pieniin ja keskisuuriin eläkkeisiin.

Keskustelussa on käännetty aivan päinvastaiseksi ratkaisun sisällön keskeisiä osia. Näihin toivottavasti jatkossa vähän tasapainoisemmin ja harkitummin palataan.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Törnqvist poistui kylläkin, mutta hän pohti, miksi leikkauksia tehdään. Me kaikki tiedämme sen, että säästöjä pitää tehdä ja etsiä. Mutta olisi voinut ed. Törnqvistiltä kysyä, miksi korkeimmat eläkkeet jätetään leikkaamatta ja miksi niihin annetaan verokennyksiä ja indeksikorotuksia prosenttiperusteisesti. Tämä linja on se, mitä minä ainakin henkilökohtaisesti arvostelen hyvin voimakkaasti. Korkeihin eläkkeisiin tulee kasvua koko ajan, ja nyt hieman keskitasoa suuremmista eläkkeistä, jotka ovat hyvin kohtuullisia ja hyvin ansaittuja, esitys leikkaa.

Toinen kysymys, johon ed. J. Koskinen juuri puuttui. Hän väitti, että esitys ottaa korkeihin eläkkeisiin eniten. Päinvastoin tämä ottaa nimenomaan, niin kuin leikkaukset kasautuen muutenkin, lapsiperheiltä kaikkein eniten. Se tuntuu hyvin sydämettömältä tavalta leikata, säästää valtion menoja, leikata vähän joka tavalla nimenomaan lapsiperheiltä. Lapsiperheiden kohtelussa pitäisi nyt olla kiireesti se vaihe, että katsottaisiin, miten nämä kohdentuvat, miten nämä aiheuttavat vaikeuksia juuri vaikeimmissa asemassa olevien perheiden, lapsiperheiden osalta. Ed. Kuoppa mainitsi 13-lapsisestakin perheestä. Sellainen perhe on varmasti suurissa vaikeuksissa, kun se elää eläkkeen varassa ja siitä lapsikorotukset leikataan pois.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin kiinnittänyt samaan seikkaan ed. J. Koskinen puheenvuorossa huomiota kuin ed. Kankaanniemi. Ed. J. Koskinen mukaan kaikkein suurimmista eläkkeistä leikataan kaikkein eniten. Näinhän ei tapahdu. Kaikkein suu-

rimpia eläkkeitä saavilta ei leikata yhtään mitään. En tiedä, miksei tällainen perusasia tunnu menevän perille.

Kummallista on myös se, että kun me ihan yhdessä vastustimme tai koko vasemmisto vastusti viime kaudella silloisen hallituksen tekemiä epäoikeudenmukaisia säästö- ja leikkausesityksiä, vasta nyt osa kansanedustajista on päässyt ikään kuin velan suuruudesta selville. Velkaa oli viime kaudellakin tavattoman paljon. Velka vielä kasvoi viime kaudella huomattavasti nopeammin kuin tällä kaudella. Siitä huolimatta me vastustimme epäoikeudenmukaisiksi kokemiamme säästö- ja leikkausesityksiä. Millä tavalla tilanne nyt on muuttunut? Nyt yhtäkkiä me emme sitten vastustakaan vaan katsomme, että velan suuri määrä on syynä siihen, että pitäisi epäoikeudenmukaiset leikkausesitykset hyväksyä.

En myöskään pidä oikeana sitä ed. Törnqvistin käsitystä, että jos joku 15 000 markkaa kuukaudessa eläkettä saava saa hautausavustusta mutta pelkkää kansaneläkettä saava ei saa, asia ratkaistaisiin sillä, että poistetaan hautausavustus kokonaan. Eihän se voi olla mikään oikeudenmukainen tapa ratkaista näitä ongelmia.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Laakson puheenvuoron johdosta totean, että sama pohjaosan poistamisesitys on tuttu juttu aika monen vuoden ajalta. Se oli monien budjettien budjettiriihessä, itse asiassa taisi olla joka ainoana niiden neljän vuoden aikana, jolloin itse olin mukana hallituksen piirissä budjettia tekemässä. Mutta me emme hyväksyneet sitä juuri niistä syistä, joihin ed. Laakso sekä äskeisessä että aiemmissa puheenvuoroissaan on kiinnittänyt huomiota, emmekä hyväksyneet muuten nytkään. Toivomme, että nykyisistä hallituspuolueista tulee niitä edustajia, jotka epäroivät hallituksen oikeellisuutta, meidän tuksamme aikanaan.

Ed. Törnqvist piti peruskurssin, lyhyen sellaisen, kansantalouspuolesta ja siitä, että ikään kuin sieltä löytyisi jotkin perusteet siihen, että näin pitää menetellä kuin hallitus esittelee. Kansantuote kasvoi ennätysellistä vauhtia silloin, kun nykyinen hallitus lähti liikkeelle, nyt vähän hitaammin mutta kasvaa edelleenkin erittäin hyvää vauhtia. Se, että näin käy, ei voi mitenkään antaa perusteita siihen, että aika pientä ja keskikokoista eläkettä, sittenkin aika pientä eläketuloa saavilta ihmisiltä pitää ottaa mutta, toisin kuin ed. J. Koskinen sanoi, samanaikaisesti sallia eläkeläisistä puheen ollen suurituloisimmille elä-

keläisille käteen jäävän eläkkeen tuntuva nousu ja ennen kaikkea niille, joilla on varma työ, hyvät ansiot työstään, käteen jäävien tulojen hyvinkin tuntuva koheneminen vuonna 96. Ei tämä ole kasvavan kakun oikeellista jakoa. Kun kakku kasvaa, sen hedelmät tulisi kohdentaa sillä tavalla, ettei nyt ainakaan heikoimmassa asemassa olevilta oteta, mitä esitys käytännössä merkitsee.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todellakin kysymys säästöjen kohdentamisesta, ei säästöjen määrästä. Säästäminen on ollut tärkeätä viime vaalikaudella ja on edelleen.

Tulen ed. J. Koskisen puheenvuoroon siinä mielessä, että hän totesi, miten eläkejärjestelmän muutoksista on päätetty, lähinnä viittasi kolmikantaneuvotteluihin ja työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen välisiin neuvotteluihin. Tässä onkin eräs lähtökohta säästöihin. Mehän tiedämme, että säästöpyödyissä, kolmikantaneuvotteluissa, ei ole eläkeläisjärjestöjen edustajia, siellä ei ole lapsiperheiden edustajia, siellä ei ole yleensä perusturvan varassa olevien ihmisten edustajia. Toisaalta siellä ovat erilaiset edunvalvontajärjestöt. Kun katsomme työmarkkinajärjestöjen pöytä molemmin puolin, niiden jäsenmaksut taitavat olla kolmisen miljardia kaiken kaikkiaan ja ne saavat yhteiskunnan tukea 1,5 miljardia verotuen kautta. Tällä tavalla — minä en ole sitä nyt riitauttamassa mutta totean vain — nämä vahvat järjestöt, joita yhteiskunta voimakkaalla verotuella tukee, päättävät säästöistä. Toisaalta perusturvan varassa olevat ihmiset, kuten eläkeläiset, eivät pääse näihin mukaan. Tässä on kysymys koko kansanvakuutusjärjestelmän tulevaisuudesta. Eivät siellä eläkeläisjärjestöt ole, ed. J. Koskinen, näistä päättämässä, eivät millään tavalla vaikuttamassa.

Ed. Kuoppa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Törnqvistille haluaisin huomauttaa, että kun hän pisti lapsiperheet ja valtionvelan vastakkain, mielestäni lapset ja lapsiperheet eivät ole missään tapauksessa pääsääntöisesti syyllisiä eivätkä lainkaan syyllisiä valtionvelan kasvuun. Syylliset ovat aivan muualla. Mielestäni tätä taustaa vasten ei pidä sillä tavalla menetellä, niin kuin nyt hallitus menettelee, että kaikista, missä lukee lapsi, aina ollaan vähentämässä ja leikkaamassa. On lapsilisät, kotihoidon tuki, ja myös kansaneläkeratkaisussa ollaan lapsikorotus ottamassa pois.

Hän kysyi, mistä sitten rahaa saadaan, valtiol-

le lisää tuloja, kun pakko on leikata. Mielestäni ed. Törnqvistin edustama puolue voisi paljon painokkaammin kääntää katseensa sinne, missä todella rahaa on tällä hetkellä, eli suuryhtiöiden voittoihin. Jos niiden voitot ovat yli 30 miljardia arvion mukaan tänä vuonna, sieltä voitaisiin leikata ja jättää lapsikorotukset ja lapsituet muutenkin rauhaan, sillä tämä hallitushan hallitusohjelmassaan sanoo, että tämä on työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus. Se on vain yhteisvastuuta siinä, että lapsiperheiltä rokotetaan joka paikasta, missä hiukankin vain on mahdollista.

Ed. J. Koskisen haluaisin vielä todeta, että olisi ehkä syytä hyvin perusteellisesti katsoa, mitä eläkeuudistukset merkitsevät. Ne merkitsevät sitä, että erityisesti suuria eläkkeitä saavat henkilöt tulevat hyötymään näistä ratkaisuista. Heidän käteen jäävä tulonsa tulee lisääntymään indeksikorotuksen ja verohelpotusten ansiosta, ja pienituloiset eläkeläiset ovat maksumiehiä.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Ed. Törnqvist nosti esille kysymyksen siitä, mitä pitäisi tehdä valtiontalouden tasapainottamiseksi. Paljon pitää tehdä, mutta siinä pitää olla sydän nimenomaan paikallaan. Se nyt sitten onkin se, joka puuttuu, ja sen myötä puuttuu kaikki eli oikeudenmukaisuus ja sosiaalisuus. Nyhän leikataan niiltä, joilla on muutenkin pienet tulot, ja ne, jotka saavat isoja tuloja, selviävät kuin koira veräjältä ja saattavat saada lisääkin, niin kuin nytkin taitaa isotuloisimmille eläkeläisille käydä.

Joka suunnalla pitää tietysti tehdä toimenpiteitä. Eläkepolitiikan osalta pitäisi aloittaa siitä, että vedetään eläkekatto ylisuurten eläkkeiden leikkaamiseksi. Meillä on eläkeläisiä, jotka saavat lähes 100 000 markkaa kuukaudessa, ja se ei tunnu esimerkiksi ed. J. Koskista huolettavan ollenkaan. Aloitetaan leikkaaminen sieltä ja katsotaan sitten, mitä sen lisäksi täytyy tehdä. Jos näin päin tehdään, varmasti löytyy sitten aivan erilainen mieliala koko maahan siitä, mitä kansantalouden tasapainottamisen osalta yleensä pitää tehdä. Nyt, kun lähdetään huono-osaisten puolelta leikkaamaan ja isotuloiset saavat etuja, eihän tähän maahan synny mitään myönteistä mielialaa, koska tämä on väärin.

Ed. J. Koskinen: Herra puhemies! Olen myös sitä mieltä, että suurituloisten eläkeläisten kohdalta löytyisi enemmän leikattavaa. Esimerkiksi pitkään parlamentissa ollut ed. Tennilä tietää, että me emme voi yksinkertaisella enemmistöllä emmekä kovin helpoilla menettelyillä puut-

tua sopimuksen mukaisiin eläkkeisiin. Sen sijaan nyt puututaan suurta eläketuloa saavien osalta siihen, mihin me voimme yksinkertaisesti puutua. He ovat 100 000 markan tai 60 000 markan kuukausieläkkeidensä päälle saaneet vielä yli 400 markkaa pohjaosaa aivan turhaan, ja nyt se ollaan viemässä. Samanaikaisesti kylläkin puretaan niitä määräaikaista korotettuja maksuja, joita eläkkeensaajilta on viety enemmän kuin palkkatulon saajalta. Sekin on oikeudenmukaista, mutta siinä yhteydessä olisi varmaan voitu harkita laajemmin suurituloisten verotuskohtelua. Siihen ei löytynyt hallituksesta riittävää yksimielisyyttä.

Varmasti jatkossa tarvittaisiin sellainen suhteellinen eläkekatto, että suurista palkkatuloista ei pidä tulla 60 tai 66 prosentin mukaista eläketurvaa, joka taas pienistä ja keskisuurista tuloista on välttämätöntä. Useimmissa maissahan on tällainen joko absoluuttinen tai suhteellinen eläkekatto olemassa. Mutta valitettavasti tässä yhteydessä se ei onnistu, ja niin kuin viittasin, se vaatisi hyvin monimutkaisen prosessin, että se toteutuisi. Olen samaa mieltä, että siihen on pureuduttava jatkossa.

Keskustan puolelta on jyrkästi arvosteltu nyt kaikkia eläkkeiden leikkauksia. Viime vaalikaudella — taitaa olla vain reilu vuosi aikaa siitä — ed. Aulan vetämä sukupolvityöryhmä halusi todella rajuja, koko eläketurvaa pudottavia leikkauksia sukupolvi-perusteella, jolloin siirrettäisiin eläkkeensaajilta kymmeniä prosentteja kokonaispotista työttömien ja nuorten toimeentuloon. Sekin on varmaan oikean suuntaista, mutta sitten kun konkreettisia toimenpiteitä esitetään, sieltä nousee valtava äläkkä, että ei ainakaan näin pidä tehdä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

16) Hallituksen esitys sairauspäiväraahajärjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 124/1995 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali-

li- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu jatkuu:

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Oppositiojohtajana ollessaan Paavo Lipponen halusi, että häntä nimitetään Moosekseksi. Kun katselee tätä Mooseksen ensimmäistä kirjaa, joka eduskuntaan on tullut keltaisena kansiltaan, käy ilmi, että siellä on nyt 11. käskykin mukana ja se kuuluu näin: ”Ota köyhimmiltä voidaksesi antaa varakkaammille!” Tämöinen Mooseksen 11. käsky on nyt astunut voimaan.

Jos se ajatus jossakin mahdollisimman selvästi näkyy, niin se näkyy sairauspäivärahan osalta tehtävässä muutoksessa. Hallitushan esittää, että sairauspäiväraha poistetaan niiltä, joiden vuosittainen ansiotulo on alle 5 000 markkaa. Se on hurja esitys. Se koskettaa opiskelijaa, työtöntä, varusmiestä, kotiäitiä ja koti-isää. He menettävät kokonaan sairausajan päivärahan.

Hallitus väittää esityksessään, että sairauspäivärahaa muilta osin leikataan kaikissa tuloluokissa. Näin ei kuitenkaan ole. Me olemme teettäneet asiantuntijoillamme oman laskelman ja siitä käy ilmi, että sairauspäivärahan alenema on sellainen, että se jatkuu aina 130 000 markkaan saakka vuositasolla, kun tuloa on, mutta siitä eteenpäin sairauspäiväraha tulee joko samansuuruisena tai jopa nousee. Pyydän, että valiokunnassa tämä laskelma tarkistetaan, koska tällainen me olemme nyt laskettaneet.

Tämä hallituksen ja Kansaneläkelaitoksen laskelmista poikkeava meidän arviomme lähtee siitä, että vuoden 95 perusteisiin on tehty 2 prosentin inflaatiotarkistus, joka siihen pitää tehdä, jotta päästäisiin reaalisen tason vertailuun. Kumpanakin vuonna työtulosta vähennetään ensin 4,5 prosenttia työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksuja vastaavana osuutena. Päiväraha on laskettu meidän laskelmassamme 25 päivän osalle kuukaudessa. Tästä käy ilmi todellakin se, että kun vuositulo on yli 130 000, niin ei tulekaan enää mitään miinusta, vaan tulee lisää sairauspäivärahaa. Pieni päiväraha lähtee siis pois, mutta sitten kun on menty isompiin etuihin, siellä alkaakin tulla lisää, ei hirveän paljon, mutta tulee kuitenkin lisää. Jotenkin minusta tämmöinen esitys on väärämielisyyden huipennus.

Tässä vedotaan siihen, että eihän opiskelijoille voikaan kuulua sairauspäivärahaa, koska eihän heillä ole tulojakaan. Mutta jos ajatellaan tämä asia ihan loppuun saakka, niin tilannehan menee

mahdottomaksi. Opintorahalle on säädetty määräraika, minkä sitä voi saada. Mitäs sitten, kun opiskelija sairastuu? Hän ei voi ottaa opintorahaa. Hän menee kunnan sosiaalitoimistoon pyytämään toimeentulotukea. Monissa kunnissa on käytäntönä, että toimeentulotukea ei myönnetä, jos ei ole ottanut markkinakorkoista opintolainaa. Eli voidaan ainakin retorisesti kysyä, pitääkö ottaa markkinakorkoinen opintolainaa, että saa toimeentulotukea, että voi sairastaa, kun opiskelijasta on kysymys. Tässä tullaan aika hurjiin näköaloihin, kun tälle tielle on lähdetty.

Arvoisa puhemies! Minusta tässä pitää ruveta nyt kyllä miettimään, meneekö tällainen leikkaaminen nyt perusoikeusuudistuksen mukaisessa järjestyksessä. Näitähän on muutama tällainen laki, joissa ilman muuta liikutaan minusta vähintäänkin rajoilla, mutta minun todellisen kantani mukaan kyllä pitäisi tulkita niin, että näitä ei voida säätää yksinkertaisella enemmistöllä, vaikka hallitus niin esittääkin, koska tässä otetaan itse asiassa jopa kaikki pois sairauspäivärahan osalta niiltä, jotka saavat pienintä sairauspäivärahaa. Työmarkkinatuen puolellakin tänään tietoen tulneiden päätösten osalta on ainakin eräitä sellaisia kohtia, jotka ilman muuta ovat perusoikeusuudistuksen kanssa ristiriidassa. Siellä viedään osalta porukkaa kaikki ja sitten monilta vielä niin paljon, että ei voi olla niin, että tämä on vain yksinkertaista lainsäädäntöä, jos perusoikeuksilla yleensä on mitään merkitystä. (Ed. Aittoniemi: Se on huulten höpinää!)

Ei sen niin pitänyt olla. Minusta eduskunta oli erittäin yksimielinen siitä, että se on tärkeä uudistus, se on vuosikymmenien uudistus ja sillä pitää olla merkitystä. Siitähän täällä lähdettiin, että se perustuslain muutos on sitten turva, kun vähemmistösuojasta muutoin luovuttiin. Nyt tässä on käymässä ihan toisin päin, ettei ole enää mitään takarajaa. Voidaan viedä kaikki, eikä se kuitenkaan millään lailla hetkauta niitä, jotka perusoikeuksia tulkitsevat.

Sairausvakuutusjärjestelmää huonontavan lakiesityksen perusteluissa hallitus vetoaa siihen, että sosiaalihuoltolain perusteella kunnat ovat velvoitettuja maksamaan toimeentulotukea viimesijaisena turvana. Siksi olen tässä nyt vaatimassa perustuslakivaliokuntaa erittäin tarkasti syynämään tämän koko homman. Tällä perusteella voitaisiin nimittäin miltei kokoko sosiaaliturva kumota ilman, että hallitusmuodon säännöksiä rikottaisiin lainkaan. Jos se nyt on mahdollista, se voidaan tehdä kaikissa muissakin yhteyksissä. Todetaan vain, että kunnan toimeen-

tulotuki on sitten kuitenkin olemassa ja se on se perusturva.

Tältä osin tulee vielä toinen iso kysymys. Kunnallisen toimeentulon oikeudellinen perusta on nimittäin nykyisin erittäin heikko. Toimeentulotuen markkamäärät nimittäin määritellään valtioneuvoston päätöksellä. Tämä koskee myös periaatetta, jonka mukaan toimeentulon perusosa on sidottu kansaneläkkeen suuruuteen ja sitä kautta kuluttajahintaindeksiin. Hallitus voi muuttaa mitä tahansa omalla päätöksellään eikä ole olemassa enää mitään oikeudellista perustaa puuttua mihinkään. Yksinkertainen enemmistö voi käytännössä siis, jos viedään loppuun saakka tämä ajattelumalli, mennä siihen, että leikataan koko homma pois ja mitään ei ole rikottu, ei perusoikeussäädöksistä ensimmäistäkään.

Kyllä minä pyydän, että perustuslakivaliokunta nyt, kun tämä sairausajan vähimmäispäivärahan poisto on varmasti kaikkein kovin kysymys juridiseltakin kannalta sen lisäksi, että se on erittäin törkeä esitys sosiaalisesti, katsoo tarkkaan, voiko näin todella tehdä. Jos näin voi tehdä, niin perusoikeusuudistus oli paljon puhetta, vähän villoja, vuoret järisivät, ei syntynyt edes hiirtä. Mutta minä vetoan perustuslakivaliokunnan jäseniin, että käytte erittäin huolellisesti tämän asian läpi, sillä nyt tehdään vuosikymmenien tulkinta. Siitähän on myös kysymys. Kyllä tässä nyt ollaan perimmäisten kysymysten äärelä.

Kaiken kaikkiaan pidän hyvin valitettavana, että vasemmistojohtoinen hallitus lähtee siitä, että kun köyhiltä ottaa, niin se on mahdollista, koska sieltä ei tule vastarintaa. Sieltä tulee katkeruutta, pulinaa. Sieltä tulee tietynlaista huonoa mielialaa, mutta vastatoimia ei tule ja siksi kärki on siellä. Jos hyväosaisemmilta otetaan, niin sieltä tulee muutakin kuin pulinaa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Tennilä otti esille perusoikeusuudistuksen tuottaman tekstin, niin tuo teksti, joka perusoikeusuudistuksen myötä saatiin Suomen lakiin, on vain tavallista juhlalliseksi julistus siitä, miten asioiden pitäisi olla silloin, kun oikein hyvin on. Sen ylitse kävelee poliittinen tarkoituksenmukaisuus perustuslakivaliokunnan kautta, koska se on poliittinen elin.

Kun tämä tie kuljetaan perustuslakivaliokunnan tulkintojen kautta, eräänä päivänä ollaan siinä, että vain harkinnanvarainen toimeentulotuki on perusturva. Se on harkinnanvaraista, mitä pörstä edellyttää, sen mukaan annetaan.

Perusoikeus oikeus uudistus perustuslaissa ja sen tekstit eivät takaa mitään, koska ne ovat poliittisen tarkoituksen mukaisuustulkinnan muovailtavissa aivan samalla tavalla kuin aikanaan eduskunnassa tulkittiin perustuslakia uudelleen siltä osin, kuka edustaa Suomea Euroopan unionissa. Se oli esimerkki siitä, miten perustuslakivaliokunta voi tulkita asioita tavalla, joka ei ollenkaan muistuta sitä lakia, jonka perusteella tulkinta on tehty. Aivan samalla tavalla perusoikeus uudistuksen osalta voidaan tulkita asioita, ja niin käy kuin ed. Tennilä epäili.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tämänkin hallituksen esityksen kohdalla on pakko todeta, että periaate on ilmeisesti painanut aika paljon samoin kuin edellisenkin hallituksen esityksen kohdalla, jossa pohjaosa poistettiin. Itse asiassa kun katsomme hallitusohjelmaa, niin siihen oli kyllä kirjoitettu tämä ehdotus vielä laajempaan muotoon, koska siinä oli puhuttu sairausvakuutuksen päivärahan poistamisesta. Tässä esityksessä poistaminen koskee ainoastaan sairaudesta johtuvaa päivärahaa. Tässä mielessä ne perustelut, jotka on liitetty tähän esitykseen, ovatkin vähän epäloogiset, mitä tulee vakuutuksen ja päivärahan pariteettiin ja vastaavuuteen.

Minua kiinnosti ed. Tennilän puheessa sairausvakuutuksen päivärahan katottomuus. Täsähän ei liioin ole mitään yläkattoa olemassa, niin kuin näette lakitekstistä. Tarkoitus ei ole myöskään jatkossa sitä sinne laittaa. Kun täällä nyt tuli kiinnostusta eläkekattokeskusteluun, niin samaan keskusteluun liittyy tietysti myös tässä kohdin mahdollinen kattokeskustelu. Kansaneläkelaitos on nyt toimittanut kyseisiä tapauksia nähtäväksi eikä niitä hirveän paljon ole. Mutta niitä on kuitenkin aika paljon, jolloin voitaisiin tietysti väittää, että ennen kuin lopetetaan kokonaan etuuksia huomattavalta määrältä väkeä, olisi voitu jotain kattokeskustelua käydä.

Henkilömäärä, joka jää ulkopuolelle, ei edes ole kovin suuri, 13 000 tuloluokissa 0—5 000. Se tarkoittaa sitä, että tässä periaate painaa yli kaiken. Tosiasiallisesti tässä ei ole kovin suuresta asiasta kysymys.

Ed. L a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tennilä otti esille tärkeän kysymyksen eli sen, voidaanko perusturvaksi katsottavaa turvaa heikentää ilman vaikeutettua lainsäädäntöjärjestystä. Sellainenhan tilanne todella on, kuten ed. Aittoniemi useampaan kertaan on

todennut, että perustuslakivaliokunta voi halutessaan tulkita minkä tahansa hallituksen lakiesityksen sellaiseksi, että se ei loukkaa perusturvaa, ja näin todeta, että vaikeutettua lainsäädäntöjärjestystä ei tarvita.

Silloin tietenkin on kysymys poliittisesta mielivallasta ja lakien poliittisesta, mielivaltaisesta tulkinnasta. Olen itse ollut sitä mieltä, että koska tämän suuntaiseen tulkintaan on viime aikoina entistä enemmän selvästikin menty, pitäisi maaahan, vastoin vasemmiston ja omaakin aikaisempaa kantaani, luoda perustuslakituomioistuin, joka eduskunnasta riippumatta tutkisi tämän kaltaiset tilanteet.

Itse asiassa ei ole kysymys edes siitä, että eduskunnan niukka enemmistö voisi päättää, mikä kulloinkin vaatii vaikeutetun säätämisyjärjestyksen. Nykyisessä puoluekurin tilanteessa eduskunnan pieni vähemmistö, kun se vain on aina kulloisenkin hallituspuolueen enemmistö, voi aikaansaada tilanteen, jossa eduskunnan enemmistö joutuu itse asiassa myöntymään eduskunnan vähemmistön tahtoon. Tämä on hyvin kummallinen tilanne. Meillä on jo muutamia sellaisia kysymyksiä aiemmin ollut ja ilmeisesti tämän hallituksen aikana niitä saadaan kosolti lisää.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vehkaojalle totean, että minustakin on tärkeää keskustella isojen etujen katoista tai ainakin jyrkästä leikkurista, vielä jyrkemmästä kuin näissä on sisällä. Jos katto aiheuttaa sen, että se ei lainsäädännöllisesti mene eduskunnassa läpi, niin pannaan sitten reilua leikkuria, vielä reilumpaa kuin on nyt olemassa, jolloin isoista eduista otetaan. Minä väitän, että sen jälkeen keskustelu Suomessa muuttuu sävyltään toiseksi, jolloin todella ymmärretään, että voidaan muutakin tehdä. Mutta jos tämä koko ajan menee pieniin etuihin, isot jäävät leikkaamatta ja niihin tulee vain jopa verotuksen ja muun kautta etua, niin tämä koko hommahan on silloin vinosaa, mikä sitten aiheuttaa sen, että tässä tulee huono mieli isolle osalle kansaa, eikä minkäänlaista ymmärrystä näille hallituksen toimille tasapainottaa taloutta.

Ed. Aittoniemelle totean, että onhan se niin kuin te puhutte, mutta kyllä minusta eduskunnassa pitää nyt ottaa erittäin vakavasti kysymys, mitä perusoikeudet todella merkitsevät. Onko niillä nyt sitten merkitystä? Vielä se puoli pitää nähdä, että nyt tehdään tulkinta, joka varmasti vaikuttaa pitkäksi aikaa eteenpäin, sillä

eihän tulkintoja voida muuttaa noin vain vuodesta toiseen.

Nyt se ratkaistaan ja sillä vakavuudella odotan, että perustuslakivaliokunta katsoo ainakin sairauspäivärahan vähimmäispäivärahan poiston ja työmarkkinatuen leikkauksen. Niissä minusta ollaan menty selvästi sille puolen, jossa perusturvaa jo niin rajusti huononnetaan, että se ei voi olla enää perusoikeuksien mukaista. Se on minun kantani, mutta toivon, että perustuslakivaliokunnan erittäin vakavasti käsittelee asian. Ja myös siltä näkökannalta, että täällähän vaihtuvat voimasuhteet. Mikä porukka milloinkin sitten, jos otetaan vikatulkinta, myöhemmin protestoi.

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että sairausvakuutuksen päivärahalta korvataan vain menetettyä ansiota. Mielestäni lähtökohta on kovin kummallinen, kun me tässä ajassa olemme puhuneet yhä enemmän epätyyppisestä työstä, siihen liittyen kotityöstä, kun me tässä ajassa tiedämme, että perinteisiä työsuhteita syntyy hyvinkin harvoin, siitä kertovat korkeat työttömyysluvut. Nyt jos koskaan tarvittaisiin kattavaa perusturvaa, ja lakiesitys toimii täsmälleen päinvastoin. Tässä onkin periaatteellisesta valinnasta kyse. Markkamääräisestihän lakiesityksen säästöarvo on vain 47 miljoonaa markkaa, kun puhutaan sairauspäivärahan vähimmäispäivärahan poistosta.

Saattaa olla, että kovin monella on myös käsitys, että asia koskisi varsin pientä joukkoa. Näin ei vain ole, tämä joukko on jatkuvasti kasvava. Tämän vuoden puolella kaikista sairauspäivärahoista peruspäivärahaa on 8,2 prosentilla, kun osuus oli vielä vuonna 1992 noin 3,5 prosenttia. Tämä kertoo, miten tärkeä tämä etuus on. Kyllä se tuntuu aika kummalliselta, että sairauden kohdatessa ihmistä Suomessa ensi vuoden alusta, jos ei ole työtuloa tai työtulo on alle 5 000 markkaa, ei ole ensisijaista turvaa enää olemassa. Hallituksen ohje on ”Painu toimeentuloluukulle”, ja mielestäni ed. Tennilä hyvin osuvasti kertoi, mitä tämä tarkoittaa opiskelijoille. Opiskelijoille myöskin toimeentuloluukku on kiinni.

Tämä hallituksen esitys edustaa mielestäni tähänastista kaikkein kovinta menettelyä, piittaamaton menettelyä niistä ihmisistä, jotka syystä tai toisesta eivät ole päässeet työtulojen piiriin.

Kun kansainvälisesti erityisesti Suomea on ihailtu hyvinvointiyhteiskuntana siltä pohjalta, että asumisen perustuen sosiaaliturva on järjes-

tetty, tätä viestiä emme enää pysty jatkossa kertomaan kansainvälisillä tantereilla. Kun kyseessä on todella näin perustavaa laatua oleva käytännön muutos, itsekin asetan perustuslakivaliokunnan suhteen suuria toiveita, että se tekisi työtä, joka vastaisi perusoikeusuudistusta. Lähden — toisin kuin ed. Aittoniemi — siitä, että perustuslakivaliokunta toimii lakiperusteisesti eikä poliittisesti. Jos perustuslakivaliokunta syyllistyy tällaiseen poliittistyyppiseen toimintaan, niin me olemme tehneet todella suuren karhunpalveluksen tälle järjestelmälle, erityisesti perusoikeusjärjestelmälle.

Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä asia voidaan kiteyttää näihin muutamiin ajatuksiin ja ed. Tennilä varsin hyvin tämän jo toi esille. Voin yhtyä hänen ajatuksiinsa täysin ja ihmetellä hallituksen linjaa tässä kysymyksessä.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minusta jos joistain asioista taloudellisesti on leikattava, niin asiat on priorisoitava, ja tämä tavoite, että päivärahalta korvataan vain menetettyjä ansioita, on oikeasuuntainen, koska en näe sellaista lähestymistapaa järkeväksi, jolla kannustetaan sairastamaan eli sairastaessaan saisi korvausta, mikä tilanne tänä päivänä on.

Mutta ongelmalliseksi tässä sairausvakuutuslain kohdassa näen nimenomaan ed. Huuhtasen ja Tennilän tavoin opiskelijoiden aseman, koska opintotuen saamisen edellytys on säännöllinen ja päätoiminen opiskelu eli se on vastikkeellista toimintaa, jolloin mielestäni opintotukea pitäisi verrata ansiotuloihin, vaikkakaan opiskelija opiskelun pääsääntöisyyden takia ei pysty käymään ansiotyössä. Silloin on helposti vaarana tilanne, että opiskelijat joutuvat kuntien toimeentuloluukuille, joissa taas edellytetään markkinakorkoisen lainan ottamista. Mielestäni valiokunnassa täytyy perusteellisesti käsitellä, mikä on opiskelijoiden asema sairastuessaan.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä kommunistien ja keskustalaisten yhtynyt oppositio käy odotetusti tämän hallituksen esityksen kimppuun. Tästähän on julkisessa keskustelussakin pyritty heidän toimestaan tekemään osoitus tämän hallituksen säästötoimenpiteiden kauheudesta ja hirmuisuudesta.

Mutta mistä tässä esityksessä itse asiassa on kyse? Tässä esityksessä on kyse siitä, että sellaiselle henkilölle, joka terveenä ollessaan tulee toi-

meen esimerkiksi omilla säästöillään tai puolison tuloilla tai joillakin muilla tuloilla, ei hänen sairastuessaan ruveta maksamaan aiheettomasti korvausta, koska hänen elantonsa ja toimeentulonsa ei ole sairaustilanteessa millään tavoin pienentynyt. Ei voida ajatella, että jos kotiäiti esimerkiksi elää puolisonsa tuloilla, niin kotiäidin sairastuessa tämä puoliso sanoisi, että nyt minä en enää sinua elätä. Ehkä Sir Vili tai joku muu, joka Thaimaasta on vaimoja tänne tuonut, suhtautuu tällä tavoin, mutta missään normaalissa suomalaisessa perheessä näin ei suhtauduta.

Näin ollen on hyvin perusteltu esitys, että korvataan vain niitä menetettyjä ansioita, joita sairastumisesta todella tulee. Kun edustajat täällä kyselevät, kuten ed. Väistö, että entä kustannukset, eihän muillekaan sairastuneille ihmisille korvata erikseen kustannuksia sairauspäivärahalla. Esimerkiksi kun yksinhuoltajaäiti sairastuu, niin hänen tulonsahan pienevät, hänen palkkansa jää pois ja tilalle tulee sairauspäiväraha, mikä on pienempi kuin hänen palkkansa. Ei hänelle rahantulo lisäännä. (Keskeltä: Hänelle tulee kustannuksia!) — Ei, ei hän pysty hoitamaan niitä kustannuksia, jos hänen koko palkkansa on mennyt vuokraan ja ruokaan ja muuhun välttämättömään toimeentuloon. Nyt hänen tulonsa pienenevät, mutta te vaaditte siellä keskustassa ja te kommunistit, että pitää tämmöisen henkilön, joka ei ole saanut mitään tuloja, niin hänen tulojensa pitää suurentua silloin, kun hän sairastuu.

Mitä sitten tulee tähän säätämisyjärjestykseen, niin yhdyt ajatuksiin siitä, että perustuslakivaliokunta tekee huolellista työtä, älköönkään alistuko tässä ...

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Puhuja: ... poliittiseen tulkintaan vaan todettakoon, että tämä on tavallinen laki.

Ed. Huuhanen (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Kokoomuksen suhtautuminen tähän asiaan on todella karmea. Ed. Kaari-lahti jopa puhuu sairastamiseen kannustamisesta tämän etuuden yhteydessä. En vielä voi ymmärtää tänä päivänä, että näin asia voitaisiin ulos kertoa.

Ed. Zyskovicz, sanoitte, että ei ole syytä maksaa aiheettomasti sairauspäivärahaa silloin, kun ei ole työtuloja ja siihen liittyvää tulonsiirtoetuutta. Tässä aivan selvästi teidän linjanne eroaa keskustan linjasta, joka keskustan linja on yhteis-

vastuullinen sosiaaliturvan hoidossa ja sen rahoituksessa myöskin peruspäivärahalla olevia kohtaan. Me haluamme, että silloin kun ihmiselle syntyy ongelmia, syntyy sairauden takia kuluja, niin hänellä on joku turva, kun on voitu osoittaa, etteivät kaikki ole hiihtorinteessä nilkkaansa nyrjäyttäneitä kokoomukselaisia rouvia, vaan siellä on ihan tavallisia vaikeuksissa olevia ihmisiä, opiskelijoita, asevelvollisia tai työttömiä niinkuin täällä on lueteltu. (Eduskunnasta: Paljon on kotiäitejä!) — Kotiäidit ovat tässä hyvin pieni ryhmä, kun, ed. Zyskovicz, tutustutte tähän tarkemmin taustoihin niin voi todeta, että se on todella pieni ryhmä.

Ed. H y s s ä l ä: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sairauspäiväraahajärjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi sisältää monia vammaisiin ihmisiin kohdistuvia heikennyksiä. Esityksen valmistelutyössä, kuulin juuri eilen vammaisjärjestöiltä, että heitä ei ole kuultu eikä myöskään lääketieteen tai kuntoutuksen asiantuntijoita. Puhun kuitenkin ensin sairausvakuutuslaista tai tästä päivärahasta mikä täällä puhututtaa.

Täällä on jo tullutkin esille, että tämä hallituksen esitys merkitsisi luopumista sairausvakuutuksen päivärahan vähimmäismäärästä. Nyt kuitenkin tämän perusoikeusuudistuksen kuningasajatuksena on ollut se, että uudet oikeudet säädetään juhlavammalla tasolla eli hallitusmuodossa. Lähtökohtana on ollut, että kansalaisten sosiaaliset perusoikeudet vahvistuvat. Mielestäni tätä uudistusta ei pidä käyttää perusturvan romuttamiseen.

Nyt käsiteltävänä olevan sairausvakuutuslain muutoksen lisäksi hallituksen ohjelmassa on tietenkin muitakin kohtia kuin tämä, jossa sosiaalisten perusoikeuksien kestävyys tulee punnittavaksi. Samalla tietysti punnitaan eduskunnan ja poliittisten ryhmien johdonmukaisuutta. Sosiaaliset perusoikeudet määritellään hallitusmuodon 15 a §:ssä. Sen 1 momentissa todetaan: ”Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.” Tähän momenttiin kiteytyy länsimaisen sivistysperinteen ydin, joka velvoittaa huolehtimaan avuttomimmista ja heikoimmista yhteisön jäsenistä. Se ei ole vain taloudellista turvaa, vaan myös muuta huolenpitoa. Nyt voi kysyä, mihin johtaa voimakkaasti esiin nostettu teesi työn tekemisen yhteiskuntaan siirtymisestä tällaisten ihmisten kohdalla. Jääkö heille enää sijaa majatalossa? Ko-

vien arvojen liiallisella korostamisella voi olla kohtalokkaita seurauksia.

Kiperimmät rajankäynnit käytäneen kyseessä olevan pykälän 2 momentin tulkinnoista. Momentin mukaan: "Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella." Lipposen hallituksen ohjelmassa esitetään heikennyksiä lähes jokaiseen näistä tilanteista. Hallitusmuodossa ei esitetä perusturvan tasosta sinänsä mitään täsmällistä. Perustelujen mukaan on luonnollista, että "sosiaaliturvaa suunnataan ja kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti."

Samassa yhteydessä on viittaus myös pitkän tähtäyksen tarpeisiin. Kysymys on siis siitä, missä rajoissa voidaan liikkua, että reunaehdot täyttyvät. Aikaisemmin käytännössä oli ratkaisevaa tulkittiinko heikennykset olennaisiksi. Uudessa käytännössä asiaa tarkastellaan toisella tavalla. Kyse ei ole välttämättä muutoksen suuruudesta vaan siitä, takaako etuus toimeentulon turvan mainituissakin tilanteissa. Pykälä ei myöskään anna institutionaalista suojaa nimetyille etuuslajille sinänsä. Olennaista on, että ihmisten toimeentulo turvataan kattavasti. Tämä on mielestäni jatkoa ajatellen tärkeä asia. Kun olemme vaatineet näitten järjestelmien yksinkertaistamista ja yhtenäistämistä, tietenkin tämä kynnys olisi silloin ylitettävä.

Toisessa momentissa on hyvin tärkeä sana "jokaiselle". Eduskuntakeskustelussa on täällä tullut jo tänään ja aikaisemminkin kokoomuksen taholta yksiselitteisesti esille, että perheenäideille ei pitäisi maksaa päivärahaa, koska heille ei ole aiheutunut sairastumisesta tulon menetystä, niin kuin juuri kuulumme. Uuden työyhteiskunnan ajattelumallin mukaisesti perheenäidit ja opiskelijat eivät ilmeisesti sitten tee työtä. Siten he eivät ole ansainneet tämän logiikan mukaan myöskään sosiaaliturvaa (Ed. Zyskowicz: Ei siitä ole kysymys, vaan tulojen menetyksen korvaamisesta!) — Jos ed. Zyskowicz maltaa kuunnella niin tulen tässä vielä joihinkin esimerkkeihin.

Elikkä hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentin mukaan toimeentulon turva on siis henkilökohtainen. Tietysti on yllättävää, että ed. Zyskowicz, joka on toiminut perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ja on juristi koulutukseltaan, vetoaa siihen, että puoliso muutenkin elättää perheenäidin. Äsken juuri tuli ilmi tämä yksinhuoltajatapaus. Mistä yksinhuoltaja, jos on kotona lasten kanssa ja tuloton ja sairastuu, hakee tulot — siis

toimeentulotukiluukulta. (Ed. Zyskowicz: Millä hän elää terveenä?) — Entinen mies maksaa lapsista, niin että hän saa siitä. (Ed. Zyskowicz: Entinen mieskö maksaa vain terveenä ollessa?) Tämän perusasian lisäksi voidaan tietysti ... — No, ilmeisesti sitten, sovitaan näin. — ...voidaan heittää kiistaan pari käytännön näkökulmaa.

Sairauden ja työkyvyttömyyden vuoksi, niin kuin on todettu, tulee myöskin lisäkuluja, esimerkiksi kotiin tarvitaan kodinhoitaja. Onko siten ajateltava niin, että kotiin tuleva kodinhoitaja jätettäisiin palkatta? Hänhän tulee siis perheenäidin tilalle tekemään "ei mitään". Palkkatyöyhteiskunnan malli ei sinänsä näe kotityön arvoa. Eikö pikemminkin tulisi ajatella niin, että tästäkin työstä maksettaisiin korvausta eikä niin, että palkatta jäämisen lisäksi viedään vielä vähäisenkin sosiaaliturva? Peräänkuulutan tällä universaalin sosiaaliturvan periaatetta.

Lisäksi hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentin perusteluissa sanotaan, että "säännöksellä nimenomaan turvataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan". Hyvinvointiyhteiskuntaan kuuluu oikeus turvalliseen elämään riippumatta yksilön asemasta työelämässä, siis ajattelemta, onko hän kotiäiti, työtön, opiskelija, koti-isä, varusmies tai riippumatta perhesuhteista, sosiaalisesta asemasta tai muista vastaavista tekijöistä. Lainsäätäjälle on perusteluiden mukaan asetettu velvollisuus taata yksilölle turvajärjestelmä työttömyyden, sairauden jne. heikentyneiden toimeentuloturvatilanteiden varalle. Toisin sanoen lailla tulisi taata yksilön subjektiivinen oikeus perustoimeentuloon.

Perustuslakivaliokunnan mietinnössä viime vuodelta lausutaan, että "kyseisen pykälän 2 momentissa mainituissa tilanteissa", joita siis oli sairaus ja työttömyys, "yksilön perustoimeentulojärjestelmä ei voi muodostua saman säännöksen 1 momentin mukaisesta viimesijaisesta turvasta". Tällä tarkoitetaan sitä, että toimeentulotuki ei voi eikä saa olla se turvamuoto, jolla tuetaan työttömiä tai sairaita yksilöitä juuri näissä tilanteissa, joista täällä tänään on ollut puhetta. Toisaalta valiokunta lausuu myös, että "perustoimeentuloturvan käsite olisi perustelujen mukaan riippumaton voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä". Näin ollen katson, että tämä hallituksen esitys on kestävä.

Mitä tulee samassa yhteydessä käsiteltävään kuntoutusasiaan, on todettava, että kuntoutus on vaikeavammaiselle henkilölle täysin välttämätöntä. Kuntoutuksen avulla parannetaan tai ylläpidetään toimintakykyä niin kuin tiedätte: eri

sairauksissa vähän eri tavoin, mutta kuitenkin sillä pystytään estämään henkilön laitostuminen, ylläpitämään toimintakykyä jne.

Nyt hallitus esittää rajuja leikkauksia vaikeavammaisten kuntoutukseen. Tässä esityksessä ei kuitenkaan oteta huomioon sitä, että kuntoutustarve on hyvin yksilöllinen. Toisissa sairauksissa voi riittää kerran viikossa, toisissa kaksi kertaa viikossa tapahtuva fysioterapia, jotta se välttämätön toimintakyky säilyy ja pysyy yllä. Nyt näitä terapiakertoja ehdotetaan rajoitettavaksi 30 kertaan vuodessa. Ne vammaisjärjestöjen edustajat, joita eilen tapasin, puhuivat kyllä, että tässä tullaan ihmisten terveyden ja toimintakyvyn romahduttamiseen ja tämä vähentää omatoimisuutta ja lisää avun tarvetta. Pahimmissa tapauksissa kuntoutuksen avulla toimintakykyisenä pysynyt vaikeavammaisen voi joutua tämän takia tietysti vuodepotilaaksi ja silloin voidaan kysyä, onko tässä kyseessä säästölaki.

Tietysti toisaalta kuntoutusmäärärahojen supistus pitkällä aikavälillä tulee kalliiksi, koska totta kai se aiheuttaa kustannuksia muualla sosiaali- ja terveydenhuollossa, erityisesti kotipalvelussa, kotisairaanhoidossa ja, kuten mainittiin, jo laitoshoidon puolella. Tämä on myös ristiriidassa avohoitoa painottavan palvelurakennemuutoksen kanssa.

Arvoisa puhemies! Ehdotetulla lainmuutoksella ei mielestäni säästetä mitään. Tämä siirtäisi ainoastaan kuntoutuspotilaitten hoitovastuuta usealle taholle. Tämä lisäisi byrokratiaa ja viime kädessä jättäisi kärsijöiksi kuntoutuspalvelujen tarvitsijat: nämä vammaiset henkilöt.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kommunistien ja keskustan yhteinen oppositio jatkaa hyökkäystään tätä hallituksen lakiesitystä vastaan. Ed. Hyssälän logiikka kyllä mielestäni paljastui jo tuossa pienessä välihuutokeskustelussa, jota äsken kävimme. Perusajatus, peruskysymyksen, on siinä, että jos henkilö, jolla ei ole tuloja, sairastuu, niin minkä takia hänelle tässä tilanteessa pitäisi yhteiskunnan toimesta ruveta maksamaan tuloja, kun ei hänelle koidu minkäänlaista tulonmenetystä sairastumisesta ja kun näin ollen hänen toimeentulonsa ei ole millään lailla sairastumisen vuoksi vähentynyt.

Ed. Hyssälä hätäpäissään otti esimerkiksi toimeentulotuen varassa elävän yksinhuoltajan. No, eiväthän hänenkään tulonsa sairastumisen myötä millään tavoin pienenny. Vai onko, ed.

Hyssälä, teidän kotikunnassanne niin, että kun ihminen sairastuu, toimeentulotuen maksaminen lopetetaan tai toimeentulotuen maksamista vähennetään? Eihän näin ole, vaan päinvastoinhan on. Jos sairastuu ja tulee kuluja ja elää toimeentulotuen varassa, saa myös kulunsa toimeentulotuesta korvattua.

Täällä ovat edustajat Väistö, Huuhtanen ja Hyssälä, kun eivät muuta perustelua keksineet, sanoneet, että sen takia pitää tulottomillekin maksaa sairauspäivärahaa, että sillä korvataan heidän kulujaan sairastumisesta. Mutta, ystävät hyvät, eihän kenellekään muullekaan tässä yhteiskunnassa korvata sairastumisesta kuluja erikseen päivärahalla. Siihen on lääkekorvaus- ja muut järjestelmät. Mutta jos meillä on työssä käyvä yksinhuoltajaäiti, joka sairastuu ja jolle tulee kuluja, niin ei hänen kulujaan sairauspäivärahalla korvata. Päinvastoin hänen tulonsa pienenevät, kun hän sairastuu, koska sairauspäiväraha on pienempi kuin palkka. Mutta te vaaditte, että näiden kotiäitien ja muiden tulojen pitäisi suurentua heidän sairastuessaan, kun muiden tulot pienenevät heidän sairastuessaan.

Mitä tulee tähän sääätämisyjärjestykseen, niin ed. Hyssälä on hyvin opiskellut tätä asiaa ja siitä hänelle tunnustus, mutta hän luki hyvin valikoivasti perustuslakivaliokunnan mietintöä n:o 25 vuodelta 94.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka minäkin olen arvostellut sitä, että hallituksen esitys tulee poistamaan vähimmäispäivärahan, näkisin, että nimenomaan tämä perustelu, että korvataan vain menetettyjä ansioita, on tämän esityksen vahvin.

Mutta sitten jos ruvetaan peräämään sitä logiikkaa täältä taustalta, herää se kysymys, mitenkä on mahdollista, että Suomeen on ylipäättään koskaan voinut syntyä järjestelmä, jossa ryhdyttiin antamaan tällaista vähimmäisturva eli yli-kompensoivaa turvaa. Rohkenen epäillä, että aikanaan, kun tästä on päätetty, siitä on oltu jopa yksimielisiä. Siinä mielessä on vain tunnustettava, että on aika uusi ja ajatukset uudet. Mutta ei tässä nyt kauhean loogisia olla, jos ei oteta aika-tangettia tähän huomioon.

Myöskin on, totta kai, surtava sitä, että toimeentulotuki on ikään kuin ”sesam aukene” ja ratkaisemassa kaikki meidän ongelmamme. Se on jonkinlainen kaatopaikka. Niinhän tässäkin nyt käy, että kun kolmiportaisesta järjestelmästä siirrytään kaksiportaiseen, kyllähän kunnista tiedetään, että sinne tulee paineita.

Ed. Hyssälän kuntoutusosuuteen. Minäkin olisin taipuvainen vielä tutkituttamaan sen asian. Ei pitäisi säädellä ylärajoja näille kuntoutuskerroille eikä myöskään asetusteitse mennä siihen. Silloin puututaan joihinkin sellaisiin sisältökysymyksiin, jotka minusta eivät voi kuulua enää ylhäältä saneltaviksi. Ne ovat kuitenkin ne arkiset vaikeat tapaukset, joiden perusteella pitäisi kyetä jatkossakin hyvinvointivaltiossa toimimaan.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Tarkoitus pyhittää keinot. Sekin on eräs periaate, jonka noudattamista kuitenkin usein pidetään varsin kyseenalaisena toimintatapana. Tämän lakiehdotuksen kohdalla on varmaan jokaisen edustajan syytä kysyä itseltään: Pyhittääkö tarkoitus keinot eli onko valtion velan hillinnän nimissä oikeutettua tehdä mitä tahansa säästöjä? Onko oikein ajatella, että kunhan säästöjä vain tehdään, ei vaikutuksilla ja kohteilla ole niin väliä? Onko oikein poistaa sairauspäivärahan vähimmäispäiväraha kotiäideiltä, opiskelijoilta ja varusmiehiltä säästöjen ja kannustavuuden nimissä tai onko oikein aloittaa kuntoutusmäärärahojen säästöt vaikeavammaisista?

Mielestäni tarkoitus ei pyhitä keinoja valtion velan hoidossa niin kuin ei muutenkaan yhteiskuntaelämässä. Vähintään yhtä tärkeä poliittinen kysymys kuin säästöjen määrä on niiden kohdentaminen. Tulevaisuuden kannalta väärin säästäminen voi olla aivan yhtä suuri virhe kuin säästämättä jättäminen.

Lakiehdotus, jossa hallitus aikoo poistaa tultomilta kansalaisilta heidän perusoikeuksiinsa kuuluvan sairauden ajan toimeentulon turvan, edustaa mielestäni väärin säästämistä ja epäoikeudenmukaista säästämistä pahimmillaan. Samaa sarjaan kuuluu samassa lakiehdotuksessa esitetty alimman äitiyspäivärahan leikkaaminen noin 20 prosentilla eli 71 markasta päivältä 60 markkaan päivältä. Molemmat kohdistuvat perusturvaan ja vähimmäisetuuksiin. Lisäksi tässä esitetään mm. varsin rajua leikkausta vaikeavammaisten kuntoutukseen esittämällä kattoa kunkin yksilön kuntoutuskustannuksille.

Kuten täällä on jo todettu, perusoikeusuudistuksen tulkinta tulee tämän lakiehdotuksen yhteydessä saamaan tulikasteensa. Olen yllättynyt, jos perustuslakivaliokunta ei tulisi pitämään vähimmäispäivärahan poistamista perusoikeuksien vastaisena eli 5/6:n enemmistöä vaativana. Hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentissahan todetaan, että lailla taataan jokaiselle suomalaiselle

oikeus perustoimeentulon turvaan erilaisissa elämän riskitilanteissa kuten sairauden perusteella.

Perusoikeuslainsäädännön perusteluissa ja sitä tulkinneiden valiokuntien mietinnöissä on johdonmukaisesti todettu, että ensinnäkin tuo 15 a §:n 2 momentti edellyttää sairaudenajan turvan järjestämistä jokaiselle lain tasolla. Perustuslakivaliokunta totesi, että 15 §:n 2 momentissa mainittu sairaudenajan perustoimeentuloturva-järjestelmä ei voi muodostua nykyisestä kuntien toimeentulotuesta eli ns. viimesijaisesta toimeentuloturvasta. Samoin valtiovarainvaliokunta edellytti lausunnossaan siinä määrin kattavia lakisäätöisiä turvajärjestelmiä, että niiden ulkopuolelle ei jää väliinputoajaryhmiä. Eivät nämä lausunnot eivätkä lain perustelutkaan viittaa siihen, että kyse olisi vain ansionmenetyksen turvaamisesta, vaan kyse on aivan yhtä hyvin sairaudenajan kulujen korvaamisesta. (Ed. Zyskovicz: Miksei muille korvata?) Hallitus ei näköjään ole nähin perusoikeusuudistuksen esitöihin kovin laajasti perehtynyt, kun se vain tarjoaa kunnallista toimeentulotukea sairaudenajan turvaksi väestöryhmille, jotka jäävät sairauspäivärahan ulkopuolelle.

Varsin oudoksi mielestäni lakiehdotuksen tekee sen perustelu. Perustelujen mukaan lakiehdotus toteuttaa seuraavia hallitusohjelman tavoitteita: 1) vähimmäisturvan etuusjärjestelmän selkiyttäminen ja 2) kannustinloukkujen poistaminen. Koetin etsiä oikein ponnekkaasti, missä kannustinloukkuselityksessä olisi todettu sairauspäivärajan aiheuttamia erityisiä ongelmia työhön hakeutumisessa. Turhaan etsin. Niitä selvityksiä ei ole. Vattin kuuluisassa kannustinloukkututkimuksessa todetaan ongelmana se, että sairauden ja tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden perusteella ansionmenetyksenä maksetut korvaukset eivät ole johdonmukaisia keskenään. Nämä ongelmat koskevat Vattin tutkijan mukaan suurituloisia ja ansiopäivärahoja. Näihin ei hallitus valitettavasti esitä mitään muutoksia. Sen sijaan vähimmäispäiväraha poistetaan ja pienintä äitiyspäivärahaa leikataan yli 20 prosentilla kannustavuuden nimessä.

Lakiehdotuksen perustelut ovat siis mielestäni kestämättömät. Kannustinloukkuongelman ratkaisut ovat aivan toisaalla. Ei vähimmäisturva eikä sairausajan vähimmäispäiväraha ole ylipäättään mikään työhön hakeutumisen este. Ongelmat ovat aivan muualla, kuten tiedetään: porrastetuissa päivähoitomaksuissa ja pienituloisten liian korkeassa veroasteessa sekä osin ansioturva. Hallituksen toimissa kannustavuus on nä-

köjään syrjäyttänyt kokonaan muut sosiaalipoliitiikan arvot kuten toimeentulon turvaamisen. Näillä perusteilla päädytään juuri sosiaaliturvan vähimmäisasetuuskien leikkaukseen ja vähimmäis-turvan yleisyydestä luopumiseen.

Vähimmäisturvan selkiyttämisen tavoitteista voi tietysti sanoa, että kyllä siinä vähimmäisturva merkittävästi selkiyytyy, kun yksi etuus poistetaan kokonaan. Käytännössä vähimmäisturva ei kuitenkaan tästä selkiydy vaan monimutkaistuu. Varsinaisen ilonaiheen tulee aiheuttamaan se, että tulottoman kansalaisen, joka epäilee, että sairaus voi johtaa pysyvään työkyvyttömyyteen, tulee ymmärtää hakea päätös teoreettisesta nollapäivärahasta eli hänen tulee saada 300 päivää ns. nollapäivärahaa, jotta hän tulisi oikeutetuksi työkyvyttömyyseläkkeeseen. Tuo paljon puhuttua 5 000 markan tulolla saatava sairauspäiväraha olisi sosiaali- ja terveysministeriön antamien tietojen mukaan 11 markkaa päivässä eli noin 300 markkaa kuukaudessa, kun nyt vähimmäispäiväraha on 60 markkaa päivässä.

Monimutkaisuutta lisää myös se, että opiskelijoiden sairauden varalle joudutaan kehittämään korvaavia etuuksia. Hallitus esittää, että sairastuneen opiskelijan opintotukikaukasia lisättäisiin normaalista opintorahan 55 kuukauden enimmäismäärästä. Mitään lakiehdotusta tästä ei liity hallituksen esitykseen eikä sellaista eduskunnalle ole tuotu. Asia esitetään säädettäväksi ennen vuoden 1997 alkua. Tässä ajaudutaan poikkeukselliseen takautuvaan arviointiin opiskelijan sairastamisista ja opiskelusta.

Lakiin sisältyy monia nuorten asemaa heikentäviä ehdotuksia, jotka kertautuvat hallituksen muiden säästöesityskien seurauksena. Tulottomien nuorten sairausajan turvaksi esitetään opintorahaa. Kuitenkin tiedämme, että opintotukijärjestelmään, kun siitä säädettiin, katsottiin kuuluvaksi sekä opintoraha että opintolaina. Molemmat otetaan huomioon kunnissa toimeentulotukea myönnettäessä. Järjestelmä on säädetty tietoisena siitä, että opintoraha yksin ei riitä elämiseen. Tämä on tiedostettu myös perusoikeuslainsäädännössä, jossa opintojen aikaisesta tuesta säädetään aivan eri tavalla kuin sairauden, työttömyyden ja vanhuuden aikaisesta.

Nyt hallituksen esityksen seurauksena myös sairastuneelta opiskelijalta kai sitten edellytetään lainanottoa elämistä varten. Jos näin ei tehdä, tulee tietysti kuntien toimeentulotuen perusteita opiskelijoiden osalta muuttaa.

Hallituspuolueiden enemmistö ei hyväksynyt keväällä esittämäni 20 vuoden ikärajan asteit-

taista poistamista opintorahasta, päinvastoin opintorahaa alennettiin. Nyt kuitenkin sairauspäivärahaakin ja myös vammaisten kuntoutusraha kytetään tähän alennettuun opintorahaan. Opintoraha pitäisi vähintään korottaa muiden perusturvaetuuksien tasolle ja 20 vuoden ikäraja-porrastus poistaa, jotta tällainen kytkentä kuin hallitus esittää voitaisiin tehdä.

Osalla nuorista sairauspäiväraha voi määräytyä lakiehdotuksen mukaan työmarkkinatuen perusteella. Miten käy niiden alle 20-vuotiaiden ammattikoulutusta vailla olevien nuorten, joilta hallitus kaavailee poistettavaksi työmarkkinatuen kokonaan? Hallituksen säästökohteena ovat myös varusmiehet, jotka niin sanotun toipumisloman ajalla ovat sitten ilmeisesti kohtuuttomasti päässeet hyötymään sairauspäivärahasta. Millä nämä varusmiehet sitten tulevat toimeen sairautensa aikana? Myös alinta äitiyspäivärahaa saavat usein juuri opiskelijat, joilla harvemmin ennen äitiysaikaa on kovin paljon palkkatuloja. Nyt heidän turvaansa leikataan huomattavasti.

Jo nämä esimerkit toivottavasti osoittavat sosiaalivaliokunnan jäsenille sen, että lakiehdotus sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan poistamisesta, äitiyspäivärahan minimipäivärahan alentamisesta sekä kuntoutusjärjestelmän muuttamisesta on epäonnistunut ja kelvoton. Toivon, että valiokunta päätyy esittämään lain hylkäämistä.

Alimman sairauspäivärahan poistaminen säästää valtion menoja vain noin 50 miljoonaa markkaa. Sama raha saataisiin kokoon vaikkapa alentamalla tasaisesti sairauspäivärahan korvasuorustenttia. Kyse ei näissä esityksissä olekaan mistään etuustasojen sopeuttamisesta, vaan kyse on hallituksen ideologisesta valinnasta muuttaa suomalaisen sosiaaliturvan perusteet entistä enemmän palkkatyösidonnaisiksi. Jos et palkkatyötä tee, et sosiaaliturvaakaan ansaitse.

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kulmakivi on ollut se, että jokainen on ollut oikeutettu perusturvaan. Tässä niin sanotun kansanvakuutuksen periaatteessa me olemme tehneet tietoisien poikkeuksen muuhun Eurooppaan ja sen vain palkkatyöhön sidonnaiseen sosiaaliturvaan. Se ei ole ollut vahinko eikä omituisuus, vaan suomalaisten oma valinta. Sosiaaliturva ei ole ollut vain ansiomenetyksen korvausta, vaan myös apu elämän riskitilanteissa kohonneiden kustannusten kattamiseen. Tämä valinta on osaltaan taannut naisille aviomiehistään riippumattoman turvan vaikeissa elämäntilanteissa. Muualla Euroopassa kotiäitien sosiaaliturva on-

kin järjestetty yleensä työssäkäyvän aviomiehen kautta. Tätäkö mallia havitteli ministeri Mönkäre, kun hän ehdotti, että isien tulisi maksaa äideille palkkaa, jotta äidit saisivat oikeuden sairauspäivärahaan? Mitä järkeä olisi ylipäätään tällaisessa perheen tulojen kierrättämisessä ja verojen moninkertaisessa maksussa? Kyllä se onnistuisi hyvätuloisilta, mutta miten kävisi sitten muiden.

Lakiesitys osoittaa, että Lipposen hallituksen sosiaalipoliittisena ideologiana on siirtyä yhä enemmän tarveharkintaiseen eli kuntien toimeentulotukeen perustuvaan sosiaaliturvaan. Seurauksena kansalaiset joutuvat eriarvoiseen asemaan, koska kunnat myöntävät toimeentulotukea etenkin opiskelijoille kovin erilaisin perustein. Perusturvan takaaminen ei myöskään ole kunnan, vaan valtion tehtävä. Ei mielestäni valtio voi tällä tavalla pestä käsiään perusturvan takaamisesta. Sosiaaliturvan sitominen vain palkkatyöhön on nykyisessä tilanteessa väärä ratkaisu. Palkkatyötä ei tule riittämään kaikille eivätkä kaikki siihen kykene. Joukossa on edelleen vammaisia ja sairaita. Eivät he poistu kannustamalla. Heitä kohtaan ratkaisu on kaikkein epäoikeudenmukaisin.

Tässä on hyvin periaatteellinen ero Lipposen hallituksen ja keskustan linjan välillä. Keskusta lähtee siitä, että jokainen on perustoimeentuloturvaan oikeutettu sairauden, vanhuuden, työttömyyden ja opiskelun aikana. Niukkuuden aikana on varjeltava perusturvaa ja pienimpiä etuuksia eikä aloitettava säästämistä niistä.

Lopuksi vielä totean, että lakiesityksen perustelut ovat esimerkiksi huippuun asti viedystä korporativismista. Asian valmistelun yhteydessä on kuultu teollisuuden ja työnantajien keskusliittoa, palvelutyönantajia, Akavaa, SAK:ta jnp. Sanoisin, että tässä ovat kyllä pukit olleet kaalimaan vartijoina. Varmasti kaikki järjestöt ovat lämpimästi kannattaneet sairausvakuutuksen rajaimista vain palkkatyössä oleville. Miksi ei Suomen Ylioppilaskuntien Liittoa tai varusmiehiä tai kotiaiteja tai vammaisten järjestöjä ole kuultu? Arvaan kyllä syyn ilman vastaustakin: säästöt on kaikki kohdistettu työmarkkinajärjestöjen pelossa perusturvaan ja nuoriin.

Muistan, että sosialidemokraatit esittelivät ennen vaaleja sosiaalipoliittisena tavoitteenaan uuden kansalaisturvan käsitteen. Ilmeisesti kansalaisia ovat tämän kansalaisturvan mukaan lähinnä työmarkkinajärjestöjen jäsenet ja jo vakituudessa työssä olevat. Muiden sosiaaliturvaan voidaan puuttua. Muistan myös erittäin hyvin, kuinka hallituksen ministerit sanoivat keväällä,

että he metsästävät säästöissä hyvinvointivaltion rönsyjä ja vapaamatkustajia. Nyt näitä rönsyjä ja vapaamatkustajia on löytynyt pilvin pimein. Kysyn teiltä, arvoisat hallituspuolueitten edustajat, ovatko todella opiskelijat, varusmiehet, kotiaidit, työttömät ja vaikeavammaiset se suomalaisen sosiaaliturvan sietämätön rasitus ja kannustavuuden riippakivi, joka nyt hallituksen toimilla on poistettava.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tällä kertaa aloitan vastaukseni säättämisyjärjestyksestä, että ehdin siitä sanoa sanottavani.

Näissä puheenvuoroissa, joita täällä keskustan ja kommunistien toimesta pidetään, annetaan se virheellinen kuva, että olisi Suomen perustuslain vastaista, että sellaisille henkilöille, joilla sairausajalta ei ole toimeentulon vähentymistä tai menetystä, ei tällaista toimeentulon vähentymistä myöskään korvata. Tämä on väärä käsitys meidän perustuslaistamme. Varmemmaksi vakuudeksi haluan myös viitata perustuslakivaliokunnan mietintöön n:o 25/1994 valtiopäivät, jossa perustusoukeusuudistus siis säädettiin. Mietinnössä — ja näitä ed. Hyssälä ei täältä lukenut — sanotaan muun muassa seuraavaa: ”Siten perustuslaki asettaisi lainsäätäjälle velvoitteen taata jokaiselle perustoimeentuloturvaan tarvitsevalle...” — paino sanalla tarvitsevalle — ”... subjektiivisen oikeuden tällaiseen laissa säädettyyn julkisen vallan järjestämään turvaan. Turva olisi yhteydessä säännöksessä luetteluihin sosiaalisiin riskitilanteisiin ja lailla kulloinkin annettaviin säännöksiin saamisedellytyksistä ja tarveharkinnasta...” — siis: ja tarveharkinnasta — ”... sekä menettelyn muodosta”.

Tarveharkintaa on muun muassa se, että henkilöllä, joka ei menetä penniäkään tulojaan sairastumisensa myötä, ei tietenkään synny tarvetta näiden tulojen, joita hän ei menetä, korvaamiseen veronmaksajien rahoilla. Toivon, että perustuslakivaliokunta kykenee vastustamaan houkutusta ja kiusausta lähteä poliittiseen tulkintaan ja toteaa, että tämä laki on täysin sopu-soinnussa meidän perustuslakiemme kanssa.

Mitä tulee sitten siihen, ettekö sosiaaliturva kuuluisi kotiaideille ja muille, totta kai heille kuuluu sosiaaliturva. Eihän siitä ole kyse. Kyse on tässä laissa siitä, kuuluuko heille korvata sellaisia tuloja, joita he eivät menetä.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aulan hyvin valmisteltu

puheenvuoro osoitti, että hallituksen kalsea käsi tässäkin asiassa kohdentuu väestöryhmiin, kansalasiin, joilla on selkeästi yksi yhteinen nimittäjä. He ovat kansalaisia, jotka ovat yhteiskunnan heikompiosaisimpia joko tulojensa pohjalta tai sitten muista elämäntilanteistaan johtuvista syistä. Näitä hallitus tällä esityksellään kohtelee kaltoin käsin, eivätkä nämä kansalaiset totisesti ole mitään vapaamatkustajia tai sellaisia sosiaaliturvajärjestelmän väärinkäyttäjiä, jotka sairauspäivärahaa saaden olisivat ammentamassa itselleen sellaisia aineellisia etuja, jotka näille kansalaisille eivät kuuluisi.

Erityisesti ed. Zyskoviczia tuntuvat kiinnostavan kotiäidit, perheenäidit. Minä kysyn, miten on sellaisen äidin kohta, joka esimerkiksi on ollut kotihoidon tuella, kotihoidon tuki on loppunut eikä ihminen ole päässyt vielä työelämään. Miten tällaisen äidin kanssa käy? (Ed. Zyskovicz: Millä hän elää terveenä ollessaan?) Tai keitä ylipäänsä ovat nämä kotiäidit? Ovatko he niitä rinteessä laskettelevia rouvia vai ovatko he kotona kotityötä tekeviä ihmisiä? Rinteessä laskettelevilta rouvilta ei todellakaan viedä tässä mitään pois, mutta kun sellainen kotiäiti, joka on tehnyt kotinsa hyväksi työtä, sairastuu, ei hän pysty silloin tuota työpanosta perheen kokonaistilanteen hyväksi tekemään. Tästä syystä on perusteltua ja paikallaan, että alin sairauspäiväraha kohtaantuu edelleenkin tämän tyyppiin kansalasiin.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Zyskovicz itse syyllistyi vastauspuheenvuorossaan perustuslakivaliokunnan mietinnön valikoivaan lukemiseen. Tämän saman kappaleen lopussa, jota hän alkoi lukea, todetaan, että ”2 momentissa mainitussa tilanteessa, esimerkiksi sairaustilanteessa, yksilön perustoimeentuloturvajärjestelmä ei voi muodostua 1 momentin mukaisesta viimesijaisesta turvasta eli kuntien toimeentulotuesta”. Kuitenkin hallitus tämän lakiesityksen perusteluissa toteaa, että sairausajan kustannukset voidaan sitten kuitata kuntien toimeentulotukiluukulta, jos ei ole oikeutettu ansioperusteiseen tukeen. Tähän halusin kiinnittää huomiota, että mielestäni hallitus ei ole perehtynyt perusoikeusuudistuksen esitöihin, jotta olisi ollut looginen omassa sääätämisyjärjestelyhdotuksessaan.

Haluan vielä korostaa sitä, että tämä esitys tulee luomaan, vaikka se voi vähän säästää, koko ajan uusia väliinpuotoajaryhmiä, joiden tilanteen korjaamiseksi pienillä muutoksilla toisiin lain-

säädäntöihin joudutaan yhä vain sekavampaan sosiaaliturvan viidakkoon.

Toinen varapuhemies: Huomautan tässä yhteydessä edustajille, että olemme lähettämässä valiokuntaan nyt käsiteltävänä olevaa asiaa ja tämä on kolmas kerta, kun edustajilla on tilaisuus lausua mielensä lähete keskustelun yhteydessä. Myönnän vastauspuheenvuoroja käytettyihin puheenvuoroihin, kun niitä pyydetään puheenvuoron kestäessä tai välittömästi sen päätyttyä.

Ed. T i u s a n e n : Herra puhemies! Hyvät kuulijat! Hallitus esittää sairauspäivärahan vähimmäismäärästä luopumista. Esityksen mukaan päivärahan saamisen ehtona olisi vähintään 5 000 markan vähimmäisvuositulo. Esityksen perusteluna on käytetty nk. kannustinloukuja. Tässä, siis vähimmäispäivärahassa, on nähty sellainen.

Hallitus kertoo työnteon kannattavuuden tukemisen olevan toiminnan päämääränä. Sinänsä päämäärä voidaan todeta oikeaksi. Sitä vastoin nyt tehtyyn hallituksen esitykseen on esitettävä joitakin varsin kriittisiä huomioita.

Esitys lähtee siitä, että sosiaaliturva vastaisi entistä enemmän todellista ansion ja tulon menetystä. Tässä kohdin esityksessä viitataan kotiäitien tilanteeseen ja todetaan heidän ”tietoisesti valinneen elämäntilanteensa jäädessään työmarkkinoiden ulkopuolelle”.

Vuoden 94 aikana sairauspäivärahaa sai 283 200 henkilöä, päivärahopäiviä oli 12 408 000 ja näistä peruspäivärahopäiviä oli 7 prosenttia. Vähimmäispäivärahan saajia oli 14 000 vuonna 94 ja näistä, jos katsotaan tätä uudistusta ja siihen liittyviä erilaisia rajauksia, se kohdentuisi 13 100 kansalaiseen vuodessa. Mistä henkilöistä tämä joukko koostuu?

Jos hallituksen esitys hyväksyttäisiin, loppuvia päivärahoja olisi yhteensä noin 650 000. Niiden menot olisivat olleet noin 47 miljoonaa markkaa, eli ns. säästö olisi sitä luokkaa. Suurin ikäluokka, joka päivärahaa on saanut, on 40—59-vuotiaat ja heitä on 52 prosenttia. Koodatun ammattitiedon mukaan ammatissa toimineita olisi tästä ryhmästä 57 prosenttia. Palkansaajia heistä on 27 prosenttia. Itsenäisiä yrittäjiä, ammatinharjoittajia tai yrittäjäperheen jäseniä on 28 prosenttia. Paljon puhuttuja perheenemäntiä on vain 7 prosenttia päivärahan saajista. Ryhmässä muut, ammatissa toimimattomat, opiskelijat ja varusmiehet, on yksilöiden 3 100 ihmistä,

kun kokonaisuus oli mainitsemani 13 100. Kyse ei siis ole mistään perheenmäntien järjestelmästä. Tässä keskustelu on ollut hieman vika-poluilla.

Edelleen kuntoutuksesta, joka liittyy lakiesitykseen. Lakiesityksessä todetaan, ettei 16 vuotta täyttäneille kuntoutettaville saa antaa avokuntoutusjaksoja tai laituskuntoutusta yli asetuksella säädettyä enimmäismäärän. Perusteluna on jatkuva kustannusten kasvun hillitseminen.

Mielestäni tässä on sellainen kohta lakiesitystä, mihin on pakko puuttua ja pakko sitä käsitellä. Kysymys ei ole politiikasta, eikä siitä, onko tällaisen tarkastelun takana kokoomuslainen, keskustalainen, vasemmistolainen vai jokin muu ideologia. Asiaa ei voi ideologisoida. Ihmiset, joita asia koskee, ovat neliraajahalvausta potevia, lihassurkastumissairautta potevia, ALS-tautia potevia, monivammaisia tapaturmien jälkityöläisiä jne. On aivan sama, onko kysymyksessä kokoomuslaisen, keskustalaisen tai, kuten ed. Zyskowitz sanoi, kommunistin kärsimä sairaus. Aivan samalla tavalla he tarvitsevat nimenomaan kuntoutusta.

Esityksessä lähdetään siitä, että 16-vuotiaiden laituskuntoutusjaksojen enimmäismäärä olisi yksi kerta kalenterivuodessa ja terapiakertojen enimmäismäärä 30 fysioterapiakertaa kalenterivuodessa, mukaan lukien ns. liittämissä terapiat. Näin ollen on aivan selvää lääketieteellisesti asiaa tarkastellen — ja olen aivan varma, että asiaan ei vaikuta näiden lääkäreiden ideologia, poliittinen kanta tai äänestämiskäyttäytyminen, jotka tätä mahdollisesti tarkastelisivat, tai ammattilaisten, fysioterapeuttien jne., — että vastausta ei voi jakaa jollakin tavalla erilaisiin ryhmiin.

On vain yksi vastaus: Meillä on toki valtaisa joukko sairastavia, kroonisesti sairastavia potilaita, jotka tarvitsevat enemmän kuntoutusta, kuin mitä tähän hallituksen esitykseen n:o 124 on kirjoitettu. Asiaa ei voi, viittaaan kollega Zyskowitziin, joka nyt ei ole tässä piirissä, hänen tavallaan ideologisoida. Kysymys ei ole poliittisesta asiasta. Kysymys on selvästä käytännön, potilaiden, ihmisten, Suomen kansalaisten, hoitoon liittyvästä asiasta. Mielestäni tämä on voimakkaasti sellainen asia, joka surukseni on pakko hallituksen esityksestä nyt havaita. Mutta toisaalta ilokseni uskoisin, että vastuunalainen sosiaali- ja terveysvaliokunta asiaa pystyy käsittelemään ja tekemään esityksen, joka ottaisi käytännön vaatimukset huomioon ja muuttaisi ennen muuta kuntoutuksen osalta esitystä.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! En oikein ymmärtänyt ed. Tiusasen viittausta kuntoutusasiakkaiden valinnan politisoimiseen. Mutta siinä ed. Tiusanen on tyystin oikeassa, että kohta lääkinnällisestä kuntoutuksesta, 3 §, enimmäismäärän asettaminen, on hyvin kyseenalainen, koska voitaneen katsoa, että kuntoutusmäärien katon asettamisella saatetaan aiheuttaa todennäköisesti suurempiakin kustannuksia, kun ihmisten toimintakyky ja itseselviämiskyky kotiolosuhteissa heikentyy oleellisesti ja seurauksena on mahdollisesti laitoshoido, joka on aina epäinhimillisempää sekä huomattavasti kalliimpaa.

Sen sijaan peräänkuuluttaisinkin Kansaneläkelaitokselta enemmänkin tehokkuutta muun muassa etsimällä säästöjä siinä, että Kelan hyväksymä kuntoutuslaitosten hoitopäiväkustannusten haarukka saamieni tietojen mukaan saattaa vaihdella hyvinkin suuresti. Kustannushaarukka saattaa vaihdella 100 markasta 450 markkaan. Siinä olisi minusta säästöjen etsimispaikka tehokkuutta peräänkuuluttamalla.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! En ole pyrkinyt keskustelua sillä tavoin ideologisomaan kuin ed. Tiusanen antoi ymmärtää. Päinvastoin suhtautumiseni esimerkiksi sairauspäivärahan poistamiseen niiltä, joilla ei ole tarvetta menetettyjen tulojen korvaamiseen, on hyvin käytännöllinen. Lähdin siitä, että veronmaksajien varoja pitää kaikin tavoin pyrkiä huolella varjelemaan ja säästämään eikä niitä pidä käyttää esimerkiksi sellaisen tulojen korvaamiseen, joita tuloja ei asianomainen ole lainkaan menettänyt.

Kun ed. Pekkarinen esimerkiksi aikaisemmin kysyi, millä kotiäiti elää sairaana ollessaan, niin minun on pakko kysyä, millä tällainen kotiäiti elää terveenä ollessaan. Ed. Pekkarinen, hän elää sairaana ollessaan aivan sillä samalla toimeentulolla kuin hän elää terveenä ollessaan, on se sitten hänen omat säästönsä tai se, että puoliso käyttäen omasta, että puoliso elättää kotiin jääneen puolison. En voi kuvitella sellaista tilannetta, että tällainen puoliso, joka käy töissä ja elättää kotona olevan puolison, puolison sairastuessa sanoisi, että nyt kun sinä olet sairas, en minä enää sinua elätä, nyt minä lopetan sinulle maksamani elatuksen ja saat tulla toimeen jollakin muulla. Toisin sanoen vastaus ed. Pekkariselle on se, että kotiäiti elää sairastuessaan ihan niillä samoilla tuloilla kuin hän elää terveenäkin ollessaan.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella haluan edelleen painottaa nimenomaan kuntoutuksen kohdalla, että ei riitä vastaukseksi, kun tätä kritisoidaan, se, että on keskustan tai jonkun muun tahon poliittinen afääri tähän asiaan huomion kiinnittäminen, koska, niin kuin kollega totesi, jos potilaita tämän mukaan kuntoutetaan, niin se ensinnäkin on potilaan kohdalla paljon huonompitulokselista emmekä pääse siihen päämäärään, hänen kuntouttamiseensa. Toisaalta se kertaantuu suurempina kuluina yhteiskunnalle. Eli kaksin verroin huonompi ratkaisu tämä on kuin nykyratkaisu, joka vaatii myös kehittämistä.

Puhetta ryhtyy johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Puutun käsitteillä olevaan lakiehdotukseen vain yhdestä näkökulmasta. Sairausvakuutuksen päivärahan vähimmäismäärästä luopumista perustellaan johdantokappaleessa työn kannustavuuden edistämällä ja kannustinloukkujen estämisellä. Samoin halutaan vahvistaa vakuutusperiaatetta, sairausvakuutuksen yhteyttä työtuloihin, joista sosiaaliturvamaksut on maksettu.

Nähdäkseni sairausvakuutuksen päivärahan poisto esimerkiksi kotonaan lapsia hoitavalta vanhemmalta ei käytännössä millään lailla paranna työn kannustavuuden periaatetta. Ainoa mahdollinen kannustin voisi olla se, että kotiäiti tai -isä toteaisi etujensa jatkuvasti heikentyessä tarpeen hakeutua työnhakijaksi. Jos nykyiseen sairauspäiväraahajärjestelmään kannustinloukkuja ylipäänsä sisältyy, niin kokemukseni mukaan ne ovat mieluummin työtulojen perusteella laskettavien suurempien päivärahaetuuksien kohdalla. Kannustinloukuthan yleensäkin painottuvat ansiosidonnaisen sosiaaliturvaan, esimerkiksi suuriin ansiosidonnaisiin työttömyyspäivärahoihin, mikä voi tehdä joskus työnteon kannattamattomaksi. Tuloloukkuhan tarkoittaa päällekkäisiä etuuksia, jotka supistuvat ansiotulojen kohotessa.

Valitettavasti työterveyslääkärinä olen joutunut todistamaan tapauksia, joissa hyväntahtoinen sairauspäiväraha ei ole kannustanut työntekoon vaan sairauslomalle. Sen sijaan en ole urani aikana koskaan tavannut ed. Kaarilahden esimerkiksi, kotiäitiä, joka olisi yrittänyt väärin perustein saada itselleen tätä etuutta. En myöskään usko,

että tämän etuuden olemassaolo on vaikuttanut monenkaan ratkaisuun jäädä kotiin hoitamaan omia lapsiaan. Sairaudet tulevat ihmiselle yllättävästi. Harvat osaavat niihin ennakoita varautua.

Nykyisen lain hyvänä puolena voidaan pitää sitä, että siinä rinnastetaan kotiäitien ja -isien palkaton työ muuhun yhteiskunnallisesti arvokkaaseen työhön. Sen sijaan lakiesityksen perustelujen henki kuvaa hyvin hallituksen tylyä sanomaa kotivanhemmille. Kun muiden asianomaisten, kuten opiskelijoiden, varusmiesten sekä omais- ja perhehoitajien, mahdollisuutta järjestää toimeentulonsa sairauden aikana edes yrittään jollakin lailla asiallisesti kuvata, kotiäideistä todetaan vain lakonisesti: Kotiäidit ovat tietoisesti valinneet elämäntilanteensa jäädessään työmarkkinoiden ulkopuolelle. Mielestäni tämä lause tässä asiayhteydessä on miltei loukkaava. Ei tietoinen valinta hoitaa kotona omat lapsensa ole oikeutus tulla kohdelluksi miten tahansa. Tämä lause on myös erittäin paljastava. Onko suuntaa yhteiskunta, jossa pidetään huolta vain niistä, jotka muutenkin jo ovat etuoikeutettuja? Haluamme antaa perusturvan tulottomillekin vai ainoastaan niille, joilla jo on tuloja? Tämä on suuri periaatteellinen kysymys kansalaisten perusturvaa kehitettäessä.

Lakiesityksen perusteluna todetaan ja puhutaan siitä, mistä on paljon jo keskusteltu, että järjestelmän kannalta ei voida pitää tarkoituksenmukaisena sitä, että henkilön asema suhteessa hänen aikaisempaan tilanteeseensa paranee sairastumisen johdosta.

Työtään tekevän kotiäidin asema ei taatusti parane sairastumisen johdosta. Sairauspäivärahan saamisen ehtona on lääkärintodistus, jossa arvioidaan henkilön kyky tehdä työtään, myös kotityötä sairautensa vuoksi. Ei sellaisesta sairaudesta kirjoiteta sairauslomaa, jolla ei ole oleellista vaikutusta henkilön kykyyn selviytyä työstään. Sairausloman tarve nimittäin arvioidaan ihmisen päivittäisten työtehtävien vaatimuksen perusteella. Jos kotirouva pääasiallisesti viettää aikaansa laskettelurinteessä tai kahvikutsuilla, ei hänelle mielestäni lääkäri voi sairauslomatodistusta kirjoittaa edes esimerkiksi rannemurtuman vuoksi. Työtä tekemättömät kotirouvat tai kotivihtorit ovat varmasti marginaaliryhmä. Itse en henkilökohtaisesti edes tunne ketään sellaista.

Hoivatyötä tekevän kotiäidin asema ei siis parane nykyisen päiväraahajärjestelmän peruspäivärahan ansiosta. Jotta hän on oikeutettu sai-

rauspäivärahaan, sairauden on täytynyt kestää yli yhdeksän arkipäivää ja se on samalla luonteeltaan sellaista, että hän on kykenemätön hoitamaan lapsiaan. Tavalliset kulkutaudit eivät siis johda sairausajan päivärahakorvauksiin, kuten palkkatyössä olevien ihmisten kohdalla tapahtuu. Kotivanhemman sairastuessa päivärahaan oikeuttavalla tavalla perheessä joudutaan tekemään rahaa vaativia järjestelyjä. Joskus työssä käyvä vanhempi joutuu ottamaan palkatonta virkavapaata, joskus voidaan kenties palkata kotiin hoitaja tai saada kunnan sosiaalitoimesta kotiapua, mistä siitäkin peritään omat maksunsa. Ei siis ole kysymys siitä, ettei aviopuoliso edelleenkin elättäisi puolisoaan, vaan siitä, että sairastunut kotivanhempi ei enää kykene tekemään sairautensa vuoksi rahan arvoista työtään. Tällainen työpanoksen menetyksensä edelleenkin voida rinnastaa menetettyyn työtuloon, kuten se nykyisessä laissa tulkitaan.

Ihmeteltiin myös sitä, miten suomalaisen lainsäädäntöön on joskus tullut tällainen erikoinen kotiäitien sairauspäiväraha järjestelmä. On todettava ja painotettava sitä, että suomalaiselle sosiaaliturvajärjestelmälle on ylipäänsäkin ominaista se, että useimmat etuudet ovat yksilöllisiä eivätkä perhesidonnaisia. Monissa muissa EU-maissa sosiaaliturvan perusta taas ei ole kansalaisuus vaan työsuhde. Työntekijä kuuluu työskentelymaan sosiaaliturvan piiriin, ja hänen perheenjäsenensä kuuluvat samaan järjestelmään, eli tyypillisessä keskieurooppalaisessa järjestelmässä kotiäidin sairausajan sosiaaliturva rakentuu työsuhteessa olevan puolison vakuutusjärjestelmän kautta. Suomessa ei siis tällaista järjestelmää ole, joten suomalaiset kotiäidit tai -isät ovat jäämässä mahdollisen sairauden sattuessa eurooppalaisittain varsin turvattomaan asemaan.

Luulen, että hallitus ei ole oivaltanut kodeissa tehtävän yhteiskunnalle taloudellisesti varsin edullisen mutta lasten kannalta hyvin arvokkaan hoivatyön merkitystä. Alle kouluikäisiä lapsiaan hoitavat vanhemmat ovat erinomainen esimerkki hallitusohjelmassa luvusta työnvuorottelujärjestelmästä. Ei ole mitään järkeä kannustaa lastensa hoidon valinnoita ihmisiä työnhakuun kodin ulkopuolelle, mikä useimmiten merkitsee vain työttömyyden lisääntymistä.

Kotiäidit ovat älykkäitä ihmisiä ja ymmärtävät, mihin hallitus niin tällä toimenpiteellä kuin kotihoidon tuen leikkauksella tähtää. On kannattavampaa ilmoittautua työttömäksi, jolloin voi saada työttömyyskorvausta ja pääsee nauttimaan myös sairausajan korvauksista. Subjektii-

visen päivähoito-oikeuden astuessa voimaan vuoden alusta lapset taas kannattaa ilmoittaa päiväkotijonoihin varsinkin maksuttomaan päivähoitoon oikeutettujen kohdalla, jolloin voidaan säästää edes ruokamenoissa. Työttömien määrä lisääntyy ja valtiontalouden menot kasvavat. Tällaista viestiä olen saanut kotiäideiltä aika paljon viime päivinä.

Arvoisa puhemies! Lakiesitys nostaa esiin varsin periaatteellisen tulevaisuuden kysymyksen. Onko vähimmäisturva sellainen, joka erikseen ansaitaan ansiotyöllä, vai kuuluuko se jokaiselle kansalaiselle? Onko työmarkkinoiden ulkopuolelle jääminen perustelu sinänsä vähimmäisturvan poistoon sairauden sattuessa? Mielestäni vähimmäisturva tulisi ulottaa kaikille kansalaisille ja tarvittavat leikkaukset kohdistaa mieluummin työtuloista riippuvaan ansiosidonnaiseen etuuteen. Tällä toimenpiteellä saattaisi olla enemmänkin merkitystä myös työnteon kannattavuuden kannalta. Vetoan hallitusohjelmaan, jossa luvattiin toteuttaa sosiaalisten tulonsiirtojen suhteen tarvittavat toimenpiteet siten, että ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa. Ihmettelen sitä, miten tämä periaate toteutuu tämän lakiehdotuksen kohdalla.

Ed. Zyskowitz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Räsänen hyvin kauniisti perusteli vastustustaan hallituksen esitykselle. Haluan kuitenkin todeta pari asiaa.

Ensinnäkään, toisin kuin hän on ymmärtänyt, ei ole lainkaan kyse siitä, miten arvostetaan kotiäitien työtä, tai siitä arvostuksesta, joka siihen kohdistuu tai on kohdistumatta. Henkilökohtaisesti arvostan hyvin korkealle kotiäitien työtä. Esimerkiksi oma vaimoni jäi virkavapaalle hoitamaan lapsia, kun he olivat pieniä. Mielestäni se oli hyvin arvokasta työtä, ja olin omalta osaltani totta kai myös taloudellisesti valmis siitä maksamaan siinä mielessä, että tällöin toisen puolison tulot jäivät perheeseen tulematta. Mutta ed. Räsänenkin puheenvuoron jälkeen kiistämättömiksi tosiasioiksi jää pari seikkaa.

Ensinnäkin nykyinen laki, jota ed. Räsänen puolustaa, merkitsee sitä, että tällaiselle kotiäidille hänen sairastuessaan korvataan hänen ansionsa menetys, vaikka hänellä ei ole mitään ansioiden menetystä. Hänen toimeentulonsa on aivan samalla tasolla ja hänen ansionsa aivan samalla tasolla kuin hänen terveenä ollessaan, jos esimerkiksi se perustuu puolison elatukseen.

Jos sitten lähdetään siitä, joka on tällainen toisenlainen näkökulma, jota ystävät keskustas-

sakin ovat kannattaneet, että kotiäideille päiväraha ei olekaan ansion menetystä vaan se on kulujen korvaamista, siis sairastumisesta tulevien ylimääräisten kulujen korvaamista, herää kysymys siitä, minkä takia vain kotiäideille, varusmiehille ja opiskelijoille korvataan sairastumisesta aiheutuvat kulut. Ei kenellekään muulle korvata. Jos esimerkiksi pienituloisen palkansaaja jää sairauslomalle, ei hänelle korvata sairastumisesta aiheutuvia kuluja. Päinvastoin hänelle korvataan poistunut elanto eikä sitäkään täysimääräisesti.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

E d. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin oikaista ed. Räsästä. En ole väittänyt vastauspuheenvuorossani aiemmin, että sairauspäivärahaa olisi myönnetty missään tapauksessa väärin perustein, enkä tohdi arvioida tai kyseenalaistaa lääkärin ammattitaitoa heidän myöntäessään sairauslomaa, vaan toin esille, että ajatusmalli, jossa sairastuessa tulot kasvavat, on outo, koska minusta se ei kannusta huolehtimaan itsestään. Käytin sanontaa, että se kannustaa sairastamaan.

E d. R y h ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsänen totesi, että hän ei uransa aikana ole havainnut tällaisia epäkohtia, joihin on useaan otteeseen viitattu. Minä olen 23 vuoden aikana tehnyt varmasti kymmeniätuhansia päivärahopäätöksiä, ja tämän kokemuksen perusteella voin myös sanoa, että minimipäivärahatapauksissa ei ole esiintynyt tällaisia väitetyjä epäkohtia. Jos näitä epäkohtia on olemassa, ne ovat jossakin muualla.

E d. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minulla on harmaa muistikuva siitä, että kun minimipäivärahaa ja siihen liittyviä lakeja aikoinaan tehtiin, siellä on selkeästi puhuttu jopa siitä epämääräisestä perusteesta, että tällaisen sairauden yhteydessä aiheutuu tietynlaisia kustannuksia, jotka eivät ole sellaisinaan määriteltävissä. Mutta se on toinen asia.

Mutta ed. Zyskovicz kiersi nytkin ed. Räsänen erinomaisen puheenvuoron keskeisen kohdan, jossa ed. Räsänen nimenomaan mainitsi sen, että sairauden kautta tällainen henkilö on estynyt toteuttamasta toimenkuvaansa, puhutaan nyt toimenkuvasta, kotona kuuluvia tehtäviä, ja tämä on kysymys. Tämä on korvaus näistä

asioista, sairauden aiheuttamasta estymisestä kotona hänelle kuuluvien tehtävien suorittamisesta, myös siihen liittyvien kustannusten osalta. Tietysti aiheutuu kustannuksia. Mutta keskeinen ongelma on juuri tämä. Hän estyy toteuttamasta niitä tehtäviä, jotka hänelle kuuluvat. Sairauspäiväraha on korvausta hänelle siitä. Ed. Zyskovicz kiersi asian taas, ja ed. Räsänen puheenvuoro oli todella erinomainen. Olisi pitänyt ed. Zyskoviczin pitää vähän korvansa auki ja kuunnella.

E d. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskoviczille vastaisin, että puheenvuorossani en puhunut mitään siitä, että lääkkeiden, lääkärissäkäyntien tai sairaalahoitojaksojen lisäkustannuksia sairauspäivärahalla korvattaisiin. Itse asiassa olen täysin samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että ei sairauspäivärahalla niitä ole tarkoitukseen korvata. Sen sijaan haluan painottaa sitä, että kotiäidin työpanoksen menetys nykyisessä laissa rinnastetaan työtuolojen menetykseen, ja tällä viittasin siihen, että kotiäidin tekemää työtä ei arvosteta hallituksen esityksessä.

E d. P e k k a r i n e n: Arvoisa puhemies! Kaikki mahdollinen kutakuinkin asian tiimoilta on sanottu. Varsinkin kun näen ed. Zyskoviczin poistuvan, motiivi enää aikaani käyttää ei ole kovin suuri. Siitä huolimatta muutama sana aihepiiristä.

Yhdyn siihen, että ed. Räsänen puheenvuoro nimenomaan ajatellen niitä väitteitä, mitä ed. Zyskoviczin puolelta on tässä keskustelussa esitetty, oli tavattoman hyvä ja analyttinen. Keitä ovat ne kotiäidit, joista ed. Zyskovicz oikein puhuu? Minäkin uskon, että he ovat valtaosaltaan sellaisia kotiäitejä, jotka perheen eri syistä rakentuvan kokonaistilanteen vuoksi ovat perhepiirissä päättäneet, että äiti, useimmiten äiti, joskus isäkin, on jäänyt kotiin tekemään kotityötä, joka monelta osalta on vastannut jonkun toisen äidin ansiotyössä tekemää työpanosta. Työn raskauden ja muiden vaativuustekijöiden osalta monesti varmasti kotityö onkin työtä, joka ansaitsee hyvinkin mainitsemani luonnehdinnan.

Perheen kokonaistoimeentulon ja kokonaisyhyvinvoinnin kannalta sillä, että esimerkiksi äiti on tehnyt kotityötä tällä tavalla, on varmasti ollut merkitystä ja yhteiskunta on tunnustanut tämän tosiseikan. Se on tunnustanut tämän tosiseikan muun muassa sillä, että se sairaus- ja äitiyspäiväraahajärjestelmän kautta on ollut tuke-

massa tällaisen perheen aineellista elämäntilannetta siinä tilanteessa, jos tällainen äiti on esimerkiksi sairastunut. Näin nykyinen lainsäädäntö toimii ja sen yhteiskuntamoraalinen perusta näiltä osin on mielestäni erittäin vahva. On perusteltua tuossa tilanteessa, jos äiti sairastuu ja hänen työpanoksensa häipyä perheen kokonaishyvinvoinnista, että sairausvakuutusjärjestelmä tulee kuvaan mukaan ja täyttää ainakin osan siitä aukosta, mikä näin perheen aineelliseen kokonaishyvinvointiin muodostuu.

Ed. Zyskowicz sanoo, että on vapaamatkustajia ja on kannustinloukkuja. Niitä varmasti on meidän sosiaaliturvajärjestelmässämme. Mutta on kai ilman muuta selvää ja toivon, että viimeisetkin epäilijät vähitellen alkavat sen uskoa, etteivät tällaiset perheenäidit, jos nyt heistä vielä tässä puhutaan, tai oikeastaan muutkaan tässä menetyksen kohteeksi joutuvat ole mitään vapaamatkustajia tai kannustinloukussa olevia, sillä tavalla kannustinloukussa olevia, että yhdeksän karenssipäivän jälkeen alimmalle sairauspäivärahalle jääminen olisi niin kannattavaa, että se estäisi työn hakemisen ja tosissaan työhön menemisen yrittämisen. Taatusti mistään kannustinloukussa olevista tai vapaamatkustajista, tämän tyyppisistä epiteeteistä ei voida puhua niiden kansalaisten kohdalla, jotka nyt joutuvat näiden hallituksen säästötoimien kohteeksi.

Kotiäitien lisäksi tässä on paljon puhuttu myös opiskelijoista. Oman poikani kanssa, joka on muuttanut äskettäin kotoa pois ja joka opiskelee, tästä teemasta myös keskusteltiin. Hän saa opintorahaa. Lisäksi hän on ottanut jo viime vuonna ja on ottanut myös tälle vuodelle opintolainaa. Opintorahaa ja opintolainaa on hänen tapauksessaan otettu sitä varten, että niiden varojen turvin hän opiskelee ja hankkii itselleen sellaista henkistä pääomaa, joka myöhemmässä elämänvarressa kenties antaa edellytykset hänelle myös aineellisen pääoman, aineellisen hyvinvoinnin hankintaan. Nämä kulut, joihin opintorahaa ja opintolainaa tarvitaan, pääsääntöisesti pysyvät samansuuruisina myös silloin, jos hän sairastuu. Kulut hänelle edelleenkin syntyvät, mutta henkisen pääoman hankinta keskeytyy siksi ajaksi, jolloin hän sairastuu.

Kun näin on, on mielestäni myös perusteltua se seikka, että opiskelijan, silloin kun hän sairastuu eikä voi opintolainalla tai -rahalla sitä henkistä pääomaa kartuttaa, on sairastuttuaan oltava oikeutettu siihen alimpaan sairauspäivärahaan, mihin hän tähänkin saakka on ollut.

Poikani logiikka tässä asiassa oli vähintään yhtä johdonmukaista kuin isänsä. Olimme täysin yksituumaisia, niin kuin pohjimmiltaan uskon jokaisen tässä asiassa vakavasti tätä asetelmaa pohtivan olevan samaa mieltä siitä, että esimerkiksi opiskelijan kohdalla äsken kertomani esimerkki todella on niin kuin sen tuossa kerroin.

Mitä lopuksi tulee koko esityksen säätämistä järjestykseen, minusta on tässä tarpeetonta yrittää sanoa, että perustuslakivaliokunnan pitää menetellä noin tai näin. En yritäkään sanoa sillä tavalla, koska perustuslakivaliokunnan tehtävänä on arvioida asian juridinen puoli. Sellaisen poliittisen arvion heittäminen tässä, että pitää tehdä noin tai näin, on tietysti arveluttavaa, enkä sitä yritäkään tehdä. Mutta poliittikona, joita me kaikki kansanedustajat tässä talossa olemme, poliittisen arvion tekeminen, mikä ei ole painostusyritys perustuslakivaliokuntaa kohtaan, tästä asetelmasta on mielestäni aika helppoa.

Jos jossakin asiassa on kysymys kansalaisen perusturvan riistämisestä, kyllä kai tässä. Kyllä kai tässä sen opiskelijan kannalta, jota opiskelija-esimerkkiä äsken käytin, jos jokin hänelle on perusturvaa, jotka nyt ollaan pois ottamassa, eikö juuri alin sairauspäiväraha perusteilla ja syillä, joihin äsken viittasin? Tai aivan samalla tavalla se kotiäiti, josta aiemmin puhuttiin monessa puheenvuorossa täällä, kyllä kai myös hänen kohdallaan perusturvasta tietyllä tavalla on kysymys. Tämä on retoriikkaa sillä tavalla, että tuntojen tutkailu johtaa tämän tapaisiin johtopäätöksiin, mutta se on kuitenkin vain tuntojen tutkailua. Perustuslakivaliokunta, näin uskon, tekee asiassa valistuneen ja oikean päätöksen.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelussa tietenkin on kotiäitiverstausta käytetty paljon. Voisi tietysti todeta, että niilläkin vanhemmilla, äideillä tai isillä, jotka ovat työssä, kyllä heilläkin kotityöt on. Kun he sairastuvat, jäävät kotityöt tekemättä. Eivät he siitä saa korvausta, he saavat osan siitä ansiomenetyksestä korvausta. Siinä mielessä tämä argumentti on väärä.

Tietysti tässä on paljon muustakin kysymys. Ehkä ed. Pekkariselle ja monelle muullekin voisi todeta, että itse ajattelen, että jokainen ihminen on vastuussa omasta itsestään ja läheisimmistään. Haluan pitääkin vastuun sellaisena. En ajattele, että on jokin yhteiskunta, joka ottaa minulta sen vastuun niin, että jos minulla on

mikä hyvänsä vastoinkäyminen, minä voin joltain luukulta hakea apua. Jos me itse emme pärjää, jos todella tarvitsemme apua eikä meillä ole läheisiä, sitten sitä apua saadaan. Mutta epäilyttävä on sellainen ajatus, että yhteiskunnalla on vastuu, teemme me mitä hyvänsä, opiskelemme tai teemme mitä hyvänsä, yhteiskunnalla vastuu on, sieltä sitä mannaa meille tulee.

Täytyy muistaa, että jokainen penni, jonka joku saa, otetaan toisilta pois. Tänä päivänä se otetaan monta kertaa siltä, joka itse tarvitsisi paljon enemmän sitä rahaa kuin se, joka sen saa. Siinä mielessä tällainen sokeus on johtanut siihen, että puhutaan oikeastaan täysin väärillä olettamuksilla.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan käyttää ed. Pekkariselle vastauspuheenvuoron, koska voin yhtyä hänen käsitykseen nimenomaan opiskelijoiden sairauspäivärahan poistumisen osalta ja yhtä huolestuneena todeta, että ei ole oikeudenmukaista heidän kohdaltaan viimesijaiseksi perusturvaksi asettaa toimeentulotukea, jossa kunnat edellyttävät markkinakorkoisen lainan hakemista.

Mielestäni tässä esityksessä, kun puhutaan kotiäideistä — mieluummin käyttäisin myös koti-isää, koska tasa-arvo on voimassa — ei ole kysymys kotityön arvostamisesta, koska kuten ed. Pekkarinen viime kauden ministerinä hyvin tietää, jostain on leikattava. Ei näitä leikkauksia mielellään ole täällä yhtäkään tekemässä. Mielestäni olisin jakamassa uusia etuuksia ja laajentamassa, mutta kuten ed. Kuisma totesi, kaikki, mitä tässä talossa taloudellisessa tilanteessa teemme, otetaan joltain muulta pois. Mielestäni silloin tällainen, missä ei ole periaatteessa kotityön arvostamisesta kysymys, on priorisoinnissa asetettava etusijalle. Jos toisten toimeentulotaso nousee, minusta se ei ole oikeudenmukaista, kun me samanaikaisesti alennamme toisten ryhmien toimeentuloa.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Valitettavasti en ole pystynyt kuuntelemaan koko keskustelua, mutta arvaan, että ne tietyt tavanomaiset argumentit tässä asiassa ovat tulleet esille.

Opiskelijoiden osalta haluan minimipäiväraha-asiasta kertoa, mikä ajattelutapa on ollut tässä vaiheessa. Olemme kantaneet todella huolta siitä, miten opiskelijan sairastuessaan käy. Nyt tämä järjestelmä toimisi sillä tavalla, että kahden

kuukauden ajan opintotukea ei evätä sairastumisen sattuessa eli hän saa opintotuen. Jos sairaus jatkuu yli kaksi kuukautta ja pidemmästä sairaudesta on kysymys, on olemassa tietty kuntoutustukijärjestelmä. Jos on tietynlaisesta sairaudesta kysymys, voi päästä sen pariin. Mutta jos ei ole aikaisempaa tötötuloa eli ei ole oikeutta sairauspäivärahaan eikä tule mitään kuntoutustukea, silloin opiskelija on oikeutettu toimeentulotukeen. Hän menettää opiskelijastatusensa eli ei tarvita opintolainojen osoittamista tai osoittamattomuutta. Siis hänellä on silloin oikeus toimeentulotukeen. Se on lakiesityksessä todettu. Toisaalta opetusministeriössä valmistellaan opintotukilain uudistusta, jonka tarkoituksena on turvata se, että kun toivottavasti sairaudesta toipuja haluaa jatkaa opintojaan, niin opintotukioikeus jatkuu huolimatta välillä olleesta sairaudesta.

Yksi kommentti kotiäideistä. Täytyy miettiä, kuka on kotiäiti. Hän on henkilö, joka ei ilmoitautu olevansa työvoimana käytettävissä, eli hän on järjestänyt toimeentulonsa jollakin muulla tavalla. Tähän asti hän on sairastuessaan ruvennut saamaan sairausvakuutuksen päivärahaa. Tämän esityksen jälkeen, jos se hyväksytään, hän saa päivärahaa, jos hänellä on osoittaa aikaisempaa tötötuloa, mutta tässä lähdetään nyt siitä yleiseurooppalaisesta käytännöstä, että sairausvakuutuksen päivärahalta me korvaamme menetettyä ansiota. Kotiäidin tilanne on vapaaehtoisesti valittu. Jos hän olisi työvoimana käytettävissä, niin hän olisi saanut työttömyyskorvausta, työmarkkinatukea, joka taas oikeuttaa sairausvakuutuksen minimipäivärahaan. Tämä on tässä ajattelutapa, että me pyrimme siihen, että päivärahalta korvataan menetettyä ansiota. Asianmukaista ei ole maksaa etuutta sellaiselle, jolla ei sairastuessaan ole ansiotuloja.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin tämän vastauspuheenvuoron ed. Pekkarisen puheenvuoron johdosta, koska minusta hän käsittelee hyvin oikeanlaisesti opiskelijoiden opintorahan ja sairausvakuutuksen yhteenkytkemisestä aiheutuvaa sotkua. Hallituksen esityksessähän nuorten perusturvan taso ylipäätään aletaan kytkeä opintorahaan. Se on käsittelemätöntä, kun tiedetään, että silloin kun opintotukijärjestelmästä säädettiin, katsottiin siihen kuuluvan nimenomaan opintoraha ja opintolaina. Laina katsottiin opiskelijan investoinniksi tulevaisuuteen. Hän ikään kuin investoi itseensä ottaessaan lainaa. Tämä järjestelmä teh-

tiin tietoisena siitä, että opintoraha yksin ei riitä opiskelijan elämiseen.

Tästä johtuen näistä on säädetty perusoikeuslainsäädännössäkin eri pykälissä: perustoimeentulon turvasta 15 a §:ssä, opiskelun aikaisesta turvasta muistaakseni 13 §:ssä. Nyt hallitus kytkee nämä asiat yhteen, ja tästä koituvat ne ongelmat, jotka seuraavat kuntien toimeentulotukitulkinnaasta.

Vielä jää odottamaan, missä on se lakiesitys, jossa opiskelijoitten opintoraha-aikaa pidennetään. Perusteluissa sanotaan, että se tulee ehkä vuonna 97. Miten sitten takautuvasti tulkitaan vuoden 96 ja alkuvuoden 97 aikana sairastaneitten opiskelijoitten opintoraha- ja sairauspäiväraho-oikeuksia? Vähintäänkin, jos tällaiset kytkennät tehdään, opintorahan pitäisi olla muiden perusturvaetuuksien tasolla ja etenkin 20 vuoden ikärajan perustuva porrastus tulisi välittömästi purkaa.

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre sanoi, että kotityöhön jääminen on vapaaehtoisesti valittu. Se varmasti on useimmissa tapauksissa vapaaehtoisesti valittu ratkaisu. Sitä vapaaehtoisesti valittua ratkaisua jätetään tekemään kotityötä muun muassa kello 8—16 jonkun toisen äidin tai isän mentyä ansiotyöhön on tähän saakka yhteiskunta arvostanut sillä tavalla — se on ollut arvovallinta — että tällaisen henkilön sairastuessa hänelle on maksettu alinta sairauspäivärahaa. Nyt kotityötä ei enää tämän esityksen jälkeen arvosteta, ed. Kaarilahti, samalla tavalla, koska tämä tuki otetaan pois.

Mitä tulee opiskelijoihin, haluan vielä aiemmin sanomani lisäksi kiinnittää huomiota siihen, kun ministeri sanoi, että opintotukea ei kahteen kuukauteen evätä jnp., että jos on esimerkiksi sellainen nuori opiskelija, joka opiskelelukuun saakka sairastamaan useamman kerran, hänellehän käy tämän esityksen jälkeen sillä tavalla, että hän joutuu elämään sillä opintorahalla. Hän ei pysty pääomaansa kartuttamaan niiden aikojen kuluessa, jolloin hän opintorahaa tai opintolainaa kuluttaa. Kaiken lisäksi, jos minä nyt oikein muistan, opintoraha voidaan tällä hetkellä maksaa suurin piirtein 55 kuukauden ajan. Jos opiskelija neljän vuoden aikana sairastaa kunakin vuonna useamman kuukauden, niin miten käy? Aikanaan tervehdyttyään hän sitten enää ei opintorahaa saa, vaan lainalla joutuu opiskelemaan tilanteessa, jossa sairastaessaan on todennäköisesti joutu-

nut ottamaan jo silloin lainaa selviytyäkseen kustannuksista.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre ei ollut täällä paikalla, kun tämä pyhä konklaavi ed. Räsänen alustuksen pohjalta käsitykseni mukaan päätyi siihen, että minimipäiväraha kotiäidille hänen sairastuessaan on tietynlaista korvausta siitä, että hän menettää sen työpanoksen mahdollisuuden, mitä hän siihen saakka on kotona tehnyt. Toisaalta tästä aiheutuu myös aina sellaisia kuluja, jotka eivät ole täsmennettävissä tässä ja nyt, vaan työpanoksen menettäminen ja ylimääräisten kulujen aiheutuminen on se peruste. Tämän käsitykseni mukaan täällä vastaan nikotellut ed. Zyskoviczkin hyväksyi ja poistui sen jälkeen täältä salista.

Tähän toiseen asiaan, rouva puhemies, oikeastaan ed. Pekkarinenkin puuttui omalla tavallaan. Totean sen, että minä en oikein ymmärrä, että jotta kotiäiti olisi oikeutettu sairastuessaan pieneen minimipäivärahaan, niin hänen olisi täytynyt riippua työttömyyskortistossa ja nostaa työttömyyskorvausta ehkä vaikka kuinkakin pitkään. Tämä on tietyllä tavalla aika käsittämätön ajatus. Jos hän on kotona ja kotityötä arvostetaan, hän katsoo, että se riittää hänelle, kun hoitaa lapsia ja perhettään niillä pienillä tuloilla, mitä on, niin häntä rangaistaan, kun hän ei yhteiskunnan kustannuksella saa työttömyyskorvausta, niin hänelle ei anneta sitä pientä sairauspäivärahaakaan, mitä hän tarvitsisi, kun hän menettää työpanoksensa, mistä äsken oli puhe.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Mönkäre puhui yleiseurooppalaisesta järjestelmästä, mihin nyt muka oltaisiin menossa, totean, että suomalaisen ja eurooppalaisen sosiaaliturvajärjestelmän erona on, että kun Suomessa etuisuudet ovat pääosin yksilöllisiä eivätkä perhesidonnaisia, niin taas tyyppillisessä keskieurooppalaisessa järjestelmässä kotiäidin samoin kuin muunkin perheen sairastajan sosiaaliturva rakentuu työsuhteessa olevan puolison vakuutusjärjestelmän kautta.

Meillä Suomessa ei tällaista perheisiin ulottuvaa kotiäidin menetetyä työpanoksen turvaavaa järjestelmää ole, joten suomalaiset kotiäidit tai -isät ovat jäämässä mahdollisen sairauden sattuessa eurooppalaisittain varsin turvattomaan asemaan. Tämä kansainvälinen vertailutilanne

mielestäni hallituksen tulisi ottaa hyvin vakavasti.

Sosiaali- ja terveysministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Kotiäidin työtä arvostetaan edelleen Suomessa muun muassa sillä tavalla, että kotiäiti saa kansaneläkkeen tämänkin jälkeen, ihan niin kuin ennenkin.

Opiskelijoiden osalta sairausvakuutuspäiväraha koskee esimerkiksi viime vuoden osalta vähän alle tuhatta opiskelijaa. Näistä minimipäivärahaa sai kolmasosa, jotka kaikki asuivat kotona. Tämän tarkastelun valossa heidän elantonsa ei tämän muutoksen seurauksena ainakaan kovin ratkaisevasti muutu. Nythän he ovat saaneet sekä opintotukea että sairausvakuutuspäivärahaa yhtä aikaa, ja siinä on ollut kyllä tietty epäoikeudenmukaisuus muihin verrattuna, vaikka tietysti kukaan ei voi väittää, että opiskelijoiden toimeentulo olisi ruhtinaallista.

Kotiäidin osalta pidän edelleen kiinni siitä, että on vapaaehtoinen valinta, ettei ole työvoimana käytettävissä. Hyvinä aikoina työtä olisi tarjolla, ja hänen elantonsa on ollut järjestetty jollakin tavalla terveenäolon ajalta. Kun sairaudesta tulee kuluja, yhteiskunta korvaa ne kulut muulla tavoin.

Ed. Räsänen esille ottamaan asiaan: Suomessa tutkittiin vuonna 1975 mahdollisuus, kun kotona olevalle puolisolle ei kerry työeläkevakuutusta, voisiko olla niin, kuin tällä hetkellä on esimerkiksi Kanadassa ja osassa Englantia, että työssä oleva puoliso maksaa kotona olevalle työeläkkeen. Silloin se meillä tyrmättiin omaisuudensuojalain pohjalta. Se ei ollut silloin mahdollista.

Tällä hetkellä maatalousyrittäjiä esimerkiksi kohdellaan kokonaisuutena. Tilan tuotto laskeetaan molemmille tilalla oleville. Molemmille kertyy 1/3 työeläkettä ja 1/3:n puoliset sopivat keskenään, kumman eduksi se tulee. Eli meillä on välimuotoinen järjestelmä, että yhteisin verovaroin takaamme kotiäidillekin kansaneläkkeen, mutta meillä ei sitten ole tätä toista järjestelmää pystytty kehittämään, että työssä oleva takaisi työeläkettä, enkä tiedä, onko se nyt suomalaisen järjestelmän tavoitekaan.

Ed. L a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ministeri Mönkäre totesi, että yhteiskunta korvaa sairaudesta aiheutuvat kustannukset muulla tavoin, niin millä tavalla nyt kompensoidaan selvää menetystä, joka lainmuutoksesta aiheutuu? Nykyinen lakihan lähtee siitä,

että vakuutetulla on nimenomaan oikeus saada sairauden perusteella korvausta tarpeellisen sairaanhoidon kustannuksista. Päiväraha on nimenomaan korvausta tarpeellisista sairauksien hoidon kustannuksista. Nyt se esitetään poistettavaksi. Mitä muuta tulee tilalle? Ei mitään. Tuntuu välillä siltä, että puhutaan ikään kuin aidanseipästä, kun puhutaan siitä, että kotiäiti on vapaaehtoisesti valinnut oman kohtalonsa tai asemansa.

Nykyinen laki lähtee siis aivan toisesta lähtökohdasta eli siitä, että korvataan tällä tavoin päivärahalla kaikille niille, joille aiheutuu kustannuksia tarpeellisesta sairauksien hoidosta. Uusi laki poistaa tämän. Mitä tulee tilalle? Te sanotte, että tulee jotakin tilalle Mitä tulee? Ei mitään.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Mönkäre käytti lyhyen ajan sisällä jo toiseen kertaan sanontaa, että kotiäitinä oleminen on vapaaehtoinen valinta. Sitä ovat monet muutkin käyttäneet. Minun korvissani se kuulostaa uudelta perustelulta asioille, joita täällä käsitellään. Onhan työhön meneminenkin monelle vapaaehtoinen valinta. Mitä eroa sillä on sairauden ajan turvaa maksettaessa?

Toivon, että ministeri Mönkäre löytäisi avustajan, joka etsisi, mistä muualta löytyy tällainen sanonta tässä yhteydessä kuin vapaaehtoinen valinta kotiäidiksi jäämisessä. Voin antaa pienen vihjeen. Se löytyy esimerkiksi eräästä pääministeri Margaret Thatcherin aihetta koskevasta puheesta. Jos saman asian sanoisi ministeri Taina, minä jotenkin sen ymmärtäisin. Mutta kun sen sanoo sosialidemokraattinen naisministeri, niin sitä on vaikea käsittää.

Arvoisa puhemies! Vielä yksi kommentti. Minulla on tilasto, joka osoittaa, että perheenemäntiä tai kotiäitejä, joista nyt on kauan jo keskusteltu, on edun menettäjissä vain 7 prosenttia kaikista edun menettäjistä.

Ed. R y h ä n e n : Arvoisa puhemies! Olen seurannut hyvin murheellisenä keskustelua, koska muistan hyvin sairausvakuutuslain säätämisen vuodelta 1963. Laki oli ja on edelleenkin hyvin terveille periaatteille rakentuvaa modernia sosiaalipolitiikkaa, josta aiheillisesti suomalaiset ovat olleet hyvin iloisia, muun muassa erilaisissa kansainvälisissä yhteyksissä.

Erityisesti kokoomuksella on sairausvakuutuslain ja sen periaatteiden kehittämisen suhteen kunniaakkaat taustat. Kokoomuksellinen sosiaali-

liministeri Kyllikki Pohjola esitteli tämän lain. Muistan erittäin hyvin, että hän nimenomaan korosti voimakkaasti työpanosta ja vaati, että myöskin perheenäidit on otettava vakuutuksen piiriin.

On totta, mitä ed. Kuisma täällä sanoi, että me olemme jokainen vastuussa myöskin itsestämme, ja olemme myöskin vastuussa pitkälle toisistamme. Hyvä ja turvallinen yhteiskunta on vastuussa myös jäsenistään. Sosiaalipolitiikka tuntee käsitteen sosiaaliset riskit, joita torjumaan on luotu kaikkialla edistyneessä maailmassa erilaisia sosiaaliturvajärjestelmiä. Sairausvakuutuslaki on Suomessa eräs tällainen järjestelmä, joka on toiminut hyvin ja sen periaatteet ovat olleet, niin kuin edellä sanoin, hyvin oikeita ja terveitä.

Perheenäidin työstä ensinnäkin muutama sana. Aivan kuten ed. Alaranta sanoi, täällä on tarpeettomasti tuotu esille, että kysymyksessä olisikin vain joidenkin eliittirouvien taikka kotiäitien ongelma. Näistä minimipäivärahan saajista on todellakin tilastojen mukaan mainittuja ryhmiä vain 7 prosenttia. Valtaosaltaan minimipäivärahan saajat ovat opiskelijoita ja muita nuoria henkilöitä, joista erityisen suuri osa kärsii erilaisista mielenterveyden ongelmista. He eivät ole syystä tai toisesta päässeet sillä tavalla elämän syrjään ja työelämään kiinni kuin suotavaa olisi.

Tämä järjestelmä on siis toiminut vuodesta 64 lähtien, siis lakihan tuli voimaan etuuksien osalta 1.9.64. Se on toiminut erinomaisesti ja on ihmeellistä, että nytkö vasta, kun on työttömyyttä, jolloin periaatteessakaan useat näistä väitetyistä eivät pääse työelämään, tämä ongelma on putkahtanut esille. Tällaista ongelmaa minä en tänään päivänä näe.

Väite siitä, että tämä järjestelmä houkuttelee sairastamaan, on sairas väite. Se halventaa ensinnäkin lääkäreitä ja potilaita ja on irti elämän todellisuudesta. Jos otetaan esille kotiäiti, niin hän usein tekee todellakin arvokasta työtä. Kun hän sairastuu, hänen työpanoksensa on poissa. Joku muu joutuu tekemään hänen työnsä. Joku muu joutuu vastaamaan hänen töistään.

On runsaasti tapauksia, joissa kotiäiti hoitaessaan lapsiaan, ehkäpä kehitysvammaisia lapsiaan taikka vanhuksia, joutuu sairastuessaan ottamaan sijaisen ja maksamaan hänelle palkkaa. Silloin työ muodostuu rahan arvoiseksi palkkatyöksi, ja kysymyksessä on todellinen menetyks. On suotta puhua, ettei sairaus aiheuta menetyksiä. Se aiheuttaa menetyksiä monella taval-

la perheissä. Toiset perheenjäsenet joutuvat veynymään ja menettämään sitä sun tätä.

Opiskelijoiden kohdalla yhdyn siihen, mitä ed. Pekkarinen täällä sanoi. Rikoslain korvaussäännöstö, jota muun muassa liikennevakuutuslain korvauskäytännössä noudatetaan, tuntee käsitteen tulojen myöhentyminen. Siellä on tulojen myöhentyminen ymmärretty niin, että jos opiskelija sairastuu esimerkiksi tai ajaa kolarin ja opinnot myöhentyvät, niin silloin työansion menetykskorvaus lasketaan tietyn kaavan mukaan sillä tavalla, miten paljon arvioidaan valmistumisen ja ammattiin menemisen myöhentyneen.

Tässä lainmuutoksessa olisi ollut mahdollisuus käyttää erittäin perusteellisia ja laajoja selvityksiä, joihin ed. Alaranta täällä jo viittasi. Näitä ei kuitenkaan ole käytetty. Tässä näyttää olevan jälleen kerran kysymys sellaisesta säästöstä taikka uudistuksesta, joka on hallitusneuvotteluissa yön hiljaisina hetkinä keksitty ahaa-elämyksenä. Kun se on kirjoitettu sitten hallitusohjelmaan, niin se toteutetaan väkiseläkin. Kysymys on vähän samanlaisesta hulluudesta kuin on Euroopan unionissa. Joka ikinen parlamentin jäsen pitää hulluutena kokoontua kahdessa paikassa, Brysselissä ja Strassburgissa, mutta mitään ei mahdeta. Niin on vain tehtävä. Kaikki pitävät sitä käsittämättömänä, hankala ja mielettömänä, mutta niin kuitenkin tehdään. Me olemme näköjään oppimassa unionin tavoille omista ratkaisuisammekin.

Perusturvan ja perustuslain turvan käsitteet Suomessa on ymmärretty aina hyvin vahvoina. Suomalaiset ovat ja Suomen oikeuskäytäntö on kunnioittanut perusturvaa. Nyt tätäkin ollaan murtaamassa poliittisella tulkinnalla. Vanhastaan tulkinta on toteutettu sillä tavalla, että ristiriitapaukset on tulkittu heikomman osapuolen eduksi. Näin ei tässä tapauksessa näy myöskään perusturvakiistassa käyvän. Nyt lipsutaan hyvin vaarallisella tavalla vanhoista hyvistä periaatteista, ja tämänkin lain käsittely näyttää muodostuvan hyvin kunnianttomaksi luvuksi suomalaisessa oikeuskäytännössä.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys on paitsi periaatteellisesti tärkeä myös varmasti tärkeä monille niille vähäosaisille ryhmille, joita se koskee, ja niille henkilöille ja perheille, joilta tämä vie niukkaa etuutta pois.

Täällä käydyin keskustelun aikana sosiaali- ja terveysvaliokunta on — samoin kuin perustuslakivaliokunta — saanut runsaasti hyvää evästy-

tä. Muun muassa ed. Räsänen puheenvuorossa tulivat hyvin esille ne perusteet, joilla tämä perheenäitien kannalta, kotona työtä tekevien kannalta, on katsottava perusteluiltaan virheelliseksi. Omalta osaltani pidän myös hämmästyttävänä hallituksen esityksen säästö- ja leikkauslinjaa tässäkin kohdin. En mitenkään voi hyväksyä esitettyä vähimmäispäivärahan poistamista. Mielestäni jokaisella on oltava oikeus kaikissa elämäntilanteissa riittävään toimeentuloon. Tämä on ollut myös perusoikeusuudistuksen lähtökohhta.

Sanotaan, että selviytymisen voima on meissä ihmisissä itsessämme. Ihminen selviää, kun on fyysisesti ja henkisesti terve ja vahva, tavalla tai toisella. On paljon ihmisiä, jotka taloudellisesti selviävät hyvin pienellä rahalla, kun ovat terveitä. Näin on myös perheitä. Perheenäidin kotona tehtävän työn tärkeys ja se, jos tämä työ sairauden vuoksi jää tekemättä, on tullut täällä hyvin esille, samoin myös opiskelijan tilanne ja se, mitä merkitsee, jos opiskelija sairastuu. Häneltä jää pois mahdollisuus kartuttaa henkistä pääomaansa, hän joutuu jostakin ottamaan lisää tuloja selviytyäkseen. Monia ongelmia tässä syntyy.

Eräs näkökulma tähän asiaan löytyy myös maaseudulta päin. Siellähän usein energiaa voidaan ottaa omalla työllä metsästä, elanto pitkälti maasta ja marjatkin myös metsästä. On paljon perheitä, joissa lisätulo hankitaan marjojen ja sienten keruulla. Kyse on kansantaloudellisestikin tärkeästä asiasta. Eikö meidän pitäisi kannustaa juuri kaikenlaiseen sellaiseen toimintaan, jolla todellisia yhteiskunnan säästöjä saadaan aikaan ja joilla ihmisten omatoimisuutta ja kekeäisyyttä tuettaisiin?

Tässä hallituksen esityksessä on asetettu 5 000 markan työtuloraja. Jos verottajan toteamat tulot jäävät tämän alle, niin päivärahaa ei saa. Ed. Aula otti esille ongelman, joka minusta on hyvin varteenotettava. Myös tällaisen sairastuneen henkilön pitäisi kuitenkin ymmärtää käydä kirjauttamassa itsensä nollapäivärahalle, että sairauspäivät voisivat karttua.

Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, että näissä hallituksen linjauksissa on pitkälti otettu ansionsaajan, palkansaajan, näkökulma. Ministeri Mönkäre äsken korosti, että perheenäidin tilanne on itse valittu. Pitäisi ilmoittautua työmarkkinoiden käytettäväksi saadakseen sitten työttömyysturva.

Minusta meidän pitäisi vähän avarammin katsoa näitä järjestelmiä ja tukea ihmisten omaa

selviytymistä ja varmistaa perusturva niissä tilanteissa, jolloin sairaus tai muu vaikea elämäntilanne kohtaa. Mieleeni jäi kevään — olikohan toukokuun vai huhtikuun — Helsingin Sanomissa artikkeli kahdesta perheestä ja niiden yhteiskunnalle aiheuttamista kustannuksista. Toinen perhe asui jossakin Pohjan perukoilla pitkän yksityistien päässä ja toinen kaupunkiasunnossa. Kun siinä oli vertailtu niitä markkoja, mitä yhteiskunnan budjetista näille perheille menee, niin kyllä siinä oli huima ero. Kaupunkiperheen kustannukset olivat vaikean työttömyyden seurauksena varsin suuret.

Nyt herää kysymys, onko tämä se rahan pyöryksen malli, jolla me selviydymme, vai olisiko myös muita selviytymisen mahdollisuuksia tuettava. Eikö tällöin juuri sellaista perustuloajattelua, jota on viritelty ja erityisen vahvasti juuri edellisten vaalien alla, pitäisi nyt entistä vahvemmin ottaa esille eli tukea omatoimisuutta vähäistenkin tulojen hankinnassa, lyhytaikaisten ansiossa käyntien antamaa turvaa ja tuloa kuin myös muuta yrittäjyyttä, jolla sitä elantoa itse omin toimin pystyttäisiin hankkimaan? Eikö tämä olisi myös ihmisten mielenterveyden kannalta hyvin tärkeä näkökulma?

Arvoisa puhemies! Tältä pohjalta keväällä jäi mieleeni ed. Pulliaisen pohdinta kerran, kun hän totesi, että nykyisen hallituksen linja monilta osin ja erityisesti näiden säästöjen kohdalla kalahtaa kaikkein raskaaimmin juuri niihin perheisiin, niihin ihmisiin, jotka ovat arvostaneet hänen toteamansa mukaan perinteistä vihreää elämäntapaa, elämänmuotoa. Hän otti esille niitä säästöjä, jotka lähtivät elintarviketalouden säästöistä, pinta-alalisien poistosta, yksityisteiden valtionosuuksien leikkaamisesta, ja myös siihen liittyivät nämä sosiaaliturvaankin liittyvät näkökulmat.

Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että perustuslakivaliokunta nyt tämän hallituksen esityksen käy erittäin huolella läpi ja muodostaa sitten kannan, joka jatkossa on kaikissa tilanteissa, myös uuden hallituksen tilanteissa, kestävä ja myös sellainen, jota tätä uudistusta tehtäessä on aikanaan tarkoitettu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.10.

Täysistunto lopetetaan kello 18.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio
